

**T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE SURİYELİLERİN İŞGÜCÜNE
KATILIMLARININ YEREL HALKIN SOSYO-
EKONOMİK DURUMLARINA ETKİLERİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA: ADANA KÜÇÜK SAAT ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Talha Nuri YILMAZ

OSMANİYE / 2023

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE’DE SURİYELİLERİN İŞGÜCÜNE KATILIMLARININ YEREL HALKIN
SOSYO- EKONOMİK DURUMLARINA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
ADANA KÜÇÜK SAAT ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TALHA NURİ YILMAZ

Danışman: Prof. Dr. Selim COŞKUN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Haşim AKÇA

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Mehmet ELA

OSMANİYE / 2023

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Türkiye`de Suriyelilerin İşgücüne Katılımlarının Yerel Halkın Sosyoekonomik Durumlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Adana Küçük Saat Örneği başlıklı çalışma, jürimiz tarafından SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Selim Coşkun
(Danışman)

Üye: Prof. Dr. Haşim AKÇA

Üye: Doç. Dr. Mehmet ELA

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2023

Doç. Dr. Ebru GÜHER
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu`ndaki hükümlere tabidir

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Osmaniye

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım; **Türkiye`de Suriyelilerin İşgücüne Katılımlarının Yerel Halkın Sosyoekonomik Durumlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Adana Küçük Saat Örneği** başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmamda;

- Sunulan verilerin; gerekli izinleri alınmış ve denetimli laboratuvar koşullarında tarafımdan veya ilgili görevlilerce elde edildiğini ya da izin belgesine dayalı olarak ve kaynak göstermek suretiyle kullanıldığını,
- Kullanılan veriler üzerinde herhangi bir değişiklik veya eksiltme yapılmaksızın etik kurallara uygun olarak işlenip sunulduğunu,
- Maddi veya manevi destek sağlamış olan Kurum, Kuruluş ve kişilere destek türü de belirtilerek, varsa proje protokol numarası ile yoksa ismen Ön Söz/Teşekkür Bölümlerinde yer verildiğini,
- Yararlanılan kaynaklara Tez metni içinde atıf göstermek suretiyle değinildiğini ve bunların Kaynaklar Bölümüne eklendiğini,
- Teknik/Bilimsel Eser niteliği taşıyan Tezin özgün parçalarının bir başka ortamdan kopyalanarak alınmadığını ve bu parçaların bir başka Kurum/Kuruluş bünyesinde akademik amaç veya unvan almak amacıyla hiçbir suretle kullanılmadığını ve bir başkasının kullanmasına izin verilmediğini,
- Burada belirttiğim hususların aksinin tespit edilmesi halinde tüm yasal sorumluluğun şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

11/08/ 2023

İmza

Talha Nuri Yılmaz
Öğrenci

ÖĞRENCİ NO

202151015

ANABİLİM/
ANA SANAT DALI

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

BİLİM/ SANAT DALI

ENSTİTÜ KAYIT TARİHİ

22/09/ 2020

ÖZET

TÜRKİYE’DE SURİYELİLERİN İŞGÜCÜNE KATILIMLARININ YEREL HALKIN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARINA ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADANA KÜÇÜK SAAT ÖRNEĞİ

TALHA NURİ YILMAZ

Yüksek Lisans, Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Selim COŞKUN

Ağustos 2023, 83 sayfa

Dünyadaki bölgesel ve küresel gelişmeler sonucunda insanların kendi vatanlarında yaşamlarını devam ettirmeleri bazen zorlaşmakta ve ülkelerinden ayrılmak zorunda kaldıkları durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu durum temelde sosyal bir sorun olarak mülteci ve göçmenler problemini gündeme getirmektedir. Suriye’de 2011 senesinde yaşanan olaylar sonucunda ülkelerinde güvenlik problemi yaşayan insanlar, öncelikle Türkiye olmak üzere birçok ülkeye sığınmışlardır.

İlk başlarda sadece misafir olarak ülkeye giren Suriyeli sığınmacılar, iç savaşın daha da ilerlemesi sebebiyle kalıcı hale gelmeye başlamışlardır. Türkiye’ye sığınmacı olarak giren ortalama 3 milyon Suriyeliden özellikle de kampların dışarısında kalanlar, şehirlerde ekonomik, kültürel ve sosyal problemler yaşamaktadır. Yaşanan bu problemlere bağlı bir şekilde uyum ve kabul sorunu da ortaya çıkmaktadır. Suriyeli göçmenler yoğun olarak Suriye sınırında bulunan şehirler, büyükşehirler ve İstanbul gibi yerlerde yaşamaktadırlar.

Bu kapsamda yapılan çalışmada, Suriye’den Türkiye’ye göç eden ve Adana’da ikamet etmekte olan geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin sosyal ve ekonomik durumlarının incelemesi yapılmıştır. Yapılan çalışmada Suriyeli mültecilerin sosyal ve ekonomik durumlarının kötü olduğu, genellikle düşük vasıflı ve düşük ücretli işlerde çalıştıkları görülmüştür. Özellikle de gecekondü tarzı bölgelerde sağlıksız şartlarda kalan Suriyelilerin gelir düzeyi ve eğitim seviyesi arttıkça sosyal yardımlardan yararlanma düzeylerinin de düştüğü görülmüştür.

Yapılan çalışmada Adana ilindeki katılımcılarla Türkiye’de Suriyelilerin işgücüne katılımlarının yerel halkın sosyo-ekonomik durumlarına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre 18 yaş ve üzerindeki Adana ilinde yaşayan yerel halkın içerisinde “Kolayda Örneklem” yöntemi kullanılarak seçilen gönüllü bir şekilde katılım gösteren 200 kişi ile Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak yapılan çalışmada nicel araştırma modellerinden anket yönteminin kullanılması tercih edilmiştir. Analizler için ise SPSS 22.0 programından yararlanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mülteci, Sığınmacı, Sosyo-ekonomik Durum

ABSTRACT**A RESEARCH ON THE EFFECTS OF SYRIAN LABOR PARTICIPATION ON
THE SOCIO-ECONOMIC STATUS OF LOCAL PEOPLE IN TURKEY: THE
CASE OF ADANA****TALHA NURİ YILMAZ****Master Thesis, Department of Political Science And Public Administration****Supervisor: Prof. Dr. Selim COŞKUN****Agust 2023, 83 pages**

As a result of regional and global developments in the world, it sometimes becomes difficult for people to continue their lives in their homeland and situations arise where they have to leave their countries. This situation basically raises the problem of refugees and migrants as a social problem. As a result of the events in Syria in 2011, people experiencing security problems in their countries have taken refuge in many countries, primarily Turkey.

Syrian refugees, who initially entered the country only as guests, have started to become permanent due to the further progress of the civil war. The average of 3 million Syrians who have entered Turkey as asylum seekers, especially those who stay outside the camps, are experiencing economic, cultural and social problems in the cities. Depending on these problems experienced, the problem of adaptation and acceptance also arises. Syrian migrants mostly live in places such as cities, metropolitan cities and Istanbul located on the Syrian border.

In this context, the study was conducted to examine the social and economic situations of Syrians who emigrated from Syria to Turkey and are under temporary protection residing in Adana. In the study, it was seen that the social and economic situation of Syrian refugees is bad, they usually work in low-skilled and low-paid jobs. In particular, it has been observed that as the income level and education level of Syrians living in unhealthy conditions in slum-style areas increase, their level of benefiting from social benefits also decreases.

In this study, it was aimed to examine the effects of the participation of Syrians in the labor force in Adana and the socio-economic status of the local people in Turkey. Accordingly, the survey method, one of the quantitative research models, was preferred in the study conducted using the Local People's Attitude Scale towards Syrians, with 200 people who voluntarily participated in the study, selected using the "Easy Sampling" method among the local people aged 18 and over living in Adana. SPSS 22.0 program was used for analysis.

Keywords: Asylum Seeker, Refugee, Socio-economic Situation

ÖN SÖZ

Tez sürecinde baştan sona yanımda olan Danışmanım Prof. Dr. Selim Coşkun ve bütün eğitim hayatım boyunca beni destekleyen Annem Meryem Yılmaz ve Babam İsrail Yılmaz'a teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖN SÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ

BÖLÜM II

KAVRAMSAL OLARAK GÖÇ VE MÜLTECİ

2.1. Göç Olgusu	3
2.2. Göçün Nedenleri	5
2.2.1. Doğal Sebepler	5
2.2.2. Ekonomik Sebepler	7
2.2.3. Siyasal Sebepler	8
2.2.4. Sosyal Sebepler	8
2.3. Göç Türleri.....	9
2.3.1. İç ve Dış Göçler	9
2.3.2. Geçici ve Kalıcı Göçler	11
2.3.3. Zorunlu ve Gönüllü (Serbest) Göçler	12
2.3.4. Bireysel ve Kitlesel Göçler	15
2.3.5. Düzenli ve Düzensiz Göçler	16
2.4. Uluslararası Göçmen Statüleri	18
2.4.1. Göçmen	19
2.4.2. Mülteci	20
2.4.3. Sığınmacı	23
2.5. Uluslararası Göç Teorileri.....	24

2.5.1. Ravenstein'in Göç Kanunları.....	25
2.5.2. Kesişen Fırsatlar Teorisi	26
2.5.3. İtme Çekme Teorisi.....	26
2.5.4. Petersen'in Göç Türleri.....	27
2.5.5. Zelinsky'nin Hareketlilik Geçiş Teorisi.....	28
2.5.6. Neo Klasik Ekonomi Makro Göç Teorisi	28
2.5.7. Neo Klasik Ekonominin Mikro Göç Teorisi.....	29
2.5.8. Yeni Ekonomi Göç Teorisi	30
2.5.9. İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Göç Teorisi.....	30
2.5.10. İlişkiler Ağı (Network) Teorisi	31
2.5.11. Sosyal Sermaye Teorisi.....	32
2.5.12. Parekh'in Göç Teorisi	32
2.5.13. Göç Sistemleri Teorisi.....	33

BÖLÜM III

TÜRKİYE'DE GEÇİCİ KORUMA SAĞLANAN SURIYELİLER

3.1. Suriyelilerin Türkiye'ye Geliş Serüveni	34
3.2. Türkiye'deki Suriyelilerin Yasal Statüsü	35
3.2.1. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	35
3.2.2. Geçici Koruma Yönetmeliği	36
3.3. Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Özellikleri	37
3.3.1. Genel Olarak	37
3.3.2. Nüfus Özellikleri.....	38
3.3.3. İllere Göre Dağılımları.....	39
3.3.4. Yaşam Koşulları.....	40
3.3.5. Hukuki Durumları	41
3.4. Adana İlinde Yaşan Suriyeli Mülteciler	42
3.5. Suriyeli Göçünün Türkiye'ye Etkileri	42

BÖLÜM IV

SURIYELİ MÜLTECİLERİN İŞGÜCÜNE KATILIMLARI VE ETKİLERİ

4.1. Mültecilerin Çalıştırılması ile İlgili Düzenlemeler	44
--	----

4.1.1. Mültecilerin Çalıştırılması ile İlgili Uluslararası Düzenlemeler	44
4.1.2. Mültecilerin Çalıştırılması ile İlgili Ulusal Düzenlemeler	45
4.2. İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler	46
4.2.1. İşgücü Piyasasında Suriyeli Mültecilerin İstihdam Durumları.....	47
4.2.2. İşgücü Piyasasında Suriyeli Mültecilere Karşı Önyargı.....	50
4.3. Türk İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler	51
4.3.1. Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Girişleri ve Etkileri	51
4.3.2. Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasındaki Etkileri	51
4.3.3. Kayıt Dışılık, Sosyal Dayanışma Ağları ve Suriyeli İşgücü	52
4.3.4. Yerel Halkın Geçici Sığınmacılardan Dolayı Yaşadığı Sorunlar Karşısında Alım Gücünün Düşmesi.....	54
4.3.5 Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Uyumları	54

BÖLÜM V

LİTERATÜR TARAMASI VE YÖNTEM

5.1. Literatür Taraması.....	56
5.2. Araştırmanın Modeli.....	57
5.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	58
5.4 Veri Toplama Araçları	58
5.5 Araştırmanın Hipotezleri	58
5.6 Verilerin Analizi	59
5.7 Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği	59
5.8. Normallik Analizi	60

BÖLÜM VI

BULGULAR

BÖLÜM VII

TARTIŞMA VE SONUÇ

KAYNAKÇA.....	72
EKLER	82
ÖZGEÇMİŞ	87

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BM	: Birleşmiş Milletler
DR	: Doktor
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKSYÇİDY	: Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik
İŞİD	: Irak-Şam İslam Devleti
M	: İlgili Madde
ORSAM	: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
R.G.	: Resmi Gazete
TDK	: Türk Dil Kurumu
VD	: Ve Diğer Yazarlar
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Yıl Ortasında Uluslararası Göçmen Sayıları.....	16
Tablo 2. Suriye’den Türkiye’ye Gelenlerin Yıllar İçerisindeki Değişimi.....	38
Tablo 3. Türkiye’de Geçici Koruma Statüsü Kapsamındaki Suriyelilerin Cinsiyet İle Yaşlara Göre Dağılımı	38
Tablo 4. Barınma Merkezi Dışında Kalan Koruma Statüsü Altındaki Suriyeliler Ait Veriler	39
Tablo 5. Suriyelilerin En Yoğun Olduğu Şehirler.....	40
Tablo 6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği.....	59
Tablo 7. Araştırmanın Normallik Analizi	60
Tablo 8. Katılımcıların Yaş ve Cinsiyetlerinin Dağılımı	62
Tablo 9. Katılımcıların Yaşına Göre Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutlarının Karşılaştırılması.....	62
Tablo 11. Katılımcıların Kabul Etmeye Verdikleri Cevapların Dağılımı	63
Tablo 12. Katılımcıların Tehdit Olarak Görmeye Verdikleri Cevapların Dağılımı	65
Tablo 13. Katılımcıların Reddetmeye Verdikleri Cevapların Dağılımı	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Göç Teorisindeki Faktörler.....	27
--	----

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin ortaya çıkmasından itibaren günümüze dek devam eden göçler, insanların veya insan topluluklarının gruplar halinde coğrafi bir şekilde bölge değiştirmesidir. Milletlerarası göç hareketleri; milletlerarası gelir seviyesindeki farklılıklar, hayat standartlarını yükseltme gibi bireysel sebepler, ülkelerin yaşamış olduğu ekonomik ve finansal krizler ve savaş gibi sebeplerden dolayı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yakın dönemdeki göçler; sebepleri değişerek genellikle kaotik ya da daha önceden ön görülmeeyen nedenlerden kaynaklanan zorunlu göçler şeklinde ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen göç hareketleri, göçün göç veren ve göç alan ülkeler adına psikolojik, ekonomik, sosyal, politik ve demografik bazı maliyetlerini açığa çıkarmaktadır.

2010 senesinden itibaren özellikle Ortadoğu’da pek çok ülkeyi etkileyen Arap Baharı, 2011 senesinde Libya’dan sonra Suriye’de de iç savaş şeklinde patlak vermiştir. Artış gösteren otoriter siyasi yönetim, halkın direkt bir insanlık krizine girmesine ve insanların haklarının tümü ile ihlal edildiği eylemler yapmasına neden olmuştur. Suriye’de gerçekleşen iç savaş, binlerce insanın ölümüne neden olurken, milyonlarca insan da yaşamış oldukları toprakları terk etmek zorunda bırakılmıştır.

Savaştan uzaklaşmak isteyen Suriyelilerin bir bölümü Ortadoğu ülkelerine, küçük bir bölümü de Avrupa’ya ve büyük bir bölümü de Türkiye’ye göç etmiştir. Suriyeli mültecilere yönelik hem hedef hem de transit ülke noktasında olan Türkiye’ye 2012 senesinde 14 bin 237 Suriyeli mülteci giriş yapmışken bu rakam 2019 senesinde 3 milyon 642 bin 738 olmuştur. Bu nedenle Türkiye bakımından Suriyeli göçmenlerin demografik, politik, ekonomik ve sosyal etkileri uzun dönemde çok daha önemli bir konu haline gelmiştir.

Türkiye’nin en kritik makroekonomik problemlerinin başını çeken genç işsizlik tarihinde incelendiği zaman, genç işsizliğin genel işsizlikten daha yüksek olduğu görülmektedir. 15 ile 24 yaş aralığında yer alan genç işgücü, üretimin önemli bir bölümünü oluşturmakta ve ülkelerin de ekonomik olarak büyümelerine kaynak

oluşturmaktadır. Bu açıdan genç nüfusun temel işsizlik sebepleri ve ortaya çıkan sonuçların kapsamlı bir biçimde incelenmesi son derece önemlidir.

Günümüzde Suriye’den Türkiye’ye gelen göçmenler azalsa da hala devam etmektedir. Gelenlerin büyük bir kısmı ise günümüzde şehirlere yerleşip yaşamlarını burada sürdürmeye devam etmektedirler. Bu noktada Suriyeliler her gün hem sosyal hem de emek piyasasına daha fazla etki etmekte ve yerli halkla etkileşimleri de zorunlu olarak artmaktadır.

Bu noktada hem Suriyeliler hem de yerel toplum bakımından toplumsal sorunların yaşanmaması ve toplumsal refah seviyesinin devam ettirilebilmesi için, uyum aşamasına yönelik gerekli olan adımların atılması son derece önemlidir. Nitekim, Suriyelilerin içerisinde bulundukları “*Geçici Koruma*” statüleri ve politikacılar tarafınca kullanılan “*Misafir*” yakıştırmaları dikkate alındığı zaman, Türk halkıyla birlikte yaşayabilmelerini uyum aşaması üstünden değerlendirmek çok daha mümkün hale gelmektedir.

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin milletlerarası alanda bulunan göçmen statülerinden birisine bağlı olmaması, bu statülerden birisine sahip olan göçmenlerin faydalanabileceği kesin haklardan mahrum kalmalarına ve yasal olan haklarının da statülerine bağlı bir şekilde geçici olmasına sebep olmaktadır. Buna ek olarak Suriye’de bulunan iç savaş durumunun sonucunun belirsiz olması ve savaştan sonra Suriye’nin durumunun ne olacağı ile ilgili yanıtların tahmin edilmemesi de Türkiye’de bulunan Suriyelilerin geleceği için bir belirsizlik oluşturmaktadır. Durum böyle iken Suriyelilerin Türk halkı ile birlikte yaşama aşamalarını da dikkate alırken toplumsal olarak bir bütünleşme şeklinde daha çok kalıcılık arz eden aşamadan bahsetmektense, sosyal uyumlarına veya toplumsal eklemlenmelerine yönelik bir süreçten bahsetmek çok daha gerçekçidir. Bu kapsamda yapılan çalışmada Türkiye’de bulunan Suriyeli göçmenlerin işgücüne katılımları, bu katılımların yerel toplumun sosyal ve ekonomik durumu üstündeki etkilerine yönelik bir araştırma yapılmıştır.

Yapılan çalışmada Adana ilindeki katılımcılarla Türkiye’de Suriyelilerin işgücüne katılımlarının yerel halkın sosyo-ekonomik durumlarına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre 18 yaş ve üzerindeki Adana ilinde yaşayan yerel halkın içerisinde “*Kolayda Örneklem*” yöntemi kullanılarak seçilen gönüllü bir şekilde katılım gösteren 200 kişi ile Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak yapılan çalışmada nicel araştırma modellerinden anket yönteminin kullanılması tercih edilmiştir. Analizler için ise SPSS 22.0 programından yararlanılmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL OLARAK GÖÇ VE MÜLTECİ

2.1. Göç Olgusu

Göç, insanoğlunun tarihi kadar eskiye dayanan bir olgudur. Tarihsel süreçte insanlar çeşitli nedenler ile hem bireysel hem de toplu olarak yaşadıkları bölgeden farklı bölgelere göç etmişlerdir. Nitekim, tarihsel süreç incelendiği zaman ilk başlarda insanların genellikle kıtlık, iklim, savaş ve fiziki şartlar gibi sebeplerden zorunlu olarak göç ettiği görülürken, modern çağ ile beraber genellikle dini, ekonomik, kültürel ve sosyal sebeplerden dolayı göç etmeye başlamışlardır (Akıcı vd., 2015, s. 60-61).

Tarihte bilinen ilk büyük göç hareketleri ise 350 ile 800 seneleri arasında Çin baskısı sebebiyle Hun halkının Orta Asya'dan çıkıp Avrupa'ya başlatmış olduğu “Kavimler Göçü” ve 19.yüzyılda İngiltere’de gerçekleşen Endüstri Devrimi sonrasında gelişen taşralardan kentlere yönelik göçlerdir (Akıcı vd., 2015, s. 60-61).

Göçün tarihsel süreçte çeşitli sebeplere bağlı bir şekilde varlığını devam ettirmesi, bu olguyu pek çok bilim alanının da çalışmasına konu etmiştir. Özellikle 19.yy ile beraber dünyada gerçekleşen gelişmeler incelendiğinde göç özelliklerinde oluşan değişimler ve ortaya çıkardığı etkiler, öncelikle sosyal bilimler olarak göç olgusunu farklı bilim alanlarının odak noktası konumuna taşımıştır. Birçok bilim alanı, kendi bakış açısından göç aşamasını açıklamaya çalışmış ve bu konu ile alakalı sayısız araştırmalar yürütmüştür. Bu açıdan göçle alakalı tanımlamalar da farklılık göstermiştir (Akıcı vd., 2015, s. 60-61).

TDK (Türk Dil Kurumu) Türkçe sözlük içerisinde göç “*ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2023).

Adıgüzel (2018, s. 3) göç kavramını “*insanların, sosyal, ekonomik, siyasi veya doğal nedenlerden dolayı coğrafi olarak yer değiştirmesi*” olarak tanımlarken, Marshall (2009, s. 685) ise göçü “*az veya çok bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasal*

sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketi” şeklinde tanımlamıştır.

Bu tanımlamaların yanı sıra Yalçın (2004, s. 13) tarafından göç çok daha detaylı bir biçimde açıklanarak *“ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli, yerleşim hedefi güden coğrafi, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi”* olarak tanımlanmıştır.

Yine farklı bir tanımda göç *“sosyal, kültürel, iktisadi, siyasi ve psikolojik olmak üzere insan hayatında farklı sonuçlara vesile olan, çeşitli sebeplerle gönüllü olarak veya zorlama ile bir yerleşim biriminden diğerine yönelik fert, grup yahut kitle boyutunda terk etme ve yerleşme süreçlerini içeren makul bir süreliğine veya kalıcı olarak gerçekleşebilen yer değiştirme hareketi”* olarak tanımlanmaktadır (Sarp, 2019, s. 206).

Göç olgusu üstüne yapılan tanımlamalar farklı olsa dahi genellikle ortak olan nokta, göçün temelde bir bölge değiştirme eylemi olmasıdır. Fakat, göç fiziki açıdan bir bölge değiştirme hareketi olduğu şekilde sosyal yapının tüm unsurlarını da dönüştürmekte olan, sosyal değişimi teşvik eden oldukça önemli sosyal bir olgudur. Göçler neticesinde toplumlar ve bireyler yalnızca fiziki açıdan mekan değiştirmezler, buna ek olarak gittikleri bölgelerde kendi mevcut sosyal yaşamlarını kuşatmakta olan tüm ilişkilerini de tekrardan oluştururlar. Bunun nedeni ise göçmenlerin bulundukları fiziki mekandan daha farklı bir mekana giderken yanlarına yalnızca eşyalarından ziyade; kendi dillerini, yaşam stillerini, kültürlerini, deneyimlerini ve hayallerini de götürmeleridir (Adıgüzel, 2018, s. 3). Bu sebeple gitmiş oldukları bölgelerde yeniden bir sosyalleşme aşaması yaşayan ve etkileşimde bulunan göçmenler, sosyal bağlardan gelir düzeyine, gelir düzeyinden nüfus hareketine dek oldukça kapsamlı bir alanda kaçınılmaz bir şekilde sosyal değişimi tetiklerler.

Sosyal değişimin sebebi olan göç, aynı zamanda sosyal değişimin bir neticesi şeklinde de ortaya çıkmaktadır. Tarihsel süreçte göç, oluşan toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir neticesidir. Zira, Endüstri devriminin yaşanmasıyla beraber gelişen toplumsal ve ekonomik değişimler kırlardan kentlere yoğun göçlerin yaşanmasına sebep olurken, milletlerarası çerçevede emek göçlerinin de oluşmasında kritik bir rol oynamıştır. Bu açıdan göç, sosyal değişimin bir öncüsü olduğu şekilde sosyal değişime neden olan kolektif bir eylem olarak da ifade edilebilir.

Basitçe göç, göç veren ve göç alan toplumlar üstünde etkisi bulunan, oldukça karmaşık ve çok boyutlu sosyal bir olgudur. Bu sebeple göç aşamasını çok daha iyi inceleyebilmek ve göçe neden olan faktörleri daha detaylı bir biçimde görebilmek gerekmektedir.

2.2. Göçün Nedenleri

Genel olarak göç, insanların ya da toplulukların bir bölgeden farklı bir bölgeye hayatlarını sürdürebilmek veya daha yüksek refah düzeyinde yaşayabilmek için bölgesel olarak yer değiştirme yaptıkları bir eylemdir. Bu anlamda göç bazen bilinçli ve istekli bir şekilde gerçekleştirilirken, bazen de savaş ve baskı gibi zorunlu koşullardan dolayı yapılmaktadır (Deniz, 2009, s. 5).

Tarihsel sürecin en başındaki göçün sebeplerinde insan isteği haricinde gerçekleşen doğal olayların büyük bir öneminin bulunduğu görülürken, Endüstri Devrimi sonrasında gelişen modern dönemdeyse insan iradesinin belirleyici konumda olduğu sosyal, ekonomik ve siyasal sebeplerin göç aşamasında aktif olduğu görülmektedir. Bu açıdan göçe neden olan unsurlar tarihsel aşamada gelişen dönemsel değişiklikler ile bağlı bir şekilde çeşitlilik gösterse dahi tümünün temelinde bulunan ortak sebep yaşanan bölgenin yetersiz veya olumsuz olmasıdır.

Bu noktada insanları göçe iten en genel unsurlar dört farklı başlıkta incelenebilir. Bunlar şu şekildedir:

- Doğal sebepler,
- Ekonomik sebepler,
- Siyasal sebepler,
- Sosyal sebepler.

2.2.1. Doğal Sebepler

Göçü oluşturan en önemli faktörlerden birisi hiç kuşkusuz ilk zamanlardan itibaren gelişen doğal olaylardır. İnsanlar doğal afet, yetersiz su, iklim değişimi ve kuraklık gibi farklı doğal nedenlerden dolayı bulundukları bölgeyi bırakarak farklı bölgelere göç etmeyi tercih etmişlerdir. Tarihsel süreç incelendiğinde ilkel çağda

uygarlıklar göçebe bir yaşam tarzını özümsemişlerdir. Bu durum ise doğal sebepler ile yakından bağlantılıdır. Bunun nedeni ise insanların ilk çağlarda hayatlarını toplayıcılık ve avcılığa bağlı olarak geçici yaşam bölgeleri oluşturarak sürdürmeleridir. Bu sebeple gündelik hayatlarının doğa ile iç içe girmiş olmasının yanı sıra daha elverişli haldeki bölgelere ve iklim şartlarına doğru devamlı olarak göç hareketinde bulunmuşlardır (Dokuyucu, 2018, s. 21). Fakat, insanlar zaman içerisinde toplayıcı ve avcı yaşantıdan zirai alana yönelmeleriyle beraber iklim şartlarının elverişli olduğu ılıman alanlara, ufak yerleşim bölgesi olan köylere ve sulama kanallarına doğru geçiş yapmışlardır (Şenel, 1982, s. 147).

Bahsi geçen bu durum göç eylemini durdurmanın yanı sıra, devamlı olarak göçe sebep olan iklim şartlarına dayalı yaşam ve doğal besinlere olan bağımlılığı azaltarak, insanların yalnızca heyelan, deprem ve benzeri gibi farklı doğal afetler sebebiyle yaptıkları göç halini almıştır. Ancak yine de doğal sebepler endüstri devrimine dek insanların en aktif göç sebepleri arasında olmaya devam etmiştir (Ekici ve Tuncel, 2015, s. 13).

Dönemimizde doğal sebeplerden kaynaklı olan göçler sosyal, siyasal ve ekonomik göç sebeplerinin gerisinde kalsa bile hala sürmektedir. Tsunami, deprem, sel ve heyelan şeklindeki doğal afetler, dönemimizde doğal göçlerin en aktif nedenlerini oluşturabilmektedir. Ancak, buna ek olarak küresel ısınmanın artış göstermesiyle iklim şartlarında değişim yaşanması, gelecek dönemde göç aşaması üstünde iklim şartlarından kaynaklı doğal sebeplerin yeniden etkin bir unsur olacağını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda “*Columbia Üniversitesi*” bilim adamları tarafından yürütülen bir çalışma, küresel ısınma nedeniyle iklim değişimlerinde ortaya çıkan kuraklık, aşırı sıcaklık ve sel baskınları gibi sebeplerden dolayı Afrika ve Asya’nın güney bölgeleri başta olarak, pek çok kentte tarım yapmanın son derece zorlaşacağını ve bu nedenle milyonlarca insanın çevresel faktörlere bağlı olarak Avrupa’ya doğru göç edeceğini tahmin etmektedir (İklim Haber, 2017). Bu nedenle tarihsel sürecin ilk zamanlarının en büyük göç nedeni olan doğal olaylar, gelecek dönemde de en büyük göç sebepleri olarak kabul edilmektedir.

2.2.2. Ekonomik Sebepler

İnsanların yaşamış oldukları bölgeleri bırakarak farklı bölgelere yönelmelerinde son derece etkili olan farklı bir faktör de ekonomik sebeplerdir. Doğal nedenlerin tam tersi olarak ekonomik nedenler, insanların içerisinde yer aldıkları koşulları değerlendirip kendi iradeleri ile tercih ettikleri ve yaptıkları göçleri meydana getirmektedir. İnsanları göç etmeye iten ekonomik sebepler genelde yoksulluk ve işsizlik gibi yaşadıkları bölgelerin itici ekonomik unsurlarından kaynaklanabilirken, çok daha iyi iş olanağı ve çalışma şartlarına sahip olma, daha fazla gelir olanağı gibi göç edilecek bölgenin çekici unsurlarından da kaynaklanabilmektedir.

Özellikle 19. yy. nin ilk dönemlerinde İngiltere’de Endüstri Devriminin yaşanmasıyla beraber göçü etkileyen en büyük unsurların başında ekonomik sebepler gelmiştir. Bunun nedeni ise sanayileşme süreciyle beraber merkez konumuna gelen fabrikaların yoğun bir emek gücüne ihtiyaç duymasıdır. Toplumsal yapıda bir değişim ve çözülme oluşturan bu aşama, kırsal bölgede sanayileşmenin oluşturduğu kentlere, tarım alanından sanayiye ve gelişmemiş veya az gelişmiş alanlardan daha fazla gelişmiş alanlara doğru göç edilmesine sebep olmuştur (Güreşçi, 2010, s. 47).

Yaşanan 2. Dünya Savaşı sonrasında dünya genelinde eş zamanlı bir şekilde gelişen sosyal ve ekonomik değişimler milletlerarası bir göç hareketliliğini ortaya çıkarmıştır. 2. Dünya Savaşı sırasında, savaş nedeniyle çalışacak olan genç erkek kesimin azalması ve savaştan sonra gerçekleşen ekonomik büyüme, Batı Avrupa’da işgücü açığını ortaya çıkarmış ve işgücü gereksinimi arttırmıştır (Göç Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2014, s. 8-9).

Batı Avrupa’nın 1945 ve 1973 seneleri arasında Akdeniz havzasından almış olduğu “*Misafir İşçi*” statüsündeki göçler, bahsi geçen bu gelişmelerin bir neticesi olarak örnek gösterilebilir (Castles ve Miller, 2008, s. 43). 1961 senesinde Almanya’nın işgücü gereksinimi karşılamak için Türkiye’den Almanya’ya yapılan göç hareketi de bu gelişmelerin bir sonucudur ve ekonomik temelli göçler için verilebilecek en büyük örneklerdendir.

2.2.3. Siyasal Sebepler

Geçmişten günümüze dek mübadeleler, siyasal ve ideolojik baskılar, savaşlar, rejim değişimleri ve terör olayları insanların yaşamlarını etkileyen ve risk oluşturan unsurların başında gelmiştir. Siyasi sebeplerin oluşturduğu bu tehditlerden dolayı insanlar yaşamlarını çok daha güvenli bir şekilde sürdürebilmek için bulundukları bölgeyi ya da ülkeyi terk etmek durumunda kalmışlardır. Bu durum ise devletlerin yönetim şekillerinde de eş zamanlı bir şekilde görülebilmektedir. Yöneticilerin rejimi ya da iktidarı korumak için şiddet ve baskıyı yasal bir şekilde kullanmaları, bunaltıcı ve sıkıcı güvenlik önlemleri, yöneticilerin zenginlik içerisindeki yaşamlarına karşı halkın sefalet içerisinde yaşaması, keyfi bir biçimde yapılan yasaklar şeklinde yönetimden kaynaklanan siyasi sebepler göçlerin oluşmasında temel faktörler olmuştur (Memiş, 2015, s. 102).

Bunlara ek olarak savaşlar da tarihsel süreçte nüfus hareketliliğini oluşturan en önemli unsurların başında gelmiştir. 1. Dünya Savaşı ve 2. Dünya savaşı sebebiyle binlerce vatandaş ülkesinden olmuştur. Benzer şekilde Afrika, Güney Amerika ve Ortadoğu ülkelerinde oluşan iç savaşlar milyonlarca vatandaşın evinden ayrılmasına ve göç hareketine başvurmasına sebep olmuştur. Bu açıdan siyasi sebeplerin oluşturduğu göçler yaygın olarak insanların çok daha hür ya da temel haklarını kullanabilmek için zorunlu olarak başvurdukları sürecin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır.

2.2.4. Sosyal Sebepler

Sosyal sebeplere bağlı olan göçler, genelde insanların kendi seçimleri dahilinde gerçekleşmektedir. Sosyal sebeplerin belirleyici olduğu bu göçler eğitim, sosyal dokular ve nüfus yapısı kapsamında incelenebilmektedir (Taşçı, 2009, s. 189).

Bahsi geçen sosyal dokular genelde ailelerin göç hareketinden beklentileri, insanların sağlık ve eğitim şartlarının iyileşmesi, kadınların göç ile beraber şehir yaşamındaki olanaklardan faydalanma arzusu ve bununla bağlantılı olarak daha müreffeh bir hayat sürebilmeye olan beklentileri belirlemektedir (Özyakışır, 2013, s. 18).

Sağlık ve eğitim alanındaki imkanlar, teknolojik olarak yaşanan ilerlemeler, iletişim ve ulaşımındaki gelişmeler, kültürel ve dini farklılıklar, demografik hız artışı gibi çekici ve itici unsurlar sosyal sebepli göçlerin en önemli kaynakları meydana getirmektedir.

Çok daha iyi seviyede eğitim şartlarına sahip olmak, iyi gelişmiş olanaklara sahip yerlerde yaşamak gibi sebepler göç hareketine temel oluşturabileceği gibi bireyin maceracı bir kişiliğe sahip olması, yeni bölgeler keşfetme arzusu gibi özellikler de göç hareketine sebep olabilmektedir (Göker, 2013, s. 14-15).

2.3. Göç Türleri

Göç oldukça eski bir olgu olduğu için tarihsel süreçte farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Bu durum ise göçü oluşturan sebepler gibi göçlerin gerçekleştirilme şekillerinin de farklı ayrımlara girmesine neden olmuştur. Bazı görüşler göçlerin yapıma şeklini gönüllü, ilkel, mecburi ve kitlesel göç şeklinde kabul ederken, bazı görüşler de insan iradesi ile bağlantılı olarak yalnızca gönüllü ve zorunlu göç ayrımını yeterli kabul etmektedir (Eker, 2008, s. 11).

Göçleri, gerçekleşme temellerine, amaçlarına, nedenlerine, temel özelliklerine ve pek çok farklı unsura göre ayırmak mümkündür (Adıgüzel, 2018, s. 19). Örnek vermek gerekirse Petersen (1978, s. 14) göçlerin bir tipolojisini oluşturabilmek için göçü kitlesel, serbest, zorunlu ve ilkel olarak sınıflandırırken, Faist (2008, s. 47) ise göçü göç zamanı, sebebi, yasal durumu, akış boyutu ve alanı olarak beş farklı kategoriye ayırmıştır. Aşağıda iç ve dış göçler, geçici ve kalıcı göçler, zorunlu ve gönüllü göçler, bireysel ve kitlesel göçler, düzenli ve düzensiz göçler açıklanacaktır.

2.3.1. İç ve Dış Göçler

Göçler yapıma şekillerine göre farklı ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bunlardan birisi de ülkenin sınırlarına bağlı olarak yapılmakta olan göçlerdir. Bu göçler genelde bulunan ülke sınırı içerisinde yer değiştirmeye ya da ülke sınırlarının dışına yönelik yer değiştirmeye göre yapılan dış ve iç göçler olarak ikiye ayrılmaktadır.

Uluslararası göç terimleri sözlüğüne göre iç göçler şu şekilde ifade edilmektedir: *“Yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla veya yeni bir ikametle sonuçlanacak şekilde insanların aynı ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine göç etmeleridir”* (Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 43).

Farklı bir tanım ile bir ülkenin içindeki köy, kasaba, kent ve bölge gibi yerleşim alanlarının birisinden yine aynı sınırlar içerisinde bulunan alanlardan başka birisine yerleşmek olarak ifade edilmektedir (Kalaycı, 2016, s. 13-14).

Bu manda iç göçler esasında aynı ülkenin sınırları içerisinde, kırdan kente, kentten kente veya tam tersi olacak şekilde kentten kıra oluşan bölge değiştirme hareketlerinin hepsini içermektedir (Kalaycı, 2016, s. 13-14).

Bir ülke içerisinde oluşan iç göçler ülke nüfusunun mevcut hareketliliğini değiştirmezken, bölgedeki ya da şehirdeki nüfus oranları üzerinde etkili olabilmektedir (Koçak ve Terzi, 2012, s. 169). Özellikle endüstri devrimi ile beraber ortaya çıkan sanayileşme aşaması tarım alanında toprağa bağlılığı azaltırken, fabrikalarda makine kullanılmasına bağlı olarak iş gücü eksikliğini ortaya çıkarmıştır. Emek piyasasında ortaya çıkan değişimler, kentlere de farklı bir form kazandırmış ve kentlerin sosyal ve ekonomik açıdan cazibe merkezi konumuna gelmesini sağlamıştır. Bu durum ise esasında şehrin oluşturduğu istihdam imkanları ve gelir düzeyi farklılıkları sebebiyle kırsal alanlarda kentlere yönelik göçün yoğun bir şekilde tetikleyicisi olmuştur. Bu anlamda genelde ülkelerin daha çok gelişmiş bölgelerinde nüfus artışı görülürken, gelişmemiş ya da kırsal bölgelerde nüfus azalması görülmektedir.

İç göçleri oluşturan sebepler endüstri devrimi sonrasında olduğu şekilde sosyal ve ekonomik alanda bireyin kendi isteği dahilinde gerçekleşebilirken, buna ek olarak terör, doğal afet, savaş ya da çeşitli güvenlik sebepleriyle de insanın kendi isteği dışında mecburi olarak gerçekleşebilmektedir (Ulutaş ve Kamber, 2016, s. 2).

Türkiye’de özellikle de 1980 senesinden sonra Doğu Anadolu ve Güneydoğu bölgelerinde artış gösteren terör hareketleri, mal ve can güvenliği üzerinde bir risk oluşturduğu için ülkenin bu bölgelerinden batıya doğru mecburi iç göç hareketlilikleri görülmüştür.

Dış göçler ise genelde iç göçler gibi sınır değiştirme temeline bağlı olarak yapılsa da bir ülkeden başka bir ülkeye geçişi kapsamaktadır. Tanım olarak dış göçler, sürekli olarak ya da belirli bir süre için çalışmak veya yerleşmek amacı ile bir ülke sınırını

geçerek başka bir ülkeye yapılan nüfus hareketi olarak ifade edilebilir (Ankara Kalkınma Ajansı, 2014, s. 11).

Dış güçler terkedilen ve gidilen ülkede nüfus durumunu etkilemektedir. Gidilen ülkelerin nüfusunda artışa sebep olabildiği şekilde terkedilen ülkenin de nüfusunda azalma oluşturabilmektedir. Bu sebeple dış göçler özellikle gelişmiş ülkelerde ciddi problemler oluşturabilmekte ve istenmeyen bazı neticelere yol açmaktadır.

Dış göçler, vatandaşların çok daha iyi standartlarda ve koşullarda yaşama arzusu ile bağlantılı olarak oluşabileceği şekilde, mevcut durumdaki zorunlu koşullara bağlı istem dışı bir şekilde de gerçekleşebilmektedir. İş olanaklarının koşulları ve farklılığı gibi ekonomik sebeplerden veya daha iyi bir eğitim yaşamı ve mesleki alandaki olanakların gelişmişliği şeklindeki sosyal sebeplerden dolayı göçler, genelde dış göçün istemli fonksiyonel sebeplerini oluşturmasının yanı sıra; sürgün edilme, savaş, iki ülkenin yaptığı anlaşma ile bağlantılı olarak insanların yer değiştirmesi halinde yapılan mübadeleler ve farklı siyasi unsurlar da dış göçün istemli olmayan sebeplerini oluşturmaktadır.

Dış göç hem kişinin kendi arzusu hem de isteği dışında zorunlu olarak neredeyse tüm ülkelerin tecrübe ettiği bir süreçtir. Tarihte bu göçlerin pek çok örneği bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse Türkiye’den 2. Dünya Savaşından sonra öncelikle Almanya’ya ve diğer Batı Avrupa ülkesine işçi göçü görülmüştür (Yılmaz, 2014, s. 1687).

Aynı şekilde Amerika’nın keşfedilmesi ile beraber Portekiz ve İspanya gibi Batı Avrupa ülkelerinden de buraya doğru hem beyin hem de işçi göçü yaşanmıştır. Sonuç olarak dış göçler, çekici ve itici unsurlar ile bağlantılı olarak haberleşme, iletişim ve ulaşım alanında ortaya çıkan gelişme seviyeleri de olaya dahil edildiğin toplumsal ve fiziksel hareketlilik, ülke sınırlarını geçen yoğun bir göç dalgası haline gelmiştir (Güven, 1977, s. 14).

2.3.2. Geçici ve Kalıcı Göçler

Göçlerin gerçekleşme biçimine göre farklı bir sınıflandırma da göçün süresine göre ayrılan kalıcı ve geçici amaçlı göçler olarak yapılan ayrımdır. Geçici göçler, bireylerin yaşamış oldukları yerleri belli bir süre dahilinde terk etmesi anlamına gelmektedir (Eker, 2008, s. 12).

Genellikle geçici göçler, yılın belirli dönemlerinde gerçekleşen insanların çalışma veya gezme, dinlenme ve tatil yapma amaçlı olarak gerçekleştirdikleri yer değişimlerini kapsamayan kısa vadeli göçlerin bir sonucu şeklinde gelişmektedir. Bu durumda bireyler, yılın belli dönemlerinde iki ya da daha çok bölgede yer değiştirebilmektedirler. Mevsimsel olarak göç hareketinde bulunan bireyler, birden çok kültürel ve sosyal yapı ile etkileşim yaşayarak iç içe bir yaşam sürmektedir (Sağlam, 2006, s. 34).

Mevsimsel göçlere ek olarak eğitim amacıyla yurtdışına ya da yurtiçine göç eden öğrencilerin, meslekleri dahilinde çeşitli yerlerde görevlendirilen çalışanların, belirli bir süre kapsamında gerçekleştirdikleri yer değiştirmeler de geçici göçlerin kapsamına girmektedir.

Kalıcı göçler de geçici göçlerin tam tersi bir şekilde geri dönüşü olmayan kalıcı olarak bir bölgeye yerleşmeyi içermektedir (Eker, 2008, s. 12). Kalıcı bir şekilde gerçekleştirilen göçler, öncelikle geçici olup daha sonra kalıcı hale dönüşebilmektedir. Nitekim çalışmak, okumak ya da tatil yapmak için geçici bir şekilde gerçekleştirilen göçler, bireyin gittiği bölgedeki yaşam standartlarına, sunulan farklı ve gelişmiş olanaklara bağlı olarak değişim gösterebilmekte ve kalıcı olabilmektedir.

Kalıcı bir şekilde gerçekleştirilen göçler de aynı geçici göçler şeklinde daha iyi iş imkanı, eğitim imkanı, hayat standartları ve benzeri pek çok sebeplerden kaynaklı bir şekilde yaşanabileceği şekilde doğal afet, savaş ve terör eylemleri gibi sebeplerden dolayı da oluşabilmektedir. Gerçekleşmesi açısından benzer olan kalıcı ve geçici göçlerin birbirlerinden ayrılmasını sağlayan en önemli konuysa zamandır. Bu noktada geri dönüşü olmayan, herhangi bir zaman sınırlaması olmayan tüm göçler kalıcı göç hareketini gösterirken, zaman sınırlılığı ve darlığı olarak geri dönmeyi içermekte olan göçler geçici göçler olarak bilinmektedir (Koçak ve Terzi, 2012, s. 170-171).

2.3.3. Zorunlu ve Gönüllü (Serbest) Göçler

Göçleri sınıflandırma konusunda farklı bir ölçütte bireyin kendi arzusukapsamında göçün gönüllü ya da zorunlu bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlı olarak yapılan ayrımdır. Serbest veya gönüllü göçler, herhangi bir baskı ve tehdit olmadan bireyin kendi isteği kapsamında gerçekleştirilmiş olan göçlerdir. Gönüllü göçler, yaşanan bölgenin yetersiz şartlara sahip olması, düşük ücret, işsizlik ve sosyal imkanların kısıtlılığı şeklinde itici unsurlar sebebiyle tetiklenebileceği şekilde, farklı

yerlerin yaşam standartlarının yüksekliği, eğitim ve sağlık şartlarındaki olanakların gelişmişliği daha iyi veya farklı iş imkanları, demokratik olan hakların üstün olması ya da öz gelişim için sunulan olanakların varlığı şeklindeki çekici unsurlardan da kaynaklanabilmektedir. Gönüllü göçler genellikle çok daha iyi düzeyde bir hayata kavuşma arzusuyla gerçekleştiğinden, ekonomik belirleyicilik daha çok ön plana çıkmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015, s. 14).

Ekonomik belirleyiciye ek olarak kişisel arayışlar nedeniyle ortaya çıkan göçler de serbest göçlerin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bazı insanların farklı kültürlerde yaşama ve macera arama arzusu, yaşamış olunan yerdeki monotonluk ve sıkılma hali gibi kişisel sebeplerden kaynaklı gerçekleştirilen göçler de gönüllü, serbest göçler olarak bilinmektedir (Yalçın, 2004, s. 15).

Göç etme kararında kişinin medeni hali, cinsiyeti, yaşı ve eğitimi şeklindeki bağlayıcı unsurlar da önemlidir. Özellikle de gönüllü yapılan göçlerin gerçekleşmesinde evli ve çocuklu olmamak, yaşlı ya da genç olmak göç kararını belirlemede ciddi oranda etkili olmaktadır. Evli olan bir kişinin, bekar birisine göre göç kararı alması çok daha zor olmaktadır. Benzer şekilde yaşlı insanların doğup büyüdükları topraklarda kalmak istemeleri, yaşamış oldukları yerde kurdukları bağlayıcı bağlantılarda gençlere oranla göç etme eğilimlerini düşürmektedir. Genellikle evlilik, çocuk ve aile gibi bağların bulunmadığı veya azaldığı hallerde göç kararı çok daha kolay bir şekilde verilmektedir (Yalçın, 2004, s. 16). Göç kararında pek çok etkenin etkisi olsa bile temel konu, göçe sebep olan şartların, koşulların tüm etmenlerin dışarısındaki bağımsızlığında bulunmaktadır.

Gönüllü göçlerde olduğu şekilde zorunlu göçler de bireylerin isteği doğrultusunda gerçekleştiği ya da gerçekleşmediğine göre incelenmektedir. Zorunlu göçler, insanların kendi isteği dışında zorunlu olarak yapılan göçlerdir. Farklı bir söyle ile zorunlu göçler, bir bireyin veya bireylerin ortaya çıkması muhtemel olan ya da çıkan zor kullanımı ve tehdit sebebiyle yaşam bölgelerinden ayrılması veya ayrılmak zorunda kalması olarak ifade edilmektedir (Keser, 2011, s. 13).

Zorunlu göç, neredeyse tarihin tüm dönemlerinde bulunmakla beraber, özellikle 20 ve 21.yy'ın ilk dönemleri için son derece önemli bir husus haline gelmiştir. Bunun nedeni ise savaşlar, baskılar, zulümler ve siyasi çatışmaların yaygın hale gelmesi ile beraber pek çok insanın yurtlarını ve evlerini terk etmek zorunda kalmasıdır. 1. Dünya Savaşı ve 2. Dünya savaşı, sömürgeci çıkma savaşları, soğuk savaş sonrasında Kafkasya

ve Balkanlar'da ortaya çıkan terör olayları ve çatışmalar sebebiyle Irak ve Afganistan'daki işgaller, Ortadoğu ve Güney Asya'da milliyetçi ideolojiler ve hükümetlerin parçalanarak otoriter yönetimlerin ortaya çıkması bireylerin bulundukları bölgeleri terk etmelerine sebep olmuştur (Betts, 2017, s. 13).

Zorunlu göçlerin yanı sıra bir de bu göçlerin parçası halinde “zorlama” göçler bulunmaktadır. Zorunlu göç ve zorlama göç kavramları benzer olarak görülse de farklı durumlar için kullanılmaktadır. Zorunlu göçler, insanların isteği dışında yaşamını tehdit eden faktörler sebebiyle karar alma halini içermektedir. Zorlama göçler ise tümü ile iradesi dışından insanların göç kararının başkaları tarafınca verildiği durumları içermektedir. Farklı bir söylem ile insanların kendi isteğinden bağımsız bir şekilde siyasi otoritenin kararı ile yerinden ayrılma aşamasıdır. Genelde tarihsel süreçte görülen sürgünler, devletler arasındaki mübadeleler ve tehcirler devletlerin yaptığı zorlama göçlerin içerisine girmektedir (Şimşek, 2018, s. 133- 134). 1. Dünya savaşından sonra Yunanistan ve Türkiye arasında yapılan nüfus değişimi, Sovyetlerin Kırım Tatarlarını Sibirya ve başka yerlere sürgün etmesi tarihsel süreçte devletler tarafından yapılan zorlama göçlere örnek olarak gösterilebilmektedir.

Zorunlu göçler, yukarıda bahsedilen ifadelerden de faydalanılarak iki farklı kategoride değerlendirilebilmektedir. Bunlardan ilki resmi yönetim kontrolünde devlet dahilinde yapılan zorlama göçlerdir. Bu göçlerde insanlar belirli bir bölgeden farklı bir bölgeye kontrollü bir biçimde yer değiştirmeye zorlanırlar. Diğeri ise yaşamsal tehdit, baskı ve şiddet unsurlarından kurtulmak için zorunlu kararlar alınarak yapılan yer değiştirmelerdir (Yalçın, 2004, s. 17-18).

Genellikle zorlama harici oluşan zorunlu göç hareketleri, yaşanan bölgedeki itici unsurların öne çıkmasından dolayı olurken, serbest veya gönüllü olan göçlerde itici unsurlar olsa da çekici unsurlar daha çok ön plana çıkmaktadır. Buna ek olarak bireyin kendi isteği ile aldığı kararların zorunlu veya serbest olması da gönüllü veya zorunlu yapılmasında oldukça önemli bir faktördür. Tüm bunlar doğrultusunda zorlama olan göç hareketlerinde temel amaç, yaşam haklarını koruyarak çok daha iyi bir biçimde yaşamı sürdürmektir.

2.3.4. Bireysel ve Kitlesele Göçler

Göçler akış yoğunluklarına göre sınıflandırıldığında kitlesele ve bireysel göçler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bireysel göçler, kişinin kendi isteğı, birikimleri ve becerisiyle gerçekleştirmiş olduğı göçleri ifade etmektedir (Ağır ve Sezik, 2015, s. 98). Bireysel göçlerin ortaya çıkmasında çekici unsurlar büyük rol oynamaktadır.

Bunun nedeni, kişinin göç kararı vermesinde göç edilecek bölgenin demografik, ekonomik ve sosyal unsurların ön plana çıkmasıdır. Bu sebeple bireysel göçler genellikle gelişmiş ülkelere yönelik yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Bu manada, kişinin göç kararı vermesinde sosyal alanların ve sağık imkanlarındaki gelişmişlik, bilimsel çalışma ve araştırmalarda üst düzey yeterlilik, refah düzeyinde artış ve eğitim olanakları gibi pek çok neden etkilidir.

Kitlesele olarak yapılan göç hareketleri ise genelde toplu bir şekilde karar verilen göçleri içermektedir. Kitlesele göç, genellikle büyük nüfusların farklı pek çok sebebe bağılı olarak bulundukları bölgeden farklı bir bölgeye ya da ülkeye göç etmesi olarak ifade edilebilir (Çağlar, 2018, s. 33). Kitlesele göçler, genellikle serbest göçlerin bir nedeni olarak ortaya çıkabileceğı gibi zorunlu göçlerin bir nedeni olarak da gelişebilmektedir.

Serbest göçün bir neticesi olarak kitlesele göçler Yalçın (2004, s. 16) tarafından “*az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek ülkeleriyle bir çeşit bağ kurmaları sonucunda o ülkeden göç edenlerin sayısı hızla artar ve kısa sürede çekici etkenler nedeniyle göç kitlesele bir görünüme bürünür*” olarak açıklamıştır.

Özellikle 1960 seneleri ve sonrasında iletişim, teknoloji ve ulaşım gibi alanlarda yaşanan gelişmeler bu manada kitlesele göçlerin artmasına da sebep olmuştur. Türkiye’den Avrupa’ya doğru olan göçler ya da kırsal alanlardan şehirlere doğru gerçekleşmiş göçler, arkadaşlık veya komşuluk sayesinde kurulan iletişimler sayesinde daha da artmış ve zaman içerisinde kitlesele bir görüntü kazanılmasına neden olmuştur.

Kitlesele göçlerin ortaya çıkmasında serbest göçlerin yanı sıra zorunlu göçler de son derece etkilidir. Bölgesel olarak yaşanan çatışmalar, büyük ölçekli doğa felaketleri veya terör eylemleri ve savaşlar insanların toplu bir şekilde göç etmesine yol açan en önemli unsurlardır. Özellikle de son dönemlerde dünyanın pek çok ülkesinde gerçekleşen iç savaşlar veya bölgesel çatışmalar toplu göçlerin en temel kaynağını oluşturmuştur.

İnsanların en temel haklarından birisi olan yaşama hakkını kullanabilmek için başka ülkelere yaptıkları göçler, mecburi göçlerin bir neticesi olarak kitlesel bir görünüm kazanmaktadır. Nitekim, günümüzde Suriye’den Türkiye’ye yapılan göçler de aslında kitlesel göç görünümüne verilebilecek en güzel örneklerdendir.

2.3.5. Düzenli ve Düzensiz Göçler

Göç türlerinin farklı sınıflandırmalarından biri de hukuksal yelpaze kapsamında düzensiz yani yasadışı ve düzenli yani yasal göçlerdir. Göç Terimleri Sözlüğü (2013, s. 26) düzenli göçleri, ülkeler tarafınca tanınan, müsaade edilen yasal yöntemler ile gerçekleştirilen göçler olarak tanımlamıştır. Farklı bir tanımda ise yasal çerçeveler kapsamında gerçekleşen veya kayıtlı bir şekilde yapılan göçler olarak ifade edilmektedir (İçduygu vd., 2014, s. 223).

Çok daha kapsamlı bir alanda yasal veya düzenli göç, ortaya çıkan bir sebep ile bireylerin bulunmuş oldukları bölgeyi bırakarak farklı bir ülkede yaşamlarını sürdürmek için gittikleri ülkenin yasalarını uyumlu bir biçimde ülkeye girmelerini ve orada gerekli olan izinler çerçevesinde kalmalarını ifade etmektedir (Akçadağ, 2012, s. 3-4). Düzenli yapılan göçler genelde siyasal, sosyal ve ekonomik olarak pek çok yönden az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeleri bırakarak gelişmiş olan ülkelere doğru yapılmaktadır. Buna ek olarak Tablo 1. üzerinde 2000-2019 seneleri arasında yapılan göç hareketleri gösterilmektedir.

Tablo 1.

Yıl Ortasında Uluslararası Göçmen Sayıları

Ana Bölge veya Seçilen Ülke	2000	2019
Dünya	173,588.4	271,642.1
Daha Çok Gelişmiş Ülkeler	103,962.0	152,069.3
Daha Az Gelişmiş Ülkeler	69,626.5	119,572.8
En Az Gelişmiş Ülkeler	10,063.9	16,289.0
Diğer Az Gelişmiş Ülkeler	59,562.5	103,283.8

Kaynak: United Nations, 2019.

Düzenli göçler, özellikle tarihsel süreç içerisinde köle ticaretinin zor hale gelmesinden sonra işçi eksikliği yaşayan ülkelerin Karayipler, Afrika ve Asya’daki kolonilerden ücretli olarak insanları ülkelerine getirmesiyle ve bunun neticesinde bu gelen insanların o ülkelere yerleşmeleri ile beraber görülmeye başlanmıştır (Canpolat, 2015, s. 36). Daha sonraki yıllarda dünyada yaşanan gelişmeler ile bağlantılı bir şekilde

bu durum giderek artmış ve günümüzde de istek doğrultusunda temeli ekonomik olacak şekilde başta sağlık, eğitim ve beyin göçü olarak gerçekleşmektedir.

Göç hareketleri yasal veya farklı bir ifade ile düzenli bir biçimde gerçekleşebileceği gibi yasadışı yani düzensiz bir şekilde de gerçekleşebilir. Yasadışı veya düzensiz göç, göç alan ülkelerin yasal olarak izin vermediği yöntemler ile aykırı bir şekilde o ülkeye girişi ifade etmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 26). Göç İdaresi için bir ülkeye yasadışı şekilde girmek, bir ülkede yasadışı bir biçimde yaşamak ya da yasal yöntemler ile bir ülkeye girip süre bitince orada kalmayı sürdürmek yasadışı göç şeklinde ifade edilmiştir (GİGM, 2019).

Düzensiz olarak yapılan göçler izinsiz, yasadışı ve belgesiz gibi pek çok kavram ile ifade edilmesinin yanı sıra hükümetlerin güvenlik problemlerinden birisini oluşturmaktadır. Dünyada giderek artış gösteren göç hareketleri, düzensiz göçleri tetiklemekte ve arttırmaktadır. Bu durum ise ulus devlet bakımından ulus aşırıcılığını hissedilebilir hale getirmesinin yanı sıra, ulus devletin egemenliğini zayıflatan bir işaret şeklinde de kabul edilmektedir (Castles ve Miller 2008, s. 132). Bunun nedeni ise düzensiz bir şekilde gerçekleşen göçlerdeki temel amacın, sayısının ve niteliğinin devletler tarafınca bilinmemesi sebebiyle toplumsal olan mevcut yapıyı, toplumun refahını ve huzurunu potansiyel bir şekilde tehdit eden güvenlik açığı şeklinde görülmesidir.

Düzensiz olarak yapılan göçler, kişilerin kendisinin tek başına yapabileceği bir eylem olmasının yanı sıra, illegal oluşumlar ve gruplar tarafınca da desteklenerek yapılabilmektedir. Bu nedenle insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı kavramları zaman içerisinde düzensiz güçler ile bağdaştırılmaktadır. Bu yüzden ikisinin arasındaki ayrımı açığa kavuşturabilmek için iki kavramın da anlamının öğrenilmesi gerekmektedir. İlk olarak göçmen kaçakçılığı “*doğrudan doğruya veya dolaylı olarak mali ve diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimî ikametgâh sahibi olmadığı bir taraf devlete yasadışı girişinin temini*” olarak ifade edilebilir (Resmi Gazete, 2003).

İnsan trafiği veya insan ticaretiyse “*BM Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Protokolüne Ek Özellikle Kadın ve Erkek Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına, Cezalandırılmasına İlişkin Protokol*” (2003: Madde 3) içerisinde; “*kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya*

başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması” olarak açıklanmıştır.

Bahsi geçen iki kavram yasadışı göçler ile bağlantılı olmasının yanı sıra, suç oluşturan yasadışı oluşumlar olarak da bilinmektedir. İnsan ticareti şiddet ve baskı şeklindeki zor kullanma yöntemleri ile gerçekleştirilerek insan haklarının ihlal edilmesine neden olurken, göçmen kaçakçılığındaysa göçmenin kendi isteğiyle gerçekleşen, göç ile yapılan bir kaçırma mevzu bahistir. Buna ek olarak göçmen kaçakçılığı milletlerarası bir sınırı geçmek olarak ifade edilirken, insan ticaretiyse hem milletlerarası hem de milli sınırlar içerisinde gerçekleşebilmektedir (Demir ve Erdal, 2010, s. 40-41). Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti gibi bahsedilen bu kavramlar direkt olarak düzensiz bir göç hareketi olarak sayılmasa da bu göçlerin gerçekleşmesini basitleştiren yasal olmayan yöntemlerdir.

Genel olarak özetlemek gerekirse, düzenli yasal göçler ülkelerin meşruiyetleri dahilinde gerçekleşen göçler iken, düzensiz yasadışı göçler ülkelerin meşru yönergeleri dikkate alınmadan ülkelere kaçak bir şekilde girilmesini ve orada kalınmasını ifade etmektedir.

2.4. Uluslararası Göçmen Statüleri

Tarihsel süreçte göç olgusu son derece eski ve karışık bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüzde gittikçe küreselleşen dünyada göç, hükümetlerin kaçınılmaz bir şekilde karşılaştığı sosyal haldeki bir olgu olarak ifade edilebilir. Pek çok alanda hızlı gerçekleşen gelişmelerin etkisi ile dünyada giderek sınırı aşan nüfus hareketliliği görülmekte ve göçün etkileri çok daha geniş alanlara doğru yayılmaktadır. Göçlerde ortaya çıkan bu artış ile beraber göçün gerçekleşme biçimlerinde de farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple hukuksal kapsamda göç eden bireylere de bu noktada farklı statüler verilmiştir. Bu açıdan birbirlerinin yerine kullanılan ve sıkça karşılaştırılan milletlerarası göçmen statülerini tanımlayabilmek ve göç durumunu çok daha iyi anlamak için bu bölümde bahsi geçen konuyla alakalı kavramlar çok daha detaylı bir biçimde ele alınmaktadır.

2.4.1. Göçmen

Göçmen kavramı üstüne genel olarak kullanılan net bir tanım bulunmamasının yanı sıra bu kavram genelde göç eden birey olarak düşünülmektedir. Ancak, bu tanımlama göçmen kavramını açıklama konusunda yeterli değildir. Göç Terimler Sözlüğü, uluslararası düzeyde göçmen kavramının evrensel olan bir tanımı olmadığını belirtmiş ve kişinin göç etme kararını mecburiyete itecek herhangi bir unsur olmaksızın kendi isteği ile sosyal ve maddi şartlarını iyileştirmek ve kendisini geliştirmek için farklı bir bölgeye veya ülkeye göç eden birey veya aile üyeleri şeklinde tanımlamıştır (Göç Terimler Sözlüğü, 2023).

BM ise göçmen kavramını; “*sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey*” şeklinde tanımlamıştır (2013, s. 37). BM göçmeni “*yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikametgâh eden birey*” şeklinde ifade ederken zaman ve yer sınırlamasına bağlı tutmuştur. Ancak genellikle literatür içerisinde göçmen sıklıkla Göç Terimler Sözlüğü tarafından yapılan tanımda belirtildiği üzere daha gelişmiş sosyal ve ekonomik şartlarda yaşamak için farklı bir ülkeye göç hareketinde bulunan bireyler için kullanılmaktadır (Güllüpınar, 2012, s. 54; Akıncı vd., 2015; 60).

Göçmen statüsünü elde etmek için göç edilmesi istenen ülkenin oluşturduğu prosedürlere uyum sağlanması gerekmektedir ve bu ülkelerin prosedürleri de genellikle çeşitlilik göstermektedir (Çiçeksoğüt, 2017, s. 4). Bunun nedeni ise göçmenlere yönelik olarak milletlerarası herhangi bir şekilde düzenleme bulunmamasıdır. Bu sebepler, bu hususta her devlet kendi iç yönetmeliği kapsamında göçmen statüsünü ve onların ülke içerisindeki hukuki hallerini belirlemektedir (Koç vd., 2015, s. 68).

Göçmen kavramı, ülkelerin yönetmeliklerine göre iki farklı şekilde algılanmaktadır. Bu açıdan siyasal, ekonomik, sosyal ve benzeri sebepler ile hukuksal çerçeve içerisinde kendi isteği ile ülke değiştiren bireyler “*düzenli göçmen*” statüsüne girerken; bir ülkeye o ülkenin hukuksal sistemi dışında, yasadışı yollardan giren ya da girişi yasal olsa da kalma izni bittiği zaman ülkede kalmaya devam eden bireyler “*yasadışı/düzensiz göçmen*” statüsünde incelenmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 26-27).

Yasal bir şekilde göç hareketinde bulunan göçmen, göç etmiş olduğu ülkenin göçmenlere sunduğu yasal her haktan faydalanabilirken, yasadışı bir şekilde giren

göçmenler bu haklardan faydalanamamaktadır. Bu durum ise yasadışı göçmenlerin olumsuz şartlarda ve güvencesi bulunmayan ortamlarda çalışmalarına ve yaşamalarına neden olmakla beraber, mevcut olan her çeşit riske karşı da göçmenleri açık hale sokmaktadır (Dedeoğlu, 2011, s. 31).

Yasadışı göçmen ve göçmenler kavramıyla alakalı farklı bir önemli konuysa mülteci kavramıyla sıkça karıştırılmasıdır. Ancak, yasadışı göçmen ve mülteci, milletlerarası haklar ve statüler açısından tamamen birbirlerinden farklıdır. Nitekim, yasadışı göçmenler genelde ekonomik sebeplerle bulundukları bölgeyi bırakırken, mülteciler siyasi sebeplerden kaynaklanan tehditler nedeniyle bulundukları bölgeleri terk etmektedirler. Yasadışı göçmen temelde baskı altında bulunmadan yasadışı yöntemler ile gönüllü olarak göç eden bireyleri işaret ederken, mülteciler baskı altında mecburi bir şekilde göç eden bireyler için kullanılmaktadır. Yasadışı göçmenlerin ülkeye girmesinde ve çıkmasında bir yaptırım hali oluşurken, mülteciler yetkili mertebelere geçerli bir sebep sunduğu zaman herhangi türden bir yaptırım ile karşılaşmamaktadırlar (Demir ve Erdal, 2010, s. 38).

Bu açıdan göçmen statüsü kendi içerisinde yasadışı ve yasal olarak ayrılmış olsa da genellikle göçmenler, ekonomik nedenlerden dolayı veya içerisinde bulundukları ortamın koşullarından kaynaklı bir şekilde kendi hür iradeleri ile bulundukları bölgeleri terk eden bireylere verilen bir statüyü ifade etmektedir.

2.4.2. Mülteci

Mülteci kavramı, milletlerarası bir statü olan kişisel bir sıfat olarak kabul edilmektedir (Bulut vd., 2018, s. 209). Ulus devletlerin mevcut politikaları kapsamında gelişen bu kavram ile ilgili yapılan ilk düzenlemeler 1. Dünya savaşıdan sonra tesis edilen “*Milletler Cemiyeti*” döneminde oluşturulmuş ve 2. Dünya Savaşıdan sonra BM döneminde de bu tarz düzenlemeler yapılmaya devam etmiştir (Bozbeyoğlu, 2015, s. 63). 2. Dünya Savaşıdan sonra Avrupa başta olarak dünya genelinde patlak veren olaylarla beraber pek çok insanın yerinden edilmesi sebebiyle, 1951 senesinde Cenevre Sözleşmesinde mültecilerin kim olduğu ile alakalı tanımlamalar ve mültecilerin hukuksal statüleri ile ilgili yasal düzenlemeler yürürlüğe sokulmuştur. Bahsi geçen sözleşmeye göre mülteciler şu şekilde ifade edilmektedir:

“1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs” (Convention Relating to the Status of Refugees, 1951: M. 1-A).

1951 senesinde yapılan Cenevre sözleşmesindeki mülteci tanımlaması, sonraları çok detaylı olmadığı gerekçesi ile “Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1967 New York Protokolü” ile tekrardan düzenleme getirilmiş ve tanımda yer alan “1 Ocak 1951 'den önce meydana gelen olaylar sonucu” ifadesi çıkarılarak tarih kısıtlaması tamamen esnekhale getirilmiştir. Böylece bireyin mülteci olması için tabiiyeti, dini, ırkı, belirli bir toplumsal gruba üye olması ya da siyasi düşünceleri sebebiyle zulüm endişesi yaşaması, bahsi geçen zulüm korkusunda haklı olması ve vatandaşı bulunduğu ülkenin dışarısında bulunması koşulu gelmiştir. Bu açıdan basitçe mülteci, farklı nedenlerden dolayı baskıya, zulme veya şiddete maruz kalmamak adına içerisinde bulundu ülkeyi ter ederek farklı bir ülkeye giden ve orada kalıcı olmak isteyen bireyleri ifade etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli konu ise mültecilerin kendi ülkesini bırakırken her çeşit şiddet, baskı, zulüm ve tehditten kendi isteği doğrultusunda ayrılmasıdır. Bu açıdan zorunlu bir şekilde göç ettirilen bireyler mülteci kapsamına dahil olmamaktadır (Daver, 1953, s. 186).

1951 senesinde Sözleşme mültecinin kime denildiğini tanımlamasına ek olarak, mültecilerin özgürlük ve haklarını garanti altına alarak sözleşmeye ortak haldeki devletlerin mümkün olabilecek mülteci hareketliliğine karşı ortak bir sorumluluk paydasında buluşmasını sağlamayı hedeflemektedir (Güler, 2016, s. 44). Bu açıdan sözleşme içerisinde mültecilere (UNHCR, 2017, s. 4-5):

- Zulüm ya da zulüm tehdidi bulunan bir yere tekrar gönderilmeme,
- Ayrımcılığa uğramama hakkı,
- Kamu düzenini ve milli güvenliğini koruma için özel bir şekilde belirtilmiş olan istisna haller haricinde sınır dışı edilmeme hakkı,
- Zulümden kurtulan kişilerin ülkeden çıkışları ve farklı ülkelere girişlerinin yasal yöntemlerle olması beklenmeyeceğinden koruma isteyen ülkeye yapılan girişlerin yasadışı olması nedeniyle ceza almama hakkı,

- Kabul edilebilir koşullarda yaşama hakkıyla beraber bu haklar kapsamında sağlık ve eğitim hizmetlerine erişme hakkı,
- Kimlik belgesi edinebilme hakkı,
- Seyahat ve ikamet özgürlüğü hakkı,
- Gelir getirici bir meslek sahibi olma ve mülk alarak satma olanağı gibi sosyal ve kamusal haklar tanınmıştır.

Öte yandan mültecilerin özelliklerini taşısa bile mülteci statüsünden faydalanamayacak bireylerde sözleşmenin ilk maddesinde açık bir şekilde belirtilmiştir. Buna göre 1. Madde (F) fıkrası dahilinde (Convention Relating to the Status of Refugees, 1951: M. 1-F):

- Barışa karşı olacak şekilde veya insanlığa karşı milletlerarası belgelerde yer alan suç unsurları gerçekleştirildiğinde,
- Sığındı ülkenin dışında siyasi olmayan ciddi bir suç işlediğinde,
- BM ilke ve amaçlarına aykırı faaliyetlerden suçlu olduğu ile ilgili ciddi kanaat getirilen bireylere, sözleşmede bulunan hükümler uygulanmaktadır.

Birinci maddede bulunan bu konulardan da anlaşılacağı gibi mültecilik statüsünü iptal etmek veya reddetmek ile alakalı devletlerin kendi ilkelerine göre karar vermeleri adına açık bir kapı bırakılmıştır. “*Ağır siyasi olmayan suç*” ve “*ciddi kanaat*” şeklinde fıkrada bulunan ancak kesinlik içermeyen bu tabirler kapsamında oluşan muğlaklık sebebiyle devletler, kendi politikaları veya çıkar ve istekleri kapsamında bu maddeleri yorumlayarak bireyin mülteci statüsünün tespit edilmesi ile alakalı kararda etkin olabilmektedirler (Güler, 2016, s. 50).

Son dönemlerde ortaya çıkan olaylardan dolayı dünyada mültecilerin düzeyi son derece artmış ve devletler adına ciddi bir tehdit unsuru haline gelmiştir. UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği) tarafından 2019 senesinde yayınlanan göç raporunda, dünya genelinde kabul gören göçmenlerin rakamı 70,8 milyonu geçmekteyken, bunun yalnızca 25,4 milyonu mültecilerden oluşmaktadır. Mültecilerin büyük bir bölümü ise Suriye, Afganistan ve Orta Afrika’dan gelenlerden oluşmaktadır (UNHCR, 2019).

Bu durum ise hedefteki ülkeler adına ciddi problemler oluşturmasının yanı sıra ülkelerin uygulamış oldukları politikalara da son derece yansımaktadır. Nitekim son dönemlerde Suriye’den gelen toplu göç akımına yönelik olarak AB devletlerinin üçüncü ülkeler ile iş birliğine girerek mültecilerin güvenli olarak üçüncü ülkelerde kalması adına gerekli mali yardımı yaptığı bilinmektedir (Çelik vd., 2018, s. 300). Bu durum ise Avrupa

lkeleri ncelik olmak üzere bütün dünyada mültecilere yönelik isteksiz tutum ve tavrın artış gösterdiğini ortaya koymaktadır.

2.4.3. Sığınmacı

Milletlerarası hukukta herhangi bir tanımlaması bulunmayan sığınma kavramı genellikle devletlerin egemenlik bölgeleri üstünden farklı sebepler ile koruma arayan bireyler için kullanılmakta olan bir kavramdır (alık, 2018, s. 124).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 14.madde içerisinde “*Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır*” olarak bahsedilen sığınma, bütün insanlara sunulan yasal haklardan birisi olarak ifade edilmektedir (Clapham, 2007, s. 222).

Bu manada sığınma, milletlerarası koruma talep eden bireylere verilen kapsamlı bir isim olmasının yanı sıra çok daha kapsamlı bir ifade ile kendi ülkesinde saldırı, savaş, çatışma, hayati tehditler ve siyasi baskı gibi bazı sebeplerden dolayı ayrılarak farklı bir ülkeden korunma isteyen bireyler için kullanılmaktadır (Bacaian, 2011, s. 17).

Mlteciyle sıkça karıştırılan sığınmacı kavramı, bazı benzerliklere sahip olsalar dahi birbirlerinden farklı olarak iki başka grubu ifade etmektedir. Mülteci, milletlerarası hukuk statüsünde tanımlanmış olan bireyler adına kullanılırken, sığınmacı milletlerarası sınırlar içerisinde koruma talep eden ancak mülteci konumuna daha ulaşamamış bireyler için kullanılmaktadır (Castles ve Miller, 2008, s. 145).

Bu açıdan sığınmacılar; “zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi” olarak tanımlanabilir (G Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 74).

Sığınma hakkı temelde yasal bir şekilde insanlara verilse de sığınmacıların hukuki olarak herhangi bir koruması yoktur. Sığınmacının, hukuksal olarak korumaya alınıp alınmamasıysa genellikle korunmasından faydalanmak için başvuru yaptığı ülkenin inisiyatifine kalmaktadır (Savaşan, 2009, s. 16). Bu durum 1967 senesinde BM Genel Kurulu tarafınca kabul edilmiş olan “*Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname*” içerisinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi dikkate alınarak “*sığınma hakkı tanımaya ilişkin temellendirmenin değerlendirilmesi, sığınma hakkını tanıyan devlete ait olacaktır*” olarak ifade edilmiştir. Hukuksal korumadan faydalanıp faydalanılmayacağı konusunda karar

almak devletlerin tekelinde olsa da sığınmacılar mültecilerin korunma konusundaki temel ilkelerden olan insani muamele ile karşılanma ve geri göndermeme maddelerinden faydalanma hakkına sahiptirler (Kılıç, 2010, s. 6).

Bu ise aynı şekilde BM Genel Kurulu tarafından çıkarılan Devlete İlişkin Beyanname (1967: madde 3) “içerisinde, kimsenin sığındığı ülkeden zor kullanılarak dışarı çıkarılması veya sınırda reddedilme veya zulme uğrayacağı üçüncü bir ülkeye tekrardan yollanması gibi muameleye maruz kalmaz” olarak geçen ifade ile açık bir biçimde belirtilmiştir. Ancak devletler tarafınca belirlenmiş olan sığınmacı başvuruları neticesinde bireyin mülteci statüsüne girmediğine karar verilirse ve farklı ilgili nedenler ile ülkede kalmak adına izin alamazsa, ülkeyi terk etmek zorundadır. Birey kendisi ülkeyi terk etmezse, devlet tarafından zorla sınır dışı edilebilmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013, s. 74).

2.5. Uluslararası Göç Teorileri

Göç, çeşitli alanlardaki gelişmeler ile bağlantılı olarak farklı nedenler ile ortaya çıkabilmekte ve gerek göç veren gerek de göç alan ülkedeki bütün toplumları etkilemektedir (Castles ve Miller, 2008, s. 29). Bu açıdan göçün son derece kapsamlı bir değere sahip olması, göçün çeşitli disiplinlerce ele alınmasına olanak sağladığı şekilde, bununla bağlantılı olarak literatür içerisinde farklı teorik yaklaşımların ortaya çıkmasına da sebep olmuştur. Her türlü disiplinin kendi bakış açısından faydalanılarak göç olgusunun incelenmesi ve bu kapsamda teorilerin geliştirilmesi, evrensel ve bütünü kapsayan bir göç kavramının var olmasını da imkansız hale getirmiştir. Bu sebeple göç teorileri genellikle; göç edilen bölgenin uzaklığı, göç edilen yerde bulunma süresi, göç edilen bölgenin idari ve ekonomik yapısı, akrabalık ilişkileri, sosyal ağları, göç eden bireylerin bireysel özellikleri ve etnik kimlik gibi faktörlerden yola çıkarak çeşitli hipotezlere dayanmaktadır (Özcan, 2016, s. 187).

2.5.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Göçle alakalı olarak bilinen bilimsel ilk çalışma, Ravenstein tarafınca kaleme alınan ve 1885 senesinde yayınlanmış olan “*Göç Kanunları*” adlı çalışmadır. Ravenstein, Dr W. Farr’ın “*göçün hiçbir kesin kanuna bağlı olmadığı*” fikrini yanlışlayabilmek adına göç olgusunun kanunlarını tespit etmek için, 1882 senesi İngiliz nüfus sayımından elde ettiği veriler sayesinde yedi farklı göç kanunu bulunduğunu belirtmiştir (Yalçın, 2004, s. 22).

Ravenstein (1885, s. 198-199)’a göre bu kanunlar şu şekildedir:

1. Göçmenlerin büyük bir bölümü kısa mesafeli bölgelere göç etmektedirler. Bu durum sonucundaysa göçmenleri kendisine çeken büyük sanayi ve ticaret merkezleri tarafında göç akımları ortaya çıkmaktadır.
2. Kentte ticaretin ve sanayi merkezlerinin gelişmesi ile bağlantılı bir şekilde büyüyen ekonomiye karşılık olarak kenti çevrelemekte olan yakın bölgelerdeki insanlar, kente yönelik göç eğilimi gösterirler. Bunun neticesinde kırsal yerlerde boşluklar oluşur ve bu bölgeler genellikle uzak yerlerden gelen göçmenler tarafınca doldurulur.
3. Yayılma aşaması kendine çekme işleminin tam tersi bir şekilde olsa bile onun ile benzer özellikler gösterir. İkisini benzer yapan ortak noktaysa ulaşılmak istenen hedeftir.
4. Yoğun bir şekilde göç alan yerleşim bölgeleri, aynı zamanda göç de vermektedir.
5. Uzun mesafeli bölgelerden göç eden kişiler, genelde direkt olarak büyük sanayi ve ticari merkezlerinden birisine göç etmek isterler.
6. Kentin yerli halkı, ülkenin kırsal bölümündeki yerlilere oranla çok daha az şekilde göç eğilimi göstermektedirler.
7. Erkeklerle göre kadınlar genellikle daha az göç etme eğilimi gösterirler.

Ravenstein tarafından ortaya koyulan bu yedi farklı kanun, mesafe ve göç ilişkisi, göç ve göçün basamakları, emme ve yayılma süreci, direkt göç, göç zincirleri, kadın/erkek ve kır/kent yerleşimcileri farkı olarak ifade edilmiştir (Şimşek, 2018, s. 18).

2.5.2. Kesişen Fırsatlar Teorisi

Samuel Stouffer tarafından 1940 senesinde “*Kesişen Fırsatlar*” teorisi şeklinde ortaya atılan bu teori “*Kesişen Fırsatlar: Hareketlilik ve Uzaklıkla İlgili Bir Teori (Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility And Distance)*” isimli çalışmada açıklanmıştır. Stouffer’a göre, Ravenstain tarafından yapılan çalışmadan sonra mesafe ve göç arasındaki bağlantıyı inceleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Ancak, ona göre mesafe, yalnız başına çok daha açık ve net bir çalışmaya gerek duyacak kadar kritik bir unsurdur. Bu noktada bireylerin iş bulabilmek için hangi sebeple belirli bölgeleri tercih ettikleri, neden belirli bölgelerden alışveriş yaptıkları veya neden belirli başlı bölgeleri tercih ettikleri mesafe unsuruyla açıklanmaya çalışılmıştır (Stouffer, 1940, s. 845).

Stouffer tarafından ortaya konulan bu teoride, mesafe ve göç arasında direkt olarak bir bağlantının bulunmadığı, buna ek olarak kesişen bazı olanakların olduğu ifade edilmiştir. Bahsi geçen teori kapsamında, belirli mesafede göç eden bireylerin sayısı, gittikleri bölgelerdeki imkanların sayısı ile doğru orantıda, fakat kesişen imkanların sayısı ile ters orantıdadır (Stouffer, 1940, s. 846).

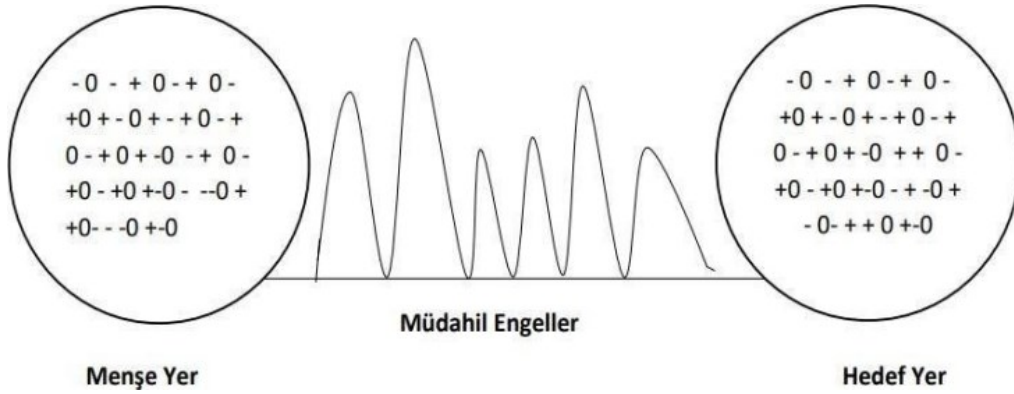
2.5.3. İtme Çekme Teorisi

Çekici ve itici faktörler, göçün ve göç olgusunun nedenlerini açıklama konusunda sıkça başvurulan iki farklı argümanı meydana getirmektedir. Nitekim, Ravenstein tarafından bahsedilen göç kuramında kentlerin ticari gelişiminin ve sanayi merkezlerinin bir çekici cazibeye sahip olması, aynı zamanda bununla bağlantılı olarak kırsaldan kente yönelik ciddi göç akımlarının meydana gelmesi, itici ve çekici faktörler ile alakalı ipucu sunmaktadır (Özyakışır, 2013, s. 50).

Lee (1966, s. 49-50), tarafından yayınlanan “*Bir Göç Teorisi*” adlı çalışmada göç kararı vermede ve göç aşamasına girmeden temelde dört farklı faktörün önemli olduğu belirtilmiştir. Bu faktörler ise şu şekildedir (Lee, 1966, s. 49-50):

- Köken yer ile alakalı faktörler,
- Hedeflenen bölge ile alakalı faktörler,
- Müdahil olan engeller,
- Bireysel faktörler

Lee ise bu faktörlerin işleyişini şekil 2.üzerinde gösterildiği şekilde şema haline getirerek açıklamıştır.

Şekil 1. Göç Teorisindeki Faktörler

Kaynak: Lee, 1966, s. 50.

Lee (1966, s. 50)'ye göre hem köken olan bölgede hem de gidilmek istenen bölgede çekici ve itici bazı faktörler bulunmaktadır. Şekil 2. üzerinde gösterildiği gibi “+” olarak çekici yani olumlu faktörler, “-” olarak da itici yani olumsuz faktörler gösterilmektedir. Şekilde yer alan 0’lar ise nötr olarak ne çekici ne de itici herhangi bir etkisi bulunmayan kayıtsız faktörleri göstermektedir. Bu faktörler göreceli olmasının yanı sıra hem içerisinde bulunulan durum hem de bireysel faktörlere bağlı olarak çeşitlilik gösterebilmektedir.

2.5.4. Petersen’in Göç Türleri

Petersen (1958, s. 256)'ya göre milletlerarası göç teorilerinin büyük bir bölümü, belli bir ülkeden farklı bir ülkeye yapılan hareketlere odaklanmış ve yapılan detaylı çalışmaların büyük bir bölümü genelde tek bir dönemle alakalı kalmıştır. Buna ek olarak, vurgu analizden ziyade açıklamalar üstüne yapılmış ve bu durum kısıtlı verinin uygulanmakta olduğu teorik çerçeveyi de yeterli kılmamıştır. Bu sebeple Petersen yapmış olduğu “*Genel Bir Göç Tipolojisi*” isimli çalışmada genel olan bir göç teorisi adına harekete geçerek hem milletlerarası hem de iç göçün en önde gelen analizlerinden bazılarını bir araya getirmiş ve böylece bir tipoloji geliştirmiştir. Bahsi geçen tipolojiyi de göç analizine yönelik en doğru model şeklinde tanımladığı Fairchild’in göç sınıflandırmasından faydalananarak oluşturmuştur.

İlk olarak Petersen muhafazakar ve yenilikçi göç olarak isimlendirdiği ikili ayrım üstünden tipolojisine şekil vermiştir. Petersen’a göre, bazı göçmenler yeni bir şeye ulaşmanın aracı şeklinde coğrafi hareketlilikte yer alırken, bazıları da mevcut şartlarda ortaya çıkan değişimlere cevap olarak kendilerinin olanı korumak adına coğrafi hareketlilikte bulunmaktadır (Petersen, 1958, s. 258).

2.5.5. Zelinsky’nin Hareketlilik Geçiş Teorisi

Geçmişten itibaren süregelen göç hareketlerinin, tarihsel süreçlerin kendisine özgü olan mevcudiyetlerine bağlı bir şekilde farklılık gösterdiği söylenebilir. Bahsi geçen bu farklılaşmanın küresel düzeyde sabit bir şekilde kabul edilmesi ve kronolojik bir şekilde sınıflandırılmasının yapılması ise son derece zordur. Ancak, Zelinsky göç hareketlerinin dönüşüm aşamalarını, küresel düzeyde bütün toplumların sosyal ve ekonomik yapılarının içerisinde bulunduğu düzeye göre sınıflandırarak, göç hareketliliğinin “nasıl” gerçekleştiği sorusuyla alakalı sistematik bazı cevaplar ortaya koymuştur (Çiftçi, 2011, s. 17).

Zelinsky dönemin Avrupa’sından faydalanarak göç hareketliliğinin gelecek dönemlerde hangi seviyeye ulaşacağını farklı evreler üstünden açıklamış, bu evreleri de modernitenin gelişim basamakları ile bağlantılı bir biçimde düzenlemiştir. Özellikle kırsaldan kente yönelik yapılan göç hareketlerinin yerini kentten kente göç hareketlerinin alması, kentler arasındaki rekabetin artmasına ve bu olayın da eşitsizliğin artış gösterdiği bir göç hareketliliğine neden olduğu söylenebilmektedir.

Çiftçi (2011, s. 21) için bu durum, modern hayatta bölgeler arasındaki eşitsizliklerin göç hareketliliğini oluşturduğu şekilde bölgeler arasındaki eşitsizliğin de giderek artış gösterdiğini ortaya koymaktadır.

2.5.6. Neo Klasik Ekonomi Makro Göç Teorisi

20.yy’ın üçüncü çeyreğinde sürdürülebilir ve hızlı gelişen ekonomik büyüme, milletlerarası ekonomik faaliyetlerin artması, 3. Dünya ülkelerinde yaşanan ekonomik gelişme ve sömürgecilik süreçleri hem milli hem de milletlerarası göçlerin artmasına

neden olmuştur. Bu durum ise dönemin genel ikliminden kaynaklanan ekonomik göç kuramlarının ortaya çıkmasına ciddi bir zemin hazırlamıştır (Arango, 2000, s. 234).

Bahsi geçen kuramların ilki ise “*Neoklasik Teori*” olarak isimlendirilmektedir. Neo-klasik teorinin makro tarafı, Lewis’in “*Sınırsız Emek Arzı ile Ekonomik Kalkınma Modeli*” isimli çalışması ile başlamış ve daha sonra geliştirilmiştir. Geliştirilen kurama göre, milletlerarası göçün en temel nedeni emek talebi ve arzındaki coğrafi çeşitliliklerdir. Emek arzının daha esnek olduğu, fakat marjinal verimliliğin ve emek ücretinin düşük olduğu bölgelerde, işçiler sermaye zengini konumunda olan yüksek seviyede ücret veren ülkelere yönelik göç etme eğilimi göstermektedirler (Wickramasinghe ve Wimalaratana, 2016, s. 21).

Bahsi geçen demografik hareketliliğin bir neticesi olarak emek zengini konumundaki ülkelerde emek piyasası giderek daralmakta ve bununla bağlantılı olarak ücretler artış göstermektedir. Buna ek olarak sermaye zengini olarak bulunan ülkelerde de ücretler düşüş göstermektedir. Böylece ücret üstünden ülkeler arasında bir denge oluşmaktadır (Güllüpınar, 2012, s. 58). Bu noktada, ülkeler arasındaki denge oluşumunun gerçekleşmesi ile beraber göçün temelini oluşturan ücret farklılığı da ortadan kalkacak ve bunun sonucunda da emek göçü son bulacaktır (Arango, 2000, s. 235).

2.5.7. Neo Klasik Ekonominin Mikro Göç Teorisi

Neo-klasik makro seviye teoriden yola çıkılarak geliştirilen farklı bir teori de kişisel tercihlerin öncelikli olduğu mikro düzey göç teorisidir. Neo-klasik mikro ekonomi kuramı, Sjaadstad tarafınca 1962 senesinde sunulmuş olan “*İnsan Sermayesi Teorisi*” isimli çalışmada kişinin sosyal ve demografik özelliklerini mikro seviyede göçün ciddi bir belirleyici faktörü olarak neo-klasik akıma dahil etmesi ile gelişmiştir (Kurekova, 2011, s. 6).

Neo-klasik mikro kuram, temelde bireyselliği esas alarak göç aşamasını mikro seviyede açıklamıştır. Bu açıdan kişinin göç tercihinde ekonomik aşamaların mevcut etkisini anlayabilmek için teorik çerçeve sunmaktadır. Fakat, piyasada bulunan kusurların görmezden gelinmesi, göçmen toplulukları ve göçmenleri homojenleştirmesi, devletlerin ek bir göç maliyeti bulunan politikaları dikkate almaması ve kazanç temelli olarak yapılan göçleri daima gönüllü bir süreç ile çok iyimser bir biçimde sunması bu kuramı çok fazla eleştirinin odak noktası yapmaktadır.

2.5.8. Yeni Ekonomi Göç Teorisi

Neo-klasik ekonomi teorileri analizlerinde kişinin bireysel menfaatleri doğrultusunda, farklı bir etki altında kalmadan göç kararı verdiği üstünden hareket edilmektedir. Yeni ekonomi kuramı da buradan hareket ile göçün belirleyicisi niteliği adına yeni bir analiz seviyesi sunarak, göç araştırmalarının dikkatini bağımsızlık yerine karşılıklı bağımlılığa çevirmiştir (Güllüpnar, 2012, s. 61).

Göçü ailenin üstünde etkili olan bir süreç şeklinde değerlendiren bu kuram ilk olarak J. Mincer'in (1978, s. 749) "*Aile Göçü Kararları*" isimli yayınlanan çalışmasında, göçü aile bağlamının bilinçliliğinde analiz etmesi ve sonrasında Stark tarafından bu konuda çalışmalar yapılması ile gelişmeye başlamıştır.

Yeni ekonomi kuramına göre bir ailenin göç kararının gelişmesinde üç farklı temel mali unsur bulunmaktadır. Bunla aile yardımı ve sorumluluğu için "*Fedakarlık*", gelir şoklarına yönelik geride kalan ailenin sosyal ve insani gelişimi tazmin edebilmek için "*Sigorta*" ya da farklı bir söylem ile "*Güvence*" ve yaşam süresinde göçün planlanmasında bir parça şeklinde anavatanında bulunan varlık birikimi adına "*Yatırım*" olarak ifade edilmektedir (Robinson, 2005, s. 6-7).

2.5.9. İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Göç Teorisi

İkiye bölünen emek piyasası kuramının temelleri Michael Piore tarafınca "*Göçmen Kuşlar: Göçmen İşgücü ve Sanayi Toplumlari*" isimli çalışması ile ortaya çıkmıştır. Piore (1986, s. 24) temel argümanında, gelişmiş ve daha az gelişmiş ülkeler arasındaki büyük kitlesel göçün, gelişmiş bölgelerdeki iş imkanlarının yapısı ile göçmen işçilerin kendine has motivasyonları olduğunu ifade etmektedir. Bunun nedeni ise milletlerarası göç, gelişmiş ülkelerin ekonomik yapısın ortaya çıkan iş imkanlarına karşılık olarak diğer ülkelerdeki göçmenlerin buna vermiş olduğu tepkilerin bir neticesi olarak ortaya çıkmasıdır. Bu açıdan milletlerarası göçler, göç sunan ülkenin itici unsurlarının yanı sıra genelde göç alan ülkenin çekici unsurlarından kaynaklanmaktadır (Massey, 1993, s. 440).

Göç süreciyle alakalı bu teori genellikle gelişmiş ülke adına ortaya çıkan bu problemleri en aza düşürme eğilimindedir. Dolayısıyla göçün sebep olduğu problemlerin yanı sıra, ülkelerin göç tedbirleri alınması adına politikalar oluşturması gerektiği vurgulanmaktadır. Piore (1986, s. 25) ise kamu politikalarının göç süreçlerini tümü ile durdurmak veya azaltmak için değil, bu aşamayı kontrol etme ve amaçlanan ikincil sektörü kontrol altında tutmak için hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir.

2.5.10. İlişkiler Ağı (Network) Teorisi

İlişkiler ağı teorisi, öteki yaklaşımlardan farklı bir şekilde göçün nasıl gerçekleştiği üstünde durmak yerine, göçün sürmesinde göç eden kişilerin gittikleri bölgelerde kurmuş oldukları göçmen ağı üstünde durmaktadır (Massey vd., 1993, s. 449).

Bu kuramın temelini, göçmenlerin gittikleri ülkelerde kurmuş oldukları ağlar gibi benzer zamanda göç veren ve alan ülkeler arasında kurmuş oldukları sosyal ağların mevcudiyeti ve bu ağların temelde karşılıklı göçler üstündeki etkisi oluşturmaktadır (Çağlayan, 2006, s. 85).

Göçmen ağlarına genel bir şekilde bakıldığı zaman kültürel, psikolojik, sosyal ve ekonomik manada olumsuz ve olumlu olacak şekilde birçok etkisi bulunmaktadır. Crisp (2006, s. 6-8) ise bahsi geçen bu ağların olumsuz ve olumlu taraflarını dört farklı başlıkta incelemektedir. Bu kapsamda öncelikle göçmen ağları ile potansiyel göçmenler gidecekleri ülkeye ne şekilde girileceği, gerekli olan belgelere nasıl ulaşacaklarını, sosyal yardım ve iltica ile ilgili bilgileri ve çeşitli hedef ülkelerin sınır dışı ve gözaltı politikaları ile ilgili ciddi bilgilere ulaşmaktadırlar. İkinci olarak bahsi geçen ağlar, hedeflenen ülkeye girecek olan göçmenlerin maliyetlerini minimuma düşürmek için önemli bir rol oynamaktadır. Üçüncü olarak sosyal ağların olumsuz etkisi, yasadışı göçlerin artmasına neden olmasının yanı sıra bu göçlerin organize olmasına temel oluşturmaktadır. Son olarak ise göçmen ağları organizasyonel, kaynak ve bilgi altyapısının yanı sıra, göçmenlerin hedefledikleri ülkeye ulaştıkları esnada geçimlerini sağlama ve istihdam desteği almalarına imkan sunmaktadır (Robinson, 2005, s. 6-7).

2.5.11. Sosyal Sermaye Teorisi

Sosyal sermaye teorisi göç çalışmaları konusunda genellikle 1990 senelerinin ortasından sonra kullanılmaya başlanmıştır. Kavram bu manada özellikle de ağ teorisi ile oldukça yakın bağlantılı olarak, genel bir şekilde bireylerin üye oldukları veya kurumlar sayesinde sınırlı kaynaklara ulaşabilme kapasitesi şeklinde tanımlanmaktadır (Yaman, 2016, s. 106-107).

Sosyal sermaye kuramının gelişmesi konusunda katkısı bulunan en önemli isimlerden birisi Putnam (2001, s. 41) benzer bir biçimde sosyal sermayenin temel düşüncesini; karşılıklı ilişkilerin ve sosyal ağların değerli olduğunu vurgulayarak açıklamıştır (Putnam, 2001, s. 41).

Bourdieu ise sosyal ağları ve sosyal kavramı birleştirmiş olan ilk düşünürdür. Bu manada sosyal sermaye teorisine yönelik yaptığı faydalar önem taşımaktadır (Özdemir, 2007, s. 15). Bu kapsamda göç bölgesindeki çalışmalara fayda sunmasıyla beraber sosyal sermaye teorisinin gelişmesinde de son derece önemli faydaları bulunmaktadır. Bu noktada sosyal sermaye teorisine temelde göç hareketliliği kapsamında bakıldığında; göç kararının verilmesinde ve göçten sonra uyum aşamalarında arkadaşlık, aile, komşuluk, akrabalık veya farklı formel organizasyonların büyük rolü bulunmaktadır.

2.5.12. Parekh'in Göç Teorisi

Bhikhu Parekh “*Göçün Üç Teorisi*” isimli çalışmasında daha önceki göç teorilerinden başka bir şekilde göçü toplumcu, liberal ve milliyetçi görüşler kapsamında incelemiştir. Liberal görüş kapsamında göçlere yön veren politik görüşler, ırk, din ve dil gibi unsurlar yerine ekonomidir. Ancak, insanlar beklentileri karşılayabilecek durumda ise rahat bir şekilde göç ederek gittikleri toplumun bir üyesi haline gelebilir. Toplumcu görüşe göre; toplum birbirileri ile içe içe girmiş bir nüfusun paylaşıldığı, ortak anlamların, duyguların ve değerlerin bir birleşimidir. İnsanlar kendisini tanımlarken kişisel kimliklerine ek olarak toplumsal olan kimliklerini de kullanmaktadırlar. Bu açıdan liberal fikrin tam tersine toplumcu görüşe yönelik seçici bir süreçte yönlendirilmeleri gerekmektedir. Bunun nedeni ise başka bir yerden gelerek göç hareketinde bulunacak bireylerin göç ettikleri toplumun kültürü ile farklılık göstermesidir. Bu sebeple göç edilen

toplumda sosyal problemlerin yaşanmasının en düşük seviye olabilmesi için göç hareketinde bulunacak bireylerin iyi düzeyde uyum sağlayabilecek olan bireyler olması gerekmektedir. Milliyetçi görüş kapsamında ise bir toplum yüzyıllar boyunca beraber yaşamış ve birbirleri ile kan bağı bulunan, ortak geçmişi olan bireylerden oluşmaktadır. Bu nedenle, milliyetçi görüşte bir ülkeye sadece kan bağı bulunan kişilerin kabul edilmesi uygundur (Ündüncü vd., 2009, s. 163-164).

2.5.13. Göç Sistemleri Teorisi

Göç sistemleri kuramı, göçün karşılıklı bir şekilde göç veren ve alan iki ülke tarafından olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte göç hareketlerinin ülke arasındaki siyasi etkileşim, sömürgecilik, kültürel bağlar ve yatırıma dayalı ve daha önceki bağlantılar sonucunda geliştiğini savunur. 19.yy'da ABD'nin güneybatıya genişlemesi ile beraber Amerikalı patronların Meksika'dan düşük ücretli işgücü istemesi aralarında ortaya çıkan kültürel bağlantıya dayanmaktadır. İngiltere'deki Pakistan, Bangladeş ve Hint göçü ise İngiltere'nin bu bölgelerdeki sömürüsüne dayanmaktadır. Benzer şekilde Fransa'da bulunan Cezayir göçü de Fransa'nın Cezayir'deki sömürgeciyle açıklanmaktadır (Castles ve Miller, 2008, s. 36).

Göç sistemleri kuramının geliştirdiği öngörü ve hipotezler ise şu şekildedir:

- Göçmenlerin akımları fiziki olmasının yanı sıra, ekonomik ve siyasi bağlantıların bir yansımasını da ifade etmesinden dolayı ülkeler arasındaki coğrafi uzaklık ya da yakınlık göç akımlarına ne engel ne de güvenli hale getirmektedir.
- Göçmen gönderen milletlerden oluşan dağınık merkezli haldeki ülkeler sayesinde çok yönlü sistemler ortaya çıkmaktadır.
- Milletler birden çok göç sisteminin bir üyesi olabilecekleri şekilde genellikle çoklu üyelik göç veren milletler arasında daha popülerdir.
- Göç sistemleri ekonomik ve siyasi koşulların değişmesine göre evirilmektedir.
- Ülkeler ekonomik dalgalanmalara, sosyal değişimlere ya da politik kargaşalar sonucunda sistem kapsamında olabilir veya da sistemden ayrılabilirler. Bu sebeple göç sistemindeki istikrar sabit bir yapıda değildir (Massey vd., 1993, s. 454).

BÖLÜM III

TÜRKİYE’DE GEÇİCİ KORUMA SAĞLANAN SURİYELİLER

3.1. Suriyelilerin Türkiye’ye Geliş Serüveni

Genellikle uluslararası kapsamda gerçekleşen göç hareketlerinin ülkelerin arasındaki gelir düzeylerinin farklılıkları, vatandaşların hayat standartlarının arttırmak istemelerinden, meşre ülkelerde meydana gelen ekonomik veya siyasi krizler, savaşlar veya iç çatışma benzeri durumlardan oluşmaktadır. Bununla birlikte yakın zamandaki göç hareketleri incelendiğinde söz konusu göç hareketlerinin daha fazla savaş ve kaotik sebeplerden kaynaklandığı gözlemlenmektedir. Söz konusu göç hareketleri genelde ülkenin ekonomisine veya sosyal hayatına etki etmesinin yanı sıra menşre ülkelerin de göç hareketlerinden etkilendiği görülmüştür. Suriyelilerin göç hareketlerine bakıldığında söz konusu hareketin temelinde kaotik bir durum şeklinde nitelendirilen iç çatışmaların etkili olduğu gözlemlenmektedir.

Suriyelilerin göç hareketlerinin başladığı nokta Arap Baharı süreci içerisinde meydana çıkan ve sonrasında meydana gelen gelişmeler olarak bilinmektedir. Arap Baharı 2010’da ve daha sonrasında Orta Doğu coğrafyasına etki eden en önemli toplumsal hareketlerinin başında yer almaktadır. Söz konusu hareketler Orta Doğu’da birçok ülkeye ekonomik, siyasi ve toplumsal bakımdan etki etmiştir. Bazı araştırmacılar Arap Baharı’nın 2010 yılı itibariyle Tunuslu Muhammed Bouazizi isimli gencin adaletsizlik, yolsuzluk ve yaşam şartlarının kötü olmasından dolayı kendisini yakması sonucu başladığını kabul etmekle birlikte söz konusu olayın akabinde Tunus’taki halk isyanının kısa zaman içinde birçok ülkeye yayılması sonucu etkisi artmıştır (Çakı,2011:125). Bununla birlikte Arap Baharının olduğu ülkelerde farklı yoğunluklarda askerler ile halkın karşı karşıya geldikleri gözlemlenmiştir. Söz konusu ülkelerin genelinde yönetimleri değişikliğe uğramış farklı alanlarda reform hareketleri yapılmıştır. Arap Baharının en son etkisi ise Suriye’de görülmüştür (Yeltin, 2018:202). Bu durum üzerine Esad yönetimi meydana çıkan halkın hareketine çok sert bir şekilde karşılık göstermiş ve 2011 Mart ayı itibariyle başlayan silahlı çatışmalar iç savaşa neden olmuştur.

Bu süreç içerisinde Esad rejimine yönelik ayaklanan grupların birçok ülkeden destek aldığı gözlemlenmiştir (Boyraz, 2015:40-41). Suriye’de meydana gelen sivil halkın hareketine farklı aktörlerin katılması sonucu din/mezhep yönünün güçlü olduğu bir savaş ortaya çıkmıştır. Diğer silahlı gruplardan farklı nitelikte olan IŞİD ise 2013’de Suriye’deki söz konusu çatımalara katılmıştır. Tüm bunların sonucunda katliamlar, ağır işkenceler ile savaşa yönelik her açıdan insan hakkının ihlalinin yapıldığı bir Suriye profili çizilmiştir.

3.2. Türkiye’deki Suriyelilerin Yasal Statüsü

3.2.1. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Suriye’de 2011 yılı itibariyle başlayan olaylar ile 2012 yılından sonra Türkiye’de yoğun hale gelen kitlesel göç hareketleri söz konusu alanda yeni yasal gelişmeleri zorunlu kılmıştır. 2013 yılında çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) bu bakımdan oldukça önemli bir kanun olmakla birlikte söz konusu Kanunun amacının yabancı insanların ülkeye giriş ve çıkışları, ülkede kalmaları ve Türkiye’de koruma talebi isteyen yabancılara verilecek olan korumaların kapsamının ve uygulamalarının güncellenmesi olduğu ifade edilmiştir. Bu kanunda genel anlamda (R.G.11.4.2013 tarihli ve 6458 sayılı Kanun m. 2):

- Yabancılara dair işler ve işlemler
- Sınırlarda ya da ülke içinde bulunan yabancıların bireysel koruma talepleri sonucu onlara sağlanacak olan uluslararası çerçevede koruma konuları,
- Ayrılmak için zorlandıkları ülkelerine geri dönemeyecek halde olan ve kitlesel olarak Türkiye Cumhuriyeti topraklarına sığınan yabancılara acil şekilde sağlanması düşünülen geçici koruma uygulamalarının düzenlenmesi gerçekleştirilmektedir.

Bununla birlikte YUKK, 11.04.2013 tarihi itibariyle Resmi Gazete ’de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. YUKK yürürlüğe girdikten sonra Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak, yabancılara dair işler ve eylemler askeri yapıdan alınarak sivil otoriteye geçirilmiştir. YUKK’da yabancı insanların istihdamı konularının yer almasıyla da yasal bakımdan bu konuda karışıklığın önüne geçilmiştir. Önceki süreçlerde yabancı insanların çalışma izni alması İçişleri, Dışişleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlarından ayrı şekillerde izin alınması gerekmekteydi. YUKK ile birlikte söz konusu

yetki bir elde toplanmıştır. Bununla birlikte çalışma izinleri de ikamet izni yerine geçirilmiş ve süreç içerisinde karışıklıkların olmasına engel olunmuştur (Çelikyay, 2017, s. 462). Bu kanun kapsamında hiçbir kimse işkence, onur zedeleyici ceza veya insanlık dışı bir muameleye tabi tutulacağı herhangi bir yere gönderilemeyeceğine dair hüküm verilmiştir. Bununla birlikte hiç kimsenin seçtiği dini, ırkı, bulunduğu sosyal sınıf bakımından hayatının ve özgürlüğünün tehlikeye atılacağı bir yere gönderilmemesine karar verilmiştir (Çelikyay, 2017, s. 462).

3.2.2. Geçici Koruma Yönetmeliği

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yer alan 91. Maddesi çerçevesinde düzenlenen geçici koruma durumu, konuya dair bir yönetmeliğin çıkarılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu suruma göre Bakanlar Kurulu'nun onayı kapsamında 22.10.2014 tarihi itibarıyla Resmi Gazetede "Geçici Koruma Yönetmeliği" yürürlüğe girmiş ve yürürlük çerçevesinde geçici koruma statüsü kazanan bireylere ülke içinde uzun süreliğine ikamet izninin verilmemesi halinde geçici korunan bireylerin mevcut şartların sürmesi halinde ülkelerine gönderilemeyeceklerine dair bir düzenleme yapılmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği md. 3/f.,). Yönetmelikte yer alan altıncı maddede söz konusu durum açık şekilde belirtilmiştir. Bununla birlikte terör olaylarına katıldığı belirlenen ve tehdit meydana getirebileceği değerlendirilen bireylerin geçici koruma statüsü kapsamında faydalanamayacağı ifade edilmiştir. 2013'de Suriye'den Türkiye'ye yoğun bir şekilde göz hareketi başlamış ve bu durum üzerinde yürürlüğe giren yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Geçici Koruma Yönetmeliği'nde yer alan 7. Maddedeki haklarda bireysel olarak uluslararası koruma usulü işlem yapılamayacak olan bireylere geçici koruma statüsünün verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bireysel usuli işlemler göç hareketinin kitlesel şekilde olmasından kaynaklanmakla birlikte devletin her Suriyeli içi ayrı değerlendirmeler yapması imkansız olduğundan söz konusu alanda hukuki düzenlemelerin yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Geçici koruma statüsü, uluslararası hukuk aracılığıyla göçmen insanlara tanınmış olan haklardan faydalanamayan bireylere verilmektedir. Yönetmelikte kayıt işlemleri biten bireylere valiliklerin aracılığıyla geçici koruma kimlik belgeleri verilmektedir.

Bununla birlikte geçici koruma altına alınan bireyler, şartlı mültecilik statüsüne başvuru yapamamaktadır. Ayrıca yönetmelikte yer alan 7. Maddede geçici korunan bireyler, yasa kapsamında öngörülen uluslararası koruma statüleri arasında herhangi birine başvuruda bulunamayacakları belirtilmiştir.

3.3. Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Özellikleri

3.3.1. Genel Olarak

2011 yılı itibariyle başlayan süreç ile beraber Türkiye’ye giriş yapan Suriyeli sayısının çok fazla artış göstermesi, ekonomik bakımdan olduğu gibi sosyal bakımdan da bazı olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Türkiye’nin uluslararası kapsamda sözleşmelere taraf olmasından dolayı uygulanan açık kapı politikasının yanında 2009’da Suriye ile Türkiye arasında vize uygulamasının karşılıklı şekilde kaldırılması da Suriyeli bireylerin göç için Türkiye’yi tercih etmesinde etki ettiği görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye ve Suriye’nin ilişkilerinin doruk noktasında olduğu süreçte iç savaşın başlaması ve savaştan dolayı Suriye’den kaçan Suriyeliler için Türkiye’nin daha güvenli olduğu gözlemlenmiştir (Kirişçi, 2014:21). Bu tarihten sonra Türkiye’de Suriyelilere sunulmuş olan kamusal alandaki hizmetlerin arttırılması adına farklı yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 2014’de yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile beraber Geçici Koruma merkezleri veya söz konusu merkezler haricinde kayda alınan Suriyelilerin birincil ile ikincil sağlık hizmetlerine olan erişim daha kolay hale getirilmiştir. Sağlık gereksinimlerin daha iyi şekilde karşılanması adına Göçmen Sağlık Merkezlerinin kurulmasına karar verilmiştir. Sağlık Bakanlığı ve Dünya Örgütü’nün işbirliği kapsamında konuya dair farklı faaliyetler gerçekleştirilmiştir (Diker, 2018, s. 1). Geçici koruma statüsü olan Suriyeler mevzusu Türkiye’yi ilgilendiren konu olmaktan çıkarak Avrupa Birliği’ne de etki etmiştir. Bu kapsamda Suriyelilerin göçü İkinci Dünya Savaşı sonrası meydana çıkan en önemli göç hareketi şeklinde görülmüştür. Türkiye Suriye’ye komşu ülke olduğundan söz konusu probleme maruz kalan ülke şeklinde değerlendirilmiştir (Pandır vd., 2015, s. 22).

3.3.2. Nüfus Özellikleri

Aşağıda verilen Tablo 2’ de Türkiye’de 2011’den itibaren gelen koruma statüsündeki Suriyelilerin yıllar içindeki değişimi verilmiştir.

Tablo 2.

Suriye ’den Türkiye ’ye Gelenlerin Yıllar İçerisindeki Değişimi

Suriyeli Sayısı	Yıllar
0	2011
14.237	2012
224.655	2013
1.519.286	2014
2.503.549	2015
2.834.441	2016
3.426.786	2017
3.623.192	2018
3.576.370	2019
3.641.503	2020

Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Tablo 2’ de 2011 yılından 2020 yılına kadar olan süreçte Türkiye’ye gelen Suriyeli sayısı gösterilmektedir. Buna göre savaşın ilk dönemlerinde Suriye’den Türkiye’ye yönelik büyük oranda bir göç dalgasının geldiği görülmektedir. Yaklaşık 1 yıl içerisinde yaşanan göç hareketi zamanla Suriyeli sayısının da artmasına neden olmuştur.

İlk başta 29 Nisan 2011 tarihi itibarıyla Hatay Cilvegözü sınır kapısından Türkiye’ye giren 252 kişiyle başlamış daha sonra günümüze kadar düzensiz olarak sürmüştür (Erdoğan ve Ünver, 2015:17). Suriye’de savaş ortamının sürdüğü ön planda tutulduğunda söz konusu sayıların artacağı düşünülmektedir. Aşağıda verilen Tablo 3’da Türkiye’de geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyelilerin cinsiyet ile yaşlara göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3.

Türkiye ’de Geçici Koruma Statüsü Kapsamındaki Suriyelilerin Cinsiyet İle Yaşlara Göre Dağılımı

YAŞ	KADIN	ERKEK	TOPLAM
TOPLAM	1.683.165	1.958.338	3.641.503
0-9	509.550	540.487	1.050.037
10-18	305.552	347.185	652.737
19-29	362.517	491.219	853.736
30-39	214.154	279.592	493.746
40-49	134.323	146.340	280.663
50-59	87.644	88.643	176.287
60-69	50.538	49.462	99.777
70-79	13.519	11.668	25.187
80-89	4.462	3.304	7.766
90+	906	661	1.567

Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Tablo 3’de Türkiye’de geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyelilerin %53,78’i erkek, %46,22’nin de kadın olduğu belirtilmiştir.

3.3.3. İllere Göre Dağılımları

Türkiye’deki sınır bölgelerinde bulunan şehirler, sanayileşme sonucu gelişmiş şehirler, Suriyeli sayısının en yoğun olduğu bölgelerdir. Türkiye’de en çok Suriyelinin yaşadığı il İstanbul olurken ikinci sırada ise Gaziantep yer almaktadır (Erdoğan, 2019:26). Mevcut dönemde göç rakamlarının beklenilenden fazla olması, geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyelilere dair düzenlenen politikaların tekrardan güncellenmesini gerektirmektedir. Türkiye’deki geçici koruma statüsü kapsamında olan Suriyelilerin önemli bir kısmı barına merkezleri dışında yer almaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün güncel verileri değerlendirildiğinde Türkiye’deki Suriyelilerin 98’sinin barınma merkezi dışında kaldıkları belirtilmiştir (<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>).

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verileri incelendiğinde barınma merkezlerinde yaşayan geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyelilere dair bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.

Barınma Merkezi Dışında Kalan Koruma Statüsü Altındaki Suriyeliler Ait Veriler

Şehir	Geçici Barınma Merkezinin İsmi	Geçici Barınma Merkezinin Mevcudu
Osmaniye	Cevdetiye	9.555
Hatay	Apaydın	3.268
Hatay	Yayladağı	3.588
Hatay	Altınözü	2.633
Kahramanmaraş	Merkez	10.542
Kilis	Elbeyli	8.465
Adana	Sarıçam	21.026
Toplam		59.077

Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Barına merkezleri haricinde kalan Suriyeliler Türkiye’nin her bölgesine yayılmış durumdadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü aracılığıyla yayınlanan veriler çerçevesinde Suriyelilerin önemli bir oranının yakın şehirlerde ikamet ettikleri belirlenmiştir. Maddi bakımdan belli bir geliri olan ve eğitim düzeyi yüksek Suriyelilerin ise İstanbul olmak

üzere, İzmir ve Bursa benzeri büyükşehirlerde yaşadıkları ifade edilmiştir (Üstün, 2016:3). Bununla birlikte geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyeliler Türkiye nüfusu içinde %4,38 oranına çıkmıştır. Suriyelilerin en yoğun olduğu şehirler aşağıda Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5.

Suriyelilerin En Yoğun Olduğu Şehirler

	Kayıtlı Suriyeli Sayısı	İl Nüfusuna Oranı
Kilis	109.123	%76,58
Konya	117.795	%5,28
İzmir	147.356	%3,37
Bursa	178.038	%5,83
Mersin	221.418	%12,03
Adana	251.194	%11,22
Şanlıurfa	420.743	%20,29
Hatay	435.584	%26,74
Gaziantep	451.982	%21,84
İstanbul	516.510	%3,33

Kaynak: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

Tablo 5’e bakıldığında kayıtlı Suriyeli sayısı en çok İstanbul’da iken il nüfus oranına göre en yoğun Suriyelinin bulunduğu il ise Kilis’tir.

3.3.4. Yaşam Koşulları

Suriye’deki iş savaş sonrası Türkiye’ye göç eden mülteciler ilk kısımda geçici barınma merkezlerine yerleştirilmiştir. Fakat zamanla barınma merkezleri yetersiz kaldığından Suriyelilerin geneli Türkiye’de farklı coğrafi kesimlere yayılmıştır (Kaplan, 2019:14-15). Bunun yanı sıra kamplarda yaşayan Suriyelilerin kamp harici Suriyelilere göre düzenli hayatlarının olduğu belirlenmiştir. Kamplarda geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyelilerin temel gereksinimleri karşılanmaktadır. Bununla birlikte kamplarda yer alan mobil merkezler sayesinde burada yaşamlarını devam ettiren bireylere sağlık ve eğitim benzeri birçok hizmet sunulmaktadır. Söz konusu mobil merkezlerde Suriyeli ile Türk çalışanlar da hizmet vermektedir (AFAD, 2017).

Savaştan sonra Türkiye’ye sığınan Suriyeli kadınlar ile yapılan evlilikler daha çok sınırdaki illerde görülmektedir. Suriyelilerin içinde yer aldıkları olumsuz şartlardandolayı kendilerini güvenceye almak istemeleri ile Türk erkeklerin genç Suriyeli kadınlarla evlenmesi ve söz konusu evliliklerinin maliyetinin az olması evliliklerin sayısının artmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte yapılan evliliklerin ise dini nikah ile

gerçekleştirilmesi, evlilik sayılarının hesaplanmasını zorlaştırmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015:16). Geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyeli kadınların belli bir kısmı zorla evlendirme ve satılarak evlendirme benzeri insani dışı muameleler gördüğü gözlemlenmiştir. İş savaş sonrasında Türkiye'ye sığınan Suriyeli aileler geçim sıkıntısı yaşamakta ve bundan dolayı aile bütçelerine katkı sağlamak adına çalışan çocuklar eğitim haklarından mahrum kalmıştır. Bunun yanı sıra Suriyeli çocuklar adına kayıt harici çalışma şartlarında yaşamış oldukları istismarlar problemlerin başında yer almaktadır (Regional Refugee and Resilience Plan, Regional Needs Overview, 2021).

3.3.5. Hukuki Durumları

Türkiye'ye kitlesel şekilde göç eden Suriyeliler, farklı barınma kampları ile söz konusu kampların haricindeki yerleşim bölgelerinde hayatlarını devam ettirmektedirler. Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin temel gereksinimleri devlet başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimler tarafından giderilmektedir. Türkiye'ye göç eden göç eden Suriyelilerin ilk başta hukuki statülerinin ne olacağına yönelik bir kavram karışıklığı meydana gelmiştir. Yapılan politikalarda söz konusu karışıklığın bir göstergesidir. Türkiye, Cenevre Sözleşmesi'ne taraf olduğundan dolayı söz konusu sözleşmenin maddeleri açısından Suriyelileri mülteci şeklinde kabullenmemektedir. Bu kapsamda Suriyelilere tanınması planlanan haklara dair hukuki statü krizi meydana gelmiştir (Kaya ve Eren, 2015, s. 54). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Suriyelilerin hukuki statülerine dair yapılan ilk yasal düzenlemedir. Söz konusu Kanun yürürlüğe girmeden önce Türkiye'de göç konusuna dair herhangi bir idari kurumsal yapılaşma söz konusu olmamıştır. Bununla birlikte meydana gelen yoğun ve kitlesel göç hareketleri sonucu İçişleri Bakanlığı'nın işbirliği kapsamında göç yönetimi ele alınmıştır. Söz konusu yasa yürürlüğe girdikten sonra göç yönetimi ile ilgilenecek birden fazla kurum ortaya çıkmış ve bunun başında da Göç İdaresi Genel Müdürlüğü yer almıştır (Elma, 2016:2).

Türkiye iç savaşın kısa süreceğini düşündüğünden dolayı Suriyelilere dair herhangi bir hukuki düzenlemede bulunmamış ve başlangıçta Suriyeliler için hukuki anlamda herhangi bir karşılığı olmayan misafir kavramını kullanmıştır. Daha sonradan savaşın uzaması ve biteceği tarihin tahmin edilememesinden dolayı Türkiye sınırlarındaki Suriyelilere dair yasal düzenlemelerin gerçekleştirilme gereksinimi duyulmuştur. Bundan

dolayı kurumsal alt yapı ile yasal düzenleme niteliğindeki ilk düzenleme YUKK kapsamında oluşturulmuştur (Koç vd., 2015:79). 22.10.2014 tarihi itibarıyla Bakanlar Kurulu tarafından YUKK'un 91. Maddesi kapsamındaki geçici koruma usulüne dair bir yönetmelik yayınlanmıştır. Söz konusu yönetmelik Suriyeliler ile birlikte gelen vatani olmayan bireyler ile mültecileri içermektedir (Topal, 2015:14-15).

3.4. Adana İlinde Yaşan Suriyeli Mülteciler

İl Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 13 Aralık 2021 tarihi itibarıyla açıklanan veriler incelendiğinde Adana ilinde geçici koruma statüsü kapsamındaki kayıtlı Suriyelilerin sayısının 255 bin 630 kişi olduğu belirtilmiştir. Söz konusu rakam Adana'da yer alan Türk nüfusuyla karşılaştırıldığında nüfusun yaklaşık %11,39'unda denk geldiği ifade edilmiştir. İl sınırları kapsamında barınan Suriyeli sığınmacılar bakımından Türkiye'deki en fazla Geçici Koruma Altındaki Suriyeli barındırdığı beşinci il konumunda yer almaktadır. Adana'nın Suriye ülkesine coğrafi açıdan yakın olmasından dolayı en yoğun göç alan bölge olduğu belirlenmiştir. Yoğun emek sektörleri ile ön plana çıkması dolayısıyla Adana, işgücü katılım potansiyelinin yüksek olması, Suriyeli sığınmacılar bakımından çok tercih edilmektedir. Diğer nedenlerden birisi de Adana'nın metropol şehirlere oranla hayatın daha ucuz olmasıdır. Hatta Suriyeli sığınmacıların yaşamlarını devam ettirdikleri mahaller kurulmaya başlanmıştır. Bununla birlikte şehirdeki belediyeler, sivil toplum kuruluşları, oda ile borsalar Suriyeli sığınmacılar ekonomik ve sosyal entegrasyon mevzularını yakından takip etmekte ve uluslararası kapsamdaki kurumlar ile önemli projelere paydaşlık etmektedir. Söz konusu projeler çerçevesinde Adana'daki Suriyeli sığınmacılar kayıt harici istihdamdan kurtulmakta Türk işgücü piyasasına tam anlamıyla entegre olmaktadır.

3.5. Suriyeli Göçünün Türkiye'ye Etkileri

2011'de Suriye'deki iç savaş sonrasında Türkiye'ye kitlesel bir göç yönelmiş, ülkenin ekonomisine, sosyal yapısı ile siyasetine direkt etki etmiştir. Geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyeliler ile yerleşik halkın arasında birçok farklılık yer almaktadır. Bununla birlikte iki ülkenin de halkının aynı dinden olması göç sürecinin

önemli avantajı olarak görülmüştür. Ancak söz konusu sürecin uzun sürmesi, bu avantajın etkisinin azalmasına, ekonomik problemlerin artmasına ve sosyal ve kültürel açıdan yeni problemlerin meydana gelmesine sebep olmuştur (Yıldırım alp vd., 2017:111). Geçici koruma statü kapsamındaki Suriyeliler genellikle kent merkezlerinin haricinde yer alan mahallelerde birlikte yaşamaktadır. Bu durum da Suriyelilerin toplumdaki yaşama uyma sürecini daha zor bir hale getirmektedir. Bununla birlikte söz konusu durumdan dolayı güvenlik problemlerinin yaşandığı gözlemlenmektedir. Çocuk yaştaki Suriyelilerin istihdam edilmesi ve maddi durumları kötü olması dolayısıyla zor şartlarda yaşamaya çalışmaları, suç ve şiddet eğilimlerinin artmasına yol açmaktadır. Eğitimden uzak kalan yoksul Suriyeliler kendilerini dışlanmış hissettiklerinden dolayı psikolojik bakımdan problemler yaşadığı gözlemlenmiştir. Konuya dair gereken tedbirlerin alınmaması halinde uzun süreçte ciddi güvenlik problemlerinin meydana çıkabileceği de öngörülmüştür (ORSAM, 2015:20-21). Geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyeliler sağlık alanına yönelik etkileri incelendiğinde geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyelilerin sağlık hizmetlerine erişmesi konusunda çok sorun yaşamadığı görülmüştür. Geçici barınma merkezleri haricinde yaşamlarını sürdüren Suriyeliler kayıt yaptırmaları halinde devlet hastaneleri ile sağlık ocaklarından ücretsiz hizmet alabilmektedir. Bu kapsamda sınırdaki illerde mülteci yoğunluklarından dolayı devlet hastanelerinde verilen toplam hizmetin %30 ile %40'ın geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyelilere verildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte yaşanan yoğunluklardan dolayı sınır illerdeki devlet hastanelerindeki kapasitelerin yetersiz kaldığı belirtilmiştir (ORSAM, 2015:20). Geçici koruma statüsü kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye ekonomisinin üzerindeki etkileri incelendiğinde, konut gereksinimlerinde artışın ortaya çıktığı ve kentlerdeki konutların kiralarının da artmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte istihdamda da Suriyelileri ucuz iş gücü şeklinde kayıt dışı çalıştırıldığından daha çok büyük şehirlerde artış gösteren işsizlik problemi ile karşı karşıya kalınmasına sebep olmuştur (Taş, 2019:64).

BÖLÜM IV

SURIYELİ MÜLTECİLERİN İŞGÜCÜNE KATILIMLARI VE ETKİLERİ

4.1. Mültecilerin Çalıştırılması ile İlgili Düzenlemeler

4.1.1. Mültecilerin Çalıştırılması ile İlgili Uluslararası Düzenlemeler

Çalışma hakkı, insanların en temel haklarından biridir. Bahsi geçen hakkın hukuk çerçevesinde korunabilmesi açısından milletlerarası düzenlemeler, en önemli faktörlerdendir. Bu açıdan çalışma hakkı ile alakalı düzenlemelerin incelenmesinde de milletlerarası düzenlemelerden başlamak doğru olacaktır.

Mültecilerin çalışma hakkı ile alakalı olarak en temel kaynak özelliği taşıyan milletlerarası belge, 1951 senesinde imzalanan “*Cenevre Sözleşmesi*” olarak bilinmektedir. 17. Maddesi kapsamında ücretli çalışma, 18. Maddesi kapsamında kendi işini kurabilme, 19. Maddesindeyse serbest meslek yapabilme konularında mültecilerin çalışma hakkı düzenlenmiştir. Bahsi geçen belgenin 24.maddesinde de mültecilerin mevcut sosyal güvenliğe yönelik haklarından bahsedilmektedir. Buna ek olarak 17. Madde göç alan devletin, mültecilere ülkede bulunan başka yabancıların faydalandığı biçimde en doğru koşullarda çalışma imkanı sunulması gerektiğini düzenlemektedir (Demir, 2016, s. 68).

“*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi*” içerisinde çalışma hakkının ülke içerisinde bulunan herkese ayrıcalık olarak tanınması gerekli olan bir hak olduğundan bahsedilmektedir. Fakat, 13/2.madde içerisinde yapılan düzenlemelerde çalışma hakkıyla alakalı yabancı-yerli vatandaş ayrımı yapılmayacağı anlaşılmaya karşılık olarak, bahsi geçen bu hakkın ülkede bulunan bireylere tanınacağından bahsedilmektedir. Bu nedenle ülke içerisinde ikamet etmek için hakkı bulunmayan yabancılara devlet tarafınca çalışma hakkının sunulması imkansızdır. Devletin mülteci statüsünü verdiği kişiler için de çalışma hakkının bu bireylere verilmesi devlet bakımından pozitif bir sorumluluk getirmektedir.

Milletlerarası koruma statüsü kapsamında mültecilerin çalışma hakları ile alakalı olarak BM dahilinde ortaya koyulan belgelere ek olarak farklı önemli milletlerarası düzenlemeler şu şekildedir:

- AİHS (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi): 4 Kasım 1950 senesinde Roma’da imzalanan ve 1953 senesinde yürürlüğe sokulan AİHS, Avrupa Konseyi tarafınca insan haklarıyla alakalı olarak kabul edilen en temel metinlerin başında gelmektedir. Türkiye ise bu sözleşmeyi 1954 senesinde onaylamış ve bu sözleşmeye taraf olmuştur. Sözleşme ile beraber taraf devletlere getirilen sorumlulukların denetlenmesi “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi*” tarafınca yerine getirilmektedir. Bahsi geçen belge, mülteci kişilerin çalışma hakları ile ilgili direkt bir düzenlemedir.
- Roma Antlaşması: 1951 senesinde imzalanmış olan Paris antlaşması dahilinde kurulan “*Avrupa Kömür ve Çelik Birliği*” kurucu üyeleri, sözleşmede yer alan 69.maddeyle düzenlenmiş olan işçi dolaşımının basitleştirilmesi ve bu hususta gerek duyulan düzenlemelerin gerçekleştirilmesi gayesiyle 25 Mart 1957 senesinde Roma’da imzalanmıştır.
- Avrupa Sosyal Şartı: 18 Ekim 1961 senesinde Torino’da imzalanan bu şartın 19.maddesinde göçmen işçiler ve ailelerini korumak amaçlanmıştır. Bu kapsamda onlara yönelik yapılacak olan yardımlar ve Avrupa’da bulunan göçmenlerin işçi haklarına yönelik bir düzenleme yapılmıştır.
- Göçmen İşçilerin Hukuksal Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi: 24 Kasım 1977 senesinde imzalanmak için açılarak 1 Mayıs 1983 senesinde yürürlüğe sokulan Sözleşmenin 1.maddesi kapsamında göçmen statüsündeki işçilerin ikamet edebilme haklarının bulunması şartıyla göç ettikleri ülkelerde çalışma haklarına sahip olacakları belirtilmiştir (Şenses, 2009, s. 92).

4.1.2. Mültecilerin Çalıştırılması ile İlgili Ulusal Düzenlemeler

Anayasanın 48.maddesi kapsamında, her birey istediği alanda sözleşme yapma ve çalışma hakkına sahiptir. Bu madde dahilinde bulunan “*herkes*” kavramı, yabancılar ve vatandaşlar arasında bir ayrım bulunmadığını ve bu hususta eşitli ilkesine göre hareket edildiğini ifade etmektedir. Anayasada yer alan 49.maddeye göreyse çalışma, temel

olarak herkese yüklenmekte olan bir hak ve ödev olarak değerlendirilmektedir. Fakat 16.maddede belirtildiği biçimde temel özgürlük ve haklar, uluslararası hukuka aykırı olmamak şartı ile yabancılar bakımından yasa ile kısıtlanabilmektedir. Çalışma hakkının özgürlükler ve temel haklar içerisinde bulunması sebebiyle, çalışma hakkı ile bağlantılı olarak getirilecek olan kısıtlamaların uluslararası hukuka tabi olması ve yasa ile yapılması gerekmektedir (Gallino, 2007, s. 74).

YUKK m.89/4 kapsamında milletlerarası korumadan faydalanabilmek için başvuru yapan ve bu statüye tabi olan bireylerin iş piyasasına erişimi ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Bahsi geçen madde kapsamında hazırlanan “*Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik*” 26.94.2016 senesinde Resmi Gazete ile yayınlanarak yürürlüğe sokulmuştur. Bahsi geçen yönetmelik yürürlüğe dahil edildikten kısa bir zaman sonra da UİK (Uluslararası İlişkiler Konseyi) kabul edilmiştir (Akpınar, 2009, s. 68).

UİK m.17/5-a dahilinde mültecilerin mevcut statülerini ellerinden kaybetmeleri halinde, İçişleri Bakanlığı tarafınca yapılacak olan bildirimin üstünde çalışma imkanları ya da çalışma izni yasaklar “*Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı*” tarafınca iptal edilir (Demir, 2016, s. 68).

UİK m.17/6 dahilinde mülteci bireylerin çalışma koşulları, çalışma izni veya muafiyeti ile alakalı yapılan başvurular sektör, meslek, iş, işkolu, süre ve il açısından “*Göç Politikaları Kurulu*” kararları ve “*Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı*” tarafınca milletlerarası işgücü politikalarına dikkat edilerek uygulanarak sınırlandırılabilir (Demir, 2016, s. 68).

4.2. İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler

Emeğin temelde heterojen bir yapıda bulunduğu tüm teorisyenler tarafından kabul edilmektedir. Toplam işgücü içindeki emeğin farklılaşmasına neden olan pek çok farklı unsurun olduğu bilinmektedir. Yıllar itibari ile üretim aşamalarındaki değişimlere bağlı bir şekilde artış gösteren iş bölümü ve uzmanlaşma mesleki ve nitelik bakımından farklılık oluşturmuştur (Uyanık, 2003, s. 13).

Üretim ekonomisi temelde iki çeşit yapı ile ele alınmaktadır. Bunun ilki istikrarlı ve standart hale getirilebilir toplumsal üretimde bulunurken, öte yandan diğeri rekabet imkanı bulunan küçük ve orta seviyedeki işlerin popüler olduğu esnek üretimi içerisinde bulundurmaktadır (Uyanık, 2003, s. 13).

Geçici koruma statüsüne sahip olan Suriyelilerin vasıfsız bir şekilde iş gücüne katılımlarının son derece yüksek olduğu bilinmektedir. Bu durum ise özellikle üretime dayanmakta olan sektörlerde işverenler tarafından olumlu olarak değerlendirilmektedir (Şenses, 2009, s. 154).

Nitekim kayıt dışı olan Suriyeli işçi sayılarındaki artış, bahsi geçen piyasalardaki iş gücüne erişimin basitleşmesine ve çok daha ucuz bir iş gücünün elde edilmesine neden olmaktadır. Buna ek olarak sosyal herhangi bir güvencesi bulunmayan işçiler de işlerini kaybetmeyle ilgili olarak en yüksek risk sahibi olan gruplardandır. Geçici koruma statüsü ismi altındaki Suriyeli işçilerin sayısı, kayıtlı olan istihdam verileri ile farklılık göstermektedir. Bahsi geçen uyumsuzluk durumunun ekonomik olarak istismara sebep olduğu ve vergi kaybına yol açtığı da bilinmektedir. Kayıtlı olmadıkları için mülteci kişilerin kendi haklarını savunma konusunda ses çıkaramadıkları ve hak edilen ücreti isteyemedikleri düşünülmektedir. Bu nedenle işgücü piyasasında yaşanan bu emek sömürsünün engellenmesi için yönetim tarafından gerekli olan sistemlerin bir an önce kurularak işletilmesi gerekmektedir (Şenses, 2009, s. 167).

4.2.1. İşgücü Piyasasında Suriyeli Mültecilerin İstihdam Durumları

İş gücü piyasasında bir iş arayışında olanlar ile açık olan işlere erişim hizmeti özel ve kamusal istihdam sağlayıcı olan mekanizmalarla yapılmaya çalışılmaktadır. Burada açık işler ve iş arayanlar arasında bulunan mesafenin yakınlığı ve işe girme imkanlarının geniş halde olması son derece önemlidir. Açık iş, ara personel gereksinimi, beceri uyumsuzluğu, aşırı düzey eğitim, eğitim istihdam bağlantısının zayıflığı tartışmalarına iş arama ağlarının etkinsizliğinin ve uzun iş arama süresinin eklenmesi, iş gücü piyasasının temelde yapısal olan problemlerini göstermektedir. Bu akımdan iş arama kanalları ve iş arama süreleri, istihdam ve işsizlik yapısıyla direkt olarak bağlantılıdır (Mehmet ve Kılıç, 2009, s. 16).

İş arama süreçleri sırasında yaşanan ya da uzayan geçici olan işsizlik halleri işverenler ve iş arayanların gereksinimlerinin karşılanmaması nedeniyle iş gücü piyasasında sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Mehmet ve Kılıç, 2009, s. 16). Açık pozisyonadaki işler ve iş arayan kişiler arasındaki beceri örtüşmesi, mekan ve zaman farklılıkları iş arama süreleriyle direkt olarak bağlantılıdır.

Etkili toplumsal bir uyum içerisinde ekonomik uyum son derece önemlidir. Ekonomik uyuma erişebilmenin direkt yoluysa istihdam sayesinde olmaktadır. İşgücü piyasası bakımından yeterli düzeyde uyumun sağlanabilmesi için ücret seviyeleri, işsizlik, istihdam türleri ve açık işler açısından gerekli olgunluğa ulaşılması gerekmektedir (Şenses, 2009, s. 179).

Farklı yollar ile Türkiye'ye giren Suriyeliler, genel olarak yaygın bir şekilde yaşamış oldukları şehirlerin dışarısında işgücüne dahil olmaktadır. Genelde Güneydoğu Anadolu'dan ülkeye giren Suriyelilerin bu bölge haricinde yoğun olarak çalıştığı şehirler; Bursa, Ankara, Mersin, Kahramanmaraş, İstanbul ve Konya'dır. Bu noktada Suriyelilerin hayatını devam ettirebilmek için seçtikleri şehirlerin genel olarak ticaret ve sanayinin yoğun olarak yapıldığı şehirler olduğu söylenebilmektedir. Buna ek olarak Suriyeliler tarafınca kurulan işletmelerde de yine Suriyelilerin çok daha basit bir şekilde iş bulması mümkün olacağı için, il seçimlerinde bu durumun da son derece etkili olduğu açık bir gerçektir.

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin istihdam ve işsizlik oranları üstündeki etkilerinin bölgelere göre değiştiği bilinmektedir. Örnek vermek gerekirse, Suriyelilerin gelmesiyle ani bir nüfus artışı yaşanması neticesinde Şanlıurfa ve Mardin şehirlerinde işsizlik artarken, Gaziantep ve Kilis'te ise tam tersi bir durum meydana gelmiştir. Buna ek olarak Suriyelilerin iş yaşamındaki olumsuz etkilerinin kayıt dışı sektörlere oranla çok daha net bir şekilde gözlemlendiği bilinmektedir. Suriyelilerin sadece istihdam düzeylerini değil, buna ek olarak kayıt dışı istihdam konusunda da mesai ücretlerini düşürdükleri bilinmektedir. Sonuç olarak Suriyelilerin düşük ücretlerde ve kötü koşullarda çalışmayı kabul etmesi işsizlik oranlarının artmasına neden olmuştur (Korkmaz, 2018, s. 60).

Türkiye, geçici olarak koruma sağlanan Suriyelilere beş sene sonra çalışma hakkı vermiştir. Bu durumun ise Suriyeli vasıflı iş gücünden elde edilecek avantajın kaybedilmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak Suriyelilere yasal olarak

çalışma izninin sunulmasıyla beraber vasıfsız yerli işgücünde işsizlik düzeylerinin arttığı ve ücretlerin düştüğü bir ortam gelişmiştir (Gençler, 2020, s. 120).

İş gücü piyasalarına katılım sağlayan Suriyelilerin genellikle tarım, sanayi ve üretim sektörlerinde yoğun olarak çalıştıkları bilinmektedir. Bahsi geçen sektörlerdeyse kayıt dışı istihdam açısından Suriyeliler önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Mersin ve Adana çevresinde yapılan saha araştırmalarında işgücüne ücretli bir şekilde katılan Suriyeli göçmenlerin büyük bir bölümünün tekstil, tarım ve üretim sanayisinde günlük kayıt dışı bir şekilde çalıştıkları belirlenmiştir (Erdoğan, 2019, s. 11; Yordadoğ ve Albayrak, 2016, s. 32).

Geçici koruma sağlanan Suriyeli işçilerin işgücü piyasasına etkilerine ek olarak, bahsi geçen piyasalarda karşılaşmış oldukları bazı problemler bulunmaktadır. Bu noktada bu sorunlar kısaca şu şekildedir:

- Kayıt dışı istihdam ve emek sömürgeciliği; Suriyeli işçilerin karşılaştığı en önemli sorunların başında kayıt dışı istihdam ve emek sömürsü gelmektedir. Herhangi bir güvenceleri bulunmadan kayıt dışı bir biçimde çalıştırılan Suriyeliler genellikle düşük ücretler verilip yoğun bir şekilde çalıştırılarak sömürülmektedir.
- Çalışma süreleri; Suriyeli işçilerin günde 11 ve 16 saat arasında çalıştıkları bilinmektedir. Bu noktada bu bireylerin haftada neredeyse 74,5 saat çalıştıkları görülmektedir. Buna ek olarak ekstra bir mesai ücreti almadıkları da vurgulanması gereken bir konudur.
- Ayrımcılık; Suriyeli mülteciler, yüksek bir düzeyde ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu ayrımcılık ise onlara daha ağır işlerin verilmesi, kötü hakaret ve davranış olarak ortaya çıkmaktadır.
- İş güvenliği ve sağlığı; Geçici koruma sağlanan Suriyeli işçilerin büyük bir kısmının tecrübesiz ve vasıfsız olması nedeniyle zor ve ağır şartlar altında çalıştırıldıkları, herhangi bir şekilde sağlık sigortası veya iş güvencesi almadıkları bilinmektedir. Bu nedenle oluşabilecek herhangi bir meslek hastalığı veya kaza durumunda bu kişilerin mağduriyet yaşadıkları bilinmektedir (Kızılay, 2019, s. 27).

4.2.2. İşgücü Piyasasında Suriyeli Mültecilere Karşı Önyargı

Ayrımcılık ve önyargı hususu toplumsal yaşamda sıkça kullanılsa da tanımı, belirlenmesi ve ölçümü kolay değildir. Ön yargı kültürel bir şekilde belirlenmiş olan, beklentilere ve hassasiyetlere bağlı bir biçimde değişebilmektedir. Çeşitli kültürel kodlamalara sahip olan toplumsal gruplar içerisinde ayrımcılığın ve önyargının değerlendirilmesi son derece zordur. Özellikle de işgücü piyasasında yer alan iş bulamama hali birden çok sebebe bağlı bir şekilde ortaya çıkabilecekken, yalnızca önyargı ya da ayrımcılık şeklinde de değerlendirilebilmektedir (Colic-Peisker ve Tilbury, 2007, s. 17). Bu açıdan iş gücü piyasasında önyargıyla karşılaşan kesimlerden birisi de yabancı uyruklu işçilerdir. Kayıt dışı olmanın yaygın olduğu yabancı uyruklu işçiler, normale göre daha az ücret, kötü ve güvencesiz çalışma şartlarıyla karşılaşabilmektedirler (Şenses, 2009, s. 179).

Suriye iç savaşı nedeniyle son yıllarda ülkelerini terk eden milyonlarca mülteci, çeşitli ülkelerde yeni bir hayat kurmak için sığınmacı statüsüyle yaşamlarını sürdürmektedir. İşgücü piyasalarında tartışmalar ve endişeler bu nedenle ortaya çıktı. Suriyeli mültecilere yönelik önyargıların çeşitli nedenleri vardır ve objektif bir bakış açısı geliştirmek önemlidir.

Birçok insan, Suriyeli mültecilerin işgücü piyasasına zarar verdiğini iddia etmektedir. Bu düşünceye sebep olan temel nedenler şunlardır: İşsizlik ve Rekabet: Suriyeli mültecilerin iş piyasasına girmesiyle işsizlik oranları artabilir. Bu nedenle, bazı yerli işçiler iş bulma konusunda zorluklar yaşayabilir. Düşük Ücret Talebi: Yerli işçiler, mültecilerin kötü çalışma koşulları ve düşük ücretle işe alınması durumunda ücretleri düşebilir. Ucuz işgücü talebi nedeniyle, işverenler Suriyeli mültecileri tercih edebilir. Entegrasyon Zorlukları: Kültürel ve dil farklılıkları nedeniyle, Suriyeli mültecilerin işgücü piyasasına entegrasyon süreçleri daha zor olabilir.

İşgücü piyasasında bulunan esnekliğin giderek daha da artmasıyla yaygın hale gelen garantisiz işgücü oluşturma toplumsal olarak bütünleşmeyi riske atan bir durumdur (Adaman ve Keyder, 2006, s. 13). Ayrımcılık ve önyargı neticesinde işgücündeki kesimlerden bazılarının paralel, batık, görünmez ve yeraltı istihdam alanları şeklinde belirtilen kayıt dışı istihdamda bulundukları bilinmektedir (Gallino, 2007, s. 37).

İşgücü piyasasında yer alan Suriyeli mültecilerin milli dil hususundaki becerileri ön yargıya maruz kalmalarına sebep olabilmekte, konuşma dili ve aksanı piyasaya girmelerinde çeşitli muameleler ile karşılaşmalarına neden olabilmektedir (Colic-Peisker ve Tilbury, 2007, s. 19-20). Bu nedenle toplumsal uyum çalışmaları dahilinde Suriyeli mültecilere sunulan dil eğitim faaliyetleri, işgücü piyasası zeminli olan ekonomik uyum çalışmaları olarak değerlendirilebilir.

İşgücü piyasası, Suriyeli mültecilere karşı çeşitli nedenlerle önyargılıdır. Bu önyargıların gerçekçi olup olmadığı konusunda tarafsız olmak önemlidir. Mültecilerin işgücüne katkıları, entegrasyon politikalarının geliştirilmesi ve toplumsal farkındalığın artırılması yoluyla artırılabilir. Uygulanabilir yönetim, iş piyasasındaki bu potansiyel kaynaktan karşılıklı fayda sağlayabilir.

4.3. Türk İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler

4.3.1. Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Girişleri ve Etkileri

Sosyal bilimlerde son derece önemli bir konu olan göç, işgücü piyasası ve bu piyasanın ürettiği dinamikler için son derece önemli bir konudur. İstihdam ve işsizlik konuları öncelikli olarak meslek hastalıkları, iş kazası, ücretlerin düzeyi ve kayıt dışı çalışma işgücü piyasasındaki uyum sorunları ve genel olarak pek çok alanda farklılığa sebep olabilmektedir. Bu nedenle ülkeye giriş yapan her çeşit nüfus hareketlerinin kaydedilerek bireysel yeteneklerin ve bilgilerin tespit edilmesi ve yönlendirilmesi, göç yönetiminin başarılı bir şekilde kontrol edilmesindeki belirleyici faktörler olarak belirtilmektedir. Buna ek olarak uyum çalışmalarının faaliyete geçirilmesinde etkili olacak olan politika belirleme aşamalarının aksatılmadan yürütülmesi gerekmektedir (Şenses, 2009, s. 179).

4.3.2. Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasındaki Etkileri

Türkiye’deki geçici korunma sağlanan Suriyeli mülteciler geçmiş dönemlerden bazen sığınmacı, bazen misafir ve bazen mülteci gibi farklı isimlerle beraber anılmışlardır. Suriyeliler hangi isim ile anılırsa anılsın “*Ekonomik Göçmen*” olmasalar

dahi iş gücü piyasasında bulunmak zorundandır. Yasadışı ya da yasal olarak geçimlerini sağlayarak yaşamlarını sürdürebilmek adına gelir getirici işler yapmak zorundadırlar. Bu açıdan Türkiye’ye geliş hedefleri ekonomik sebeplere dayanmasa bile Suriyeliler, işgücü piyasasında yer alan yabancıların içerisinde değerlendirilmesi gereken bir kesimi işaret etmektedir (Akpınar, 2009, s. 93-95).

İşgücü piyasası dinamikleri bakımından incelendiği zaman göçmenlerin ne tarz işlerde çalıştıkları pek çok açıdan temel gösterge değerindedir. Göçmenlerin yerli iş gücünden ayrı bir şekilde çalışmış oldukları sektörler, pozisyonlar, işler ve ücret konularındaki ayrışma, işgücü piyasasında ciddi değişimler ortaya çıkarabilmektedir.

Türkiye’ye toplu bir biçimde göç etmiş olan Suriyeliler, temelde geçici olarak koruma sağlanan bireylerdir. Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin ülke içinde çalışabilmeleri ise “*Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik*” içerisindeki hükümler kapsamında mümkündür. 2016 senesinde yürürlüğe sokulan GKSİYİDY (Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik) ile beraber bazı olumlu gelişmelere yönelik adım atılmıştır. Bunlar ise istihdam kotası, asgari ücretten daha düşük bir ücret ile çalıştırılmamak ve çalışma izni zorunluluğu şeklindeki düzenlemelerdir. Alakalı yönetmelikle getirilmiş olan yüzde 10’luk istihdam düzeyi, Türkler için olumu olmasa da devamlı olarak kontrol edilmesi gereken bir düzenlemedir. Kayıtlı çalışmanın çoğaltılmasında ise bürokratik işlemlerin azaltılarak bazı yeni teşvik mekanizmalarının faaliyete geçirilmesi uygun bir yöntem olabilmektedir (Demir, 2016, s. 91).

Suriyeli göçmenlerin toplumsal olarak uyumlarının sağlanması ile iş gücü piyasası açısından sağlıklı haldeki erişim olanaklarının bağlantılı bir şekilde geliştiği bilinmektedir. Göçmenlerin mevcut ekonomik uyumlarında değerlendirme kriteri niteliği taşıması açısından gelir seviyeleri son derece önemlidir. Ancak toplumsal içermeme manasında konuya yalnızca gelir kapsamında yaklaşmak bir eksiklik şeklinde nitelendirilmektedir (Demir, 2016, s. 74).

4.3.3. Kayıt Dışılık, Sosyal Dayanışma Ağları ve Suriyeli İşgücü

Düşük ücretli, ağır, tehlikeli ve güvencesiz işlerde sıkça yabancı uyruklu işçilerin çalıştırıldığı ve bu tarz işlerden de yerli işgücünün geri durduğu genel olarak bilinen bir konudur (Demir, 2016, s. 76). Ülke ekonomileri ve iş gücü piyasası üstünde ciddi

olumsuzluklar oluşturabilecek problemlerin çözülmesinde yabancılara sağlanmakta olan çalışma izninin son derece önemli bir yeri bulunmaktadır.

Bu açıdan eğitim ve meslek durumları, işgücünün özelliğini ve bu piyasada yer alabilme hallerini direkt olarak etkilemekte olan faktörler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Çalışma yaşamında yasal bir şekilde yer bulabilmek için çalışma izninin bulunması bireye iş sözleşmesinin sunduğu güvencinin sağladığı en düşük imkanlar setini sağlamaktadır. Özellikle son yıllarda geçici korumaya alınan Suriyelilerin Türkiye işgücü piyasası içerisinde giderek daha çok yer aldıkları dikkate alındığı zaman, çalışma izni almış bireylerin miktarında da artış görülmektedir. Çalışma izni alarak çalışan Suriyelilerin sayısının 2016 senesinde yürürlüğe sokulan GKSİYİDY sonrasında giderek daha çok arttığı bilinmektedir. Çalışma izni bulunan Suriyelilerin işgücü piyasasında meslekintelik ve bilgileri kapsamında uygun olan işlere yerleştirilmesi, işgücü piyasasında bulunan sağlıklı düzenlemeler ve işleyişler için son derece önemlidir (Akpınar, 2009, s. 93- 95).

Kayıtsız istihdam ve ekonomi, ülke ekonomilerinin yapısal problemleri üstüne inşa edilerek gerekli düzenleyici ve önleyici adımların atılmaması sonucunda büyümekte ve daha karmaşık bir problem şeklinde kalıcı hale gelmektedir. İş gücü piyasasının kurumsallaşmaması neticesinde ortaya çıkan kayıt dışı istihdam özellikle istihdam ve işsizlik oranları, meslek rahatsızlıkları, iş kazası, sigortalılık, rekabet ve genel ücret seviyeleri gibi pek çok konu ile yakından bağlantılıdır. Buna ek olarak bu durum ilerleyen dönemlerde ülke ekonomisini de etkileyebilmektedir (Narlı, 2003, s. 42).

Türk Kızılay tarafından 2019 senesinde yapılan “Ankara’da Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik İşgücü Piyasası Araştırması” adlı araştırmanın bazı sonuçları son derece dikkat çekmektedir. Özellikle de Suriyeli işverenlerin yanında çalışan Suriyelilerin büyük bir kısmının ücretsiz çalışan aile işçi olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak ücret karşılığı şeklinde çalıştırılanların tümü Suriyelilerden oluşmaktadır. Aynı araştırmanın dikkat çeken farklı bir sonucu da Suriyeli bir işletme içerisinde çalışan Suriyelilerin kazandığı gelirin, Türk işletmelerde çalışmakta olan Suriyelilerin kazandığı gelirden daha düşük olmasıdır. Araştırmaya dahil olan Suriyelilerin büyük bir bölümünde, Türkiye’deki çalışma saatlerinin uzun ve çalışma şartlarının Suriye’ye göre daha zor olduğunu belirtmeleri de dikkat çeken başka bir noktadır (Kızılay, 2019, s. 15).

4.3.4. Yerel Halkın Geçici Sığınmacılardan Dolayı Yaşadığı Sorunlar Karşısında Alım Gücünün Düşmesi

Suriyelilerin Türkiye ekonomisi üstündeki etkileri fırsat ve riskleri bir arada içerisinde bulundurmaktadır. Bölgesel ve yerel ekonomilerde Suriyelilerin belirli açılardan ekonomiye fayda sağladığı söylenebilir. Ekonomik olarak Suriyelilerin tüm şehirlerde yarattığı en büyük etki kira oranlarındaki artıştır. Kiracıların mevcut gelirleri üstünde direkt olarak olumsuz bir etki oluşturan bu durum, mal sahibi insanlar için olumlu bir olaydır. Suriyelilerin pek çok yerli Türk işçi tarafından çalışmayı istemediği işlerde düşük ücretlerde ve yüksek saatlerde çalışması, üretim kapasitesi açısından olumlu olarak yorumlansa da vasıflı işçilerin yerine de düşük ücretli çalışmaları genç kesim iş gücü için olumsuz bir etki yaratmaktadır. Farklı bir taraftan ücret araştırması ya da seçimi yapmadan yüksek miktarlarda ev ve araç kiralamaları, düşük ücretli işlerde çalışarak hayatlarını sürdürmeye çalışmaları ise mevcut durumda çalışan yerli kesimin alım gücü üstünde olumsuz bir etki oluşturmaktadır.

4.3.5 Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Uyumları

Göçmenler ile alakalı en şiddetli tepkiler ekonomi sahasındaki mevcut algılara bağlı bir şekilde gelişmektedir. Göçmenler, kendilerinin ya da başka aile üyelerinin iş bulmasına ya bulmasına bağlı olarak ülke üstündeki ekonomik refahın artmasına veya azalmasına sebep olabilmektedirler (Findlay ve O'Rourke, 2009, s. 645).

Suriyelilerin, Türk işgücü piyasasındaki uzun süreli varlığı inkar edilemez. Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu, düşük ücret düzeyi ile kayıt dışı bir şekilde istihdam edilmesinin yanı sıra Türk işgücü piyasası üzerinde de etkili olmuşlardır (Erdoğan, 2019, s. 11).

Kayıtlı bir şekilde işgücü piyasasında yer edinen Suriyelilerin de işgücü piyasasında iş bulma, iş arama ve çalışma şartları dikkate alındığında bazı uyumsuzluklar ve aksaklıklar göze çarpmaktadır. Genel olarak dünyada mültecilerin ve sığınmacıların ücret, eğitim ve mevcut becerilerine göre iş bulma gibi hususlarda ortak sorunlar yaşadığı bilinmektedir.

Çalışma yaşamına yönelik mikro ekonomik teşvik ve politikalar göçmenlerin iş gücüne yönelik tercihlerini ve katılımlarını belirleyen faktörler olarak değerlendirilmektedir (Parker, 2018, s. 4). İşgücü piyasasında bulunan yapısal dezavantajlar ve sorunlar Suriyeli işgücünün önünde bir engel oluşturmaktadır. Öte yandan Türkiye’de bulunan geçici korunma sağlanan Suriyelilerin işgücü piyasasına hukuksal olarak erişim haklarının sağlanması, toplumsal olarak bütünleşme için atılmış önemli adımlardan birisidir.

Eşit muamele konusundaki haklar, ülkelerin yıllar boyunca sınırları içerisinde hızlı bir şekilde artış gösteren mültecilerin yalnızca iş gücü için değil, buna ek olarak eğitim, öğretim, barınma, hizmet ve malların sunulması ve sağlık gibi pek çok alanda yeni kuralların oluşturulmasına neden olmuştur. Bu kapsamda ülkelerde yürürlüğe sokulan eşit muamele ile ilgili sözleşmelerin temelinde de yaş, siyasi görüş, cinsiyet, dini inanç, etnik köken ve ırk gibi çeşitliliklere bağlı bir şekilde ayrımcılığın yapılamayacağı bulunmaktadır. Fakat yine de Suriyelilerin iş gücü piyasasına uyum sağlarken çalışmak zorunda olmaları nedeniyle pek çok olumsuz şarta ve düşük ücrete göz yumarak kötü muameleye uğradıkları, bu nedenle de uyum sorunu yaşadıkları bilinmektedir (Erdoğan, 2019, s. 18).

BÖLÜM V

LİTERATÜR TARAMASI VE YÖNTEM

5.1. Literatür Taraması

Paksoy ve Karadeniz (2016) tarafından yapılan bir çalışmaya göre, geçimini sağlamak için çalışan Suriyeli sığınmacılar, %40'ının öğrenci olduğu ve %60'ının iyi imkanlara sahip olduğu durumlarda Türkiye'ye kalıcı olarak yerleşmek istedikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte Suriyeli ailelerin %44'ünde yalnızca bir kişinin çalıştığı, %28'inde ise 2 kişinin çalıştığı belirlenmiştir.

Lordoğlu ve Aslan (2016) tarafından yapılan çalışmada, Suriyeli sığınmacıların çoğu kadın ve çocuktur ve bu nedenle emek piyasasında istismara açıktır. Bu, gözlem ve röportajlarla desteklenmiştir. Ek olarak, çok sayıda Suriyelinin kendi ilerini kurarak ticaret yapması, bölgedeki yerli esnaf için rekabeti zorlaştırmaktadır. Yerli esnaf ve Suriyeli esnaf arasındaki rekabet, Suriyelilerin tüketim taleplerini Suriyeli esnaftan kar elde etmek için tercih edilen önceliklerden kaynaklanmakta olduğu tespit edilmiştir.

Aygül (2018) tarafından yapılan bir araştırmada, Çalışma, mültecilerin Türkiye'deki işgücü piyasasındaki istihdam fırsatlarını ve koşullarını inceledi. Ek olarak, mültecilerin Türkiye ekonomisi için bir tehdit veya fırsat olarak değerlendirildiği çeşitli ekonomik göstergeler üzerinden tartışılmıştır. Sonuç olarak, ucuz, esnek ve güvencesiz görünen mülteci emek, yerli işgücünün istihdam ilişkilerini etkiler, ancak aynı zamanda Türkiye için ekonomik büyümenin önünü açabilecek bir anahtar olduğu belirlenmiştir.

Koçak ve Küçük (2020, s. 286) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, internette ve sosyal medyada Suriyeli sığınmacılara yönelik çok sayıda olumsuz haberlerin olduğu tespit edilmiştir.

Güvendi ve Alpaydın (2022) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, Türkiye'de yükseköğretim kurumlarından mezun olan ve hâlihazırda çalışan 15 Suriyeli ile görüşme yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Suriyelilerin gerek eğitim gerek istihdamda karşılaştıkları problemlerin başında dil yetersizliği geldiği tespit edilmiştir.

Bununla beraber Suriyeliler, işgücü piyasasına katılmaktadır ancak bu alanda ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmamızın bu noktasında, model, evren ve örneklem, veri toplama araçları, araştırma hipotezleri ve verilerin analizleri gibi bölümlerin nasıl belirlendiğine yönelik bilgiler verilmiştir.

5.2. Araştırmanın Modeli

Bilimsel çalışmalar esnasında, çalışmayı organize etmek, veri toplama araçlarını belirlemek, veri toplamak, bulguları oluşturmak ve araştırma sonucunda ulaşılan sonuçları bilimsel bir temele dayandırmak amacıyla farklı çalışma modelleri kullanılmaktadır. Nicel çalışma, olgu ve olayları kişisel düşüncelerden uzaklaştırıp daha genel bir hale getirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak anlamlı bir biçimde açıklanabilir şekliyle meydana getiren bir çalışma modelidir. Nicel çalışma yönteminde, incelenen konuya yönelik, çalışma evrenini yansıtacak olan örneklem ile sayısal sonuçlara ulaşılmaktadır. Bu çalışmalarda evrenin çalışma konusuna yönelik görüşlerinin ne yönde olduğu araştırılmaktadır (Büyüköztürk, 2013). Dolayısıyla çalışma evrenini temsil edecek olan örneklemin doğru tercih edilmesine ve tercih edilen bu örnekleme doğru soruların sorulmasına dikkat edilmelidir. Buna göre yapılan çalışmada nicel araştırma modellerinden anket yönteminin kullanılması tercih edilmiştir.

Nicel çalışma modeli, birçok elemandan meydana gelen bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak için ya evrenin tamamı veya evreni temsil edecek örneklem grubuna yapılan düzenlemeleri içerir. Nicel verilerin toplanması anketler uygulanarak sağlanır. Toplanan nicel verilerin istatistiksel analizlerine göre bir sonuca varmaya çalışılır. Daha sonra üzerinde çalışılan durumun veya konunun genel bir çerçevesi çıkarıldıktan sonra, bu çerçeveden özel bir kısım alınarak özel durum çalışmaları başlatılır. Bu çeşit çalışmalar durumların, nesnelerin, varlıkların, kurumların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu açıklamaya çalışır (Büyüköztürk, 2013; Gürbüz ve Şahin, 2014).

Nicel çalışmanın en değerli yanlarından biri de oldukça fazla kişinin olduğu ve çok verinin toplandığı örneklemden toplanan veriyi bizlere aktarması ve araştırmanın evrenine yönelik genel bir yargıya ulaşmada çalışmacıya imkan vermesidir.

5.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni 18 yaş ve üzerindeki Adana ilinde yaşayan katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise 18 yaş ve üzerindeki Adana ilinde yaşayan katılımcıların içerisinde “Kolayda Örneklem” yöntemi kullanılarak seçilen gönüllü bir şekilde katılım gösteren 200 kişiden oluşmaktadır. Yapılan gpower analizi ile 200 kişinin evreni temsil için yeterli olduğu görülmüştür. Kolayda örneklem, evrenin tamamından tercih edilecek örnek kesimin araştırmacının yargılarınca seçildiği tesadüfi olmayan örneklem yöntemidir. Kolayda örneklemede veriler, evrenden en kolay, en hızlı ve en ekonomik biçimde toplanır (Aaker vd., 2007, s. 394).

5.4 Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında katılımcılardan toplanacak olan veriler Özudoğru vd. (2018) tarafından geliştirilen Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak yüz yüze olacak şekilde elde edilmiştir. 3 alt boyuttan meydana gelen ölçek 5’li likert şeklinde (1: kesinlikle katılmıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum) derecelendirilmektedir. Ölçeğin alt boyutları ise kabul etme (1-11), tehdit olarak görme (12-21) ve reddetme (22-26) şeklindedir. Ölçekten alınan puan 1 ile 5 arasında aritmetik ortalama şeklinde hesaplanmaktadır. Ölçekte ortaya çıkan yüksek puan ile yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumunun yüksek düzeyde olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Geliştirme çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,97; alt boyutların Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları ise sırasıyla 0,95 - 0,94 - 0,85 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla ölçeğin yüksek güvenirlikte iç tutarlılığa sahip olduğu ifade edilmiştir.

5.5 Araştırmanın Hipotezleri

Yapılan çalışmada Adana ilindeki katılımcılarla Türkiye’de Suriyelilerin işgücüne katılımlarının yerel halkın sosyo-ekonomik durumlarına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda geliştirilen hipotezler aşağıdaki gibidir;

H1: Yerel halk, Suriyelilerin işgücüne katılımına olumlu bakmaktadır. H2: Yerel halk, Suriyelilerin işgücüne katılımına olumsuz bakmaktadır.

H3: Yerel halk, Suriyelilerin işgücüne katılımından olumlu etkilenmişlerdir. H4: Yerel halk, Suriyelilerin işgücüne katılımından olumsuz etkilenmişlerdir.

5.6 Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan verilerden sorulara verilen cevaplar ile yaş ve cinsiyetin betimleyici istatistikleri yani frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Buna ek olarak yaş ve cinsiyet cevapları ile Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeğinin karşılaştırılması yapılabilmesi için bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) testleri uygulanmıştır. Tüm bu analizler için ise SPSS 22.0 (Statistical package 59ort he Social Sciences) programından yararlanılmıştır.

5.7 Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmada katılımcıların yaş ve cinsiyetine yönelik elde edilen veriler betimsel istatistik yöntemiyle ortalama ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenirliliğini belirlemek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach alfa katsayısına göre bir ölçeğin güvenilir olarak kabul edilmesi için Cronbach alfa değerinin 0.70 ve üstü değerlerde olması gerekmektedir (Tavşancıl, 2002). Elde edilen kat sayı değerinin 0.70'ten büyük olması bu araştırmada kullanılan ölçeğin yüksek güvenirlilikte bir ölçek olduğunu gösterir.

Tablo 6.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

	Madde Sayıları	Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları
Kabul Etme	11	0.983
Tehdit Olarak Görme	10	0.984
Reddetme	5	0.941
Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği	26	0.874

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini belirlemeye yönelik yapılan analiz sonucunda Cronbach Alfa güvenirlilik katsayıları incelendiğinde 11 maddelik Kabul Etme alt boyutunun katsayısı 0.983, 10 maddelik Tehdit Olarak Görme alt boyutunun katsayısı

0.984, 5 maddelik Reddetme alt boyutunun katsayısı 0.941 ve toplam 26 maddelik Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeğinin güvenirlik katsayısı 0.874 olarak belirlenmiştir. Elde edilen kat sayı değerleri 0.70'ten büyük olduğu için kullanılan ölçek ve alt boyutlarının yüksek güvenirlikte olduğu tespit edilmiştir.

5.8. Normallik Analizi

Bu aşamada parametrik ya da parametrik olmayan analiz yöntemlerinden hangisinin kullanılacağına karar vermek adına verilerin normallik testine tabi tutulması gerekmektedir. Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğunun incelenmesi için yapılan temel işlem çarpıklık ve basıklık değerlerinin hesaplanmasıdır. Verilerin analizlerinin sağlıklı sonuçlar vermesini desteklemek için verilerin normal dağılıma uygunluğu Skewness-Kurtosis değerleri ile belirlenmiştir. Değerlerin -3 ile +3 arasında olup normal dağılım gösterdikleri tespit edildiği için parametrik yöntemler kullanılmıştır (George ve Mallery, 2010). Ayrıca ilgili ölçeğe ilişkin histogramlar, grafikler ve varyasyon katsayıları da incelenerek normal dağılıma uygun olduğu tespit edilmiştir. Analizlerde test tekniklerinden bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans testi kullanılmıştır.

Tablo 7.

Araştırmanın Normallik Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Kabul Etme	200	2,0805	1,02050 1,	,802	-,175
Tehdit Olarak		3,9205	24684 1,	-,970	-,311
Görme	200	2,9520	29417	,390	-1,042
Reddetme	200	2,9558	,61961	-1,061	2,167
Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği	200				

Araştırmanın normalliğini belirlemeye yönelik yapılan analiz sonucunda çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde ortalaması 2,0805±1,02050 olan Kabul Etme alt boyutunun çarpıklık değeri ,802 basıklık değeri ise -,175 olarak, ortalaması 3,9205±1,24684 olan Tehdit Olarak Görme alt boyutunun çarpıklık değeri -,970 basıklık değeri ise -,311 olarak, ortalaması 2,9520±1,29417 olan Reddetme alt boyutunun çarpıklık değeri ,390 basıklık değeri ise -1,042 olarak ve ortalaması 2,9558±,61961 olan Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeğinin çarpıklık değeri -1,061 basıklık

değeri ise 2,167 olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu değerler -3 ile +3 arasında olduğu için kullanılan ölçek ve alt boyutlarının normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

BÖLÜM VI

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen bulgulara ve bu bulguların değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Tablo 8.

Katılımcıların Yaş ve Cinsiyetlerinin Dağılımı

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Yaş	18-25 yaş arası	61	30,5
	26-35 yaş arası	35	17,5
	36-50 yaş arası	63	31,5
	51 yaş ve üzeri	41	20,5
Cinsiyet	Kadın	72	36,0
	Erkek	128	64,0
TOPLAM		200	100,0

Çalışmaya katılan katılımcıların 61'i 18-25 yaş arasında, 35'i 26-35 yaş arasında, 63'ü 36-50 yaş arasında ve 41'i 51 yaş ve üzerindedir. Katılımcılardan 72'si kadınsa, 128 kişi ise erkektir.

Tablo 9.

Katılımcıların Yaşına Göre Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutlarının Karşılaştırılması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kabul Etme	18-25 yaş arası	61	1,7377	,68577 1,	11,928	,000
	26-35 yaş arası	35	2,0935	16451		
	36-50 yaş arası	63	1,9163	,97875 1,		
	51 yaş ve üzeri	41	2,8315	01894 1,		
	Toplam	200	2,0805	02050		
Tehdit Olarak Görme	18-25 yaş arası	61	4,6180	,59847	20,736	,000
	26-35 yaş arası	35	4,2571	,88527 1,		
	36-50 yaş arası	63	3,6778	36210 1,		
	51 yaş ve üzeri	41	2,9683	33855 1,		
	Toplam	200	3,9205	24684 1,		
Reddetme	18-25 yaş arası	61	3,7213	23087	15,253	,000
	26-35 yaş arası	35	2,9829	,84488 1,		
	36-50 yaş arası	63	2,6635	34636 1,		
	51 yaş ve üzeri	41	2,2244	03266 1,		
	Toplam	200	2,9520	29417		
Yerel Halkın	18-25 yaş arası	61	3,2270	,50811		
	26-35 yaş arası	35	3,0967	,44291		

Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği	36-50 yaş arası	63	2,7375	,65112	9,434	,000
	51 yaş ve üzeri	41	2,7674	,67664		
	Toplam	200	2,9558	,61961		

Katılımcıların yaşına göre yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği ve alt boyutlarının karşılaştırılmasına yönelik olarak yapılan tek yönlü varyans testine göre yaşa göre kabul etme, tehdit olarak görme, reddetme ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeğinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre 51 yaş ve üzerindeki katılımcıların kabul etme toplam ortalamaları daha yüksekken 18-25 yaş arasındaki katılımcıların ise tehdit olarak görme, reddetme ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 10.

Katılımcıların Cinsiyetine Göre Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutlarının Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kabul Etme	Kadın	72	1,8081	,82315	-3,113	,002
	Erkek	128	2,2337	,08964		
Tehdit Olarak Görme	Kadın	72	4,2236	2,0883	2,635	,009
	Erkek	128	3,7500	2,4002		
Reddetme	Kadın	72	3,6833	4,1968	6,023	,000
	Erkek	128	2,5406	,01185		
Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği	Kadın	72	3,0978	,70684	2,298	,023
	Erkek	128	2,8759	,55171		

Katılımcıların cinsiyetine göre yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği ve alt boyutlarının karşılaştırılmasına yönelik olarak yapılan bağımsız gruplar t testine göre cinsiyete göre kabul etme, tehdit olarak görme, reddetme ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeğinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre erkek katılımcıların kabul etme toplam ortalamaları daha yüksekken kadın katılımcıların ise tehdit olarak görme, reddetme ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 11.

Katılımcıların Kabul Etmeye Verdikleri Cevapların Dağılımı

	Frekans (n)	Yüzde (%)
Suriyeli bir arkadaşım olmasını isterim.	Kesinlikle Katılmıyorum	71 35,5
	Katılmıyorum	67 33,5
	Kararsızım	8 4,0
	Katılıyorum	51 25,5
	Kesinlikle Katılıyorum	3 1,5
Suriyelilerin uyumlu insanlar	Kesinlikle Katılmıyorum	64 32,0
	Katılmıyorum	81 40,5

olduğuna inanırım.	Kararsızım	19	9,5
	Katılıyorum	33	16,5
	Kesinlikle Katılıyorum	3	1,5
Suriyelilere güvenirim.	Kesinlikle Katılmıyorum	71	35,5
	Katılmıyorum	74	37,0
	Kararsızım	22	11,0
	Katılıyorum	30	15,0
	Kesinlikle Katılıyorum	3	1,5
Suriyelileri severim.	Kesinlikle Katılmıyorum	68	34,0
	Katılmıyorum	78	39,0
	Kararsızım	14	7,0
	Katılıyorum	37	18,5
	Kesinlikle Katılıyorum	3	1,5
Suriyelileri yakından tanımak isterim.	Kesinlikle Katılmıyorum	65	32,5
	Katılmıyorum	86	43,0
	Kararsızım	3	1,5
	Katılıyorum	38	19,0
	Kesinlikle Katılıyorum	8	4,0
Suriyelileri kendime yakın bulurum.	Kesinlikle Katılmıyorum	77	38,5
	Katılmıyorum	86	43,0
	Kararsızım	8	4,0
	Katılıyorum	26	13,0
	Kesinlikle Katılıyorum	3	1,5
Suriyelilerin toplumumuza çeşitlilik kattığına inanırım.	Kesinlikle Katılmıyorum	67	33,5
	Katılmıyorum	83	41,5
	Kararsızım	9	4,5
	Katılıyorum	38	19,0
	Kesinlikle Katılıyorum	3	1,5
Suriyeliler ile zaman geçirmekten hoşlanırım.	Kesinlikle Katılmıyorum	78	39,0
	Katılmıyorum	78	39,0
	Kararsızım	13	6,5
	Katılıyorum	23	11,5
	Kesinlikle Katılıyorum	8	4,0
Suriyeli biriyle tanışmaktan mutluluk duyarım.	Kesinlikle Katılmıyorum	67	33,5
	Katılmıyorum	90	45,0
	Kararsızım	3	1,5
	Katılıyorum	37	18,5
	Kesinlikle Katılıyorum	3	1,5
Suriyelilere sempati duyarım.	Kesinlikle Katılmıyorum	75	37,5
	Katılmıyorum	88	44,0
	Kararsızım	11	5,5
	Katılıyorum	23	11,5
	Kesinlikle Katılıyorum	3	1,5
Suriyelileri fırsat buldukça ziyaret ederim.	Kesinlikle Katılmıyorum	79	39,5
	Katılmıyorum	90	45,0
	Kararsızım	8	4,0
	Katılıyorum	20	10,0
	Kesinlikle Katılıyorum	3	1,5

Katılımcıların kabul etmeye verdikleri cevapların dağılımı incelendiğinde “Suriyeli bir arkadaşım olmasını isterim.” maddesine çoğunluk kesinlikle katılmıyorum cevabını “Suriyelilerin uyumlu insanlar olduğuna inanırım.”, “Suriyelilere güvenirim.”, “Suriyelileri severim.”, “Suriyelileri yakından tanımak isterim.”, “Suriyelileri kendime

yakın bulurum.”, “Suriyelilerin toplumumuza çeşitlilik kattığına inanırım.”, “Suriyeli biriyle tanışmaktan mutluluk duyarım.”, “Suriyelilere sempati duyarım.” ve “Suriyelileri fırsat buldukça ziyaret ederim.” maddelerine çoğunluğun katılmıyorum cevabını verdiği belirlenirken katılımcıların çoğunluğu “Suriyeliler ile zaman geçirmekten hoşlanırım.” maddesine ise hem kesinlikle katılmıyorum hem de katılmıyorum cevabını eşit sayıda vermiştir. Buradan hareketle katılımcıların kabul etmeye yönelik görüşlerinin olumsuz olduğu belirlenmiştir.

Tablo 12.

Katılımcıların Tehdit Olarak Görmeye Verdikleri Cevapların Dağılımı

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Suriyelileri tehdit olarak algılarım.	Kesinlikle Katılmıyorum	20	10,0
	Katılmıyorum	24	12,0
	Kararsızım	14	7,0
	Katılıyorum	53	26,5
	Kesinlikle Katılıyorum	89	44,5
Suriyelilerin ülke güvenliğini tehdit ettiğini düşünürüm.	Kesinlikle Katılmıyorum	15	7,5
	Katılmıyorum	23	11,5
	Kararsızım	16	8,0
	Katılıyorum	55	27,5
	Kesinlikle Katılıyorum	91	45,5
Suriyelilerin yaşamalarını istemem.	Kesinlikle Katılmıyorum	15	7,5
	Katılmıyorum	22	11,0
	Kararsızım	13	6,5
	Katılıyorum	50	25,0
	Kesinlikle Katılıyorum	100	50,0
Suriyelilerin ülke ekonomisine zarar verdiğini düşünürüm.	Kesinlikle Katılmıyorum	16	8,0
	Katılmıyorum	32	16,0
	Kararsızım	7	3,5
	Katılıyorum	38	19,0
	Kesinlikle Katılıyorum	107	53,5
Suriyelilerin suç oranlarını artırdığını düşünürüm.	Kesinlikle Katılmıyorum	11	5,5
	Katılmıyorum	34	17,0
	Kararsızım	7	3,5
	Katılıyorum	46	23,0
	Kesinlikle Katılıyorum	102	51,0
Suriyelilerin yoksulluğu artırdığını düşünürüm.	Kesinlikle Katılmıyorum	16	8,0
	Katılmıyorum	38	19,0
	Kararsızım	3	1,5
	Katılıyorum	55	27,5
	Kesinlikle Katılıyorum	88	44,0
Suriyelilerin Türkiye’yi yaşanmaz hale getirdiğini inanırım.	Kesinlikle Katılmıyorum	16	8,0
	Katılmıyorum	21	10,5
	Kararsızım	13	6,5
	Katılıyorum	55	27,5
	Kesinlikle Katılıyorum	95	47,5
Suriyelilerin Türkiye’ye yük olduğuna inanırım.	Kesinlikle Katılmıyorum	20	10,0
	Katılmıyorum	22	11,0
	Kararsızım	10	5,0
	Katılıyorum	55	27,5
	Kesinlikle Katılıyorum	93	46,5

Suriyelilerin varlığından tedirgin olurum.	Kesinlikle Katılmıyorum	20	10,0
	Katılmıyorum	25	12,5
	Kararsızım	18	9,0
	Katılıyorum	42	21,0
	Kesinlikle Katılıyorum	95	47,5
Suriyelilerin toplumsal sorunlara yol açtığını düşünürüm.	Kesinlikle Katılmıyorum	11	5,5
	Katılmıyorum	21	10,5
	Kararsızım	8	4,0
	Katılıyorum	66	33,0
	Kesinlikle Katılıyorum	94	47,0

Katılımcıların tehdit olarak görmeye verdikleri cevapların dağılımı incelendiğinde “Suriyelileri tehdit olarak algıları.”, “Suriyelilerin ülke güvenliğini tehdit ettiğini düşünürüm.”, “Suriyelilerin Türkiye’de yaşamalarını istemem.”, “Suriyelilerin ülke ekonomisine zarar verdiğini düşünürüm.”, Suriyelilerin suç oranlarını artırdığını düşünürüm.”, “Suriyelilerin yoksulluğu artırdığını düşünürüm.”, Suriyelilerin Türkiye’yi yaşanmaz hale getirdiğini inanırım.”, “Suriyelilerin Türkiye’ye yük olduğuna inanırım.”, “Suriyelilerin varlığından tedirgin olurum.” ve “Suriyelilerin toplumsal sorunlara yol açtığını düşünürüm.” maddelerine yani tüm maddelere katılımcıların çoğunluğunun kesinlikle katılıyorum cevabını verdiği tespit edilmiştir. Buradan hareketle katılımcıların tehdit olarak görmeye yönelik görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13.

Katılımcıların Reddetmeye Verdikleri Cevapların Dağılımı

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Suriyelileri dışlarım.	Kesinlikle Katılmıyorum	25	12,5
	Katılmıyorum	67	33,5
	Kararsızım	47	23,5
	Katılıyorum	17	8,5
	Kesinlikle Katılıyorum	44	22,0
Suriyelilerden nefret ederim.	Kesinlikle Katılmıyorum	22	11,0
	Katılmıyorum	108	54,0
	Kararsızım	13	6,5
	Katılıyorum	15	7,5
	Kesinlikle Katılıyorum	42	21,0
Suriyeliler ile karşılaştığımda öfkelenirim.	Kesinlikle Katılmıyorum	20	10,0
	Katılmıyorum	64	32,0
	Kararsızım	31	15,5
	Katılıyorum	13	6,5
	Kesinlikle Katılıyorum	72	36,0
Suriyeliler ile aynı ortamda bulunmam.	Kesinlikle Katılmıyorum	27	13,5
	Katılmıyorum	53	26,5
	Kararsızım	22	11,0
	Katılıyorum	26	13,0
	Kesinlikle Katılıyorum	72	36,0
Suriyelilere selam vermem.	Kesinlikle Katılmıyorum	64	32,0
	Katılmıyorum	67	33,5
	Kararsızım	12	6,0

Katılıyorum	18	9,0
Kesinlikle Katılıyorum	39	19,5

Katılımcıların reddetmeye verdikleri cevapların dağılımı incelendiğinde “Suriyelileri dışlarım.”, “Suriyelilerden nefret ederim.” ve “Suriyelilere selam vermem.” maddelerine katılımcıların çoğunluğunun katılmıyorum cevabını verdiği belirlenirken “Suriyeliler ile karşılaştığımda öfkelenirim.” ve “Suriyeliler ile aynı ortamda bulunmam.” maddelerine ise katılımcıların çoğunluğunun kesinlikle katılıyorum cevabını verdiği belirlenmiştir. Buradan hareketle katılımcıların reddetmeye yönelik görüşlerinin çoğunlukla olumsuz olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM VII

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışma kapsamında Adna ilindeki katılımcılarla Türkiye’de Suriyelilerin işgücüne katılımlarının yerel halkın sosyo-ekonomik durumlarına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda katılımcılara Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği uygulanmış ve elde edilen sonuçlar bu kısımda literatürle karşılaştırılmıştır.

Çalışmaya katılan katılımcıların 61’i 18-25 yaş arasında, 35’i 26-35 yaş arasında, 63’ü 36-50 yaş arasında ve 41’i 51 yaş ve üzerindedir. Katılımcılardan 72’si kadınken, 128 kişi ise erkektir.

Çalışmadan elde edilen veriler sonucunda yaşa göre kabul etme, tehdit olarak görme, reddetme ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeğinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre 51 yaş ve üzerindeki katılımcıların kabul etme toplam ortalamaları daha yüksekken 18-25 yaş arasındaki katılımcıların ise tehdit olarak görme, reddetme ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam ortalamaları daha yüksektir.

Güzel (2021) yaptığı çalışma sonucunda Kahramanmaraş’taki yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumunda yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ifade etmiştir. Yiğit Özudoğru ve Kan (2021) yaptıkları çalışma sonucunda katılımcıların kabul etme, tehdit ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumuna yönelik skorlarının yaş aralığı bakımından 37-48 yaş grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılıklar göstermekte olduğunu belirlerken reddetme alt boyutuna yönelik tutum skorlarının ise yaş aralığı bakımından 49 ve üstü aleyhine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermekte olduğunu tespit etmiştir.

Çalışma sonucunda cinsiyete göre kabul etme, tehdit olarak görme, reddetme ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeğinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre erkek katılımcıların kabul etme toplam ortalamaları daha yüksekken kadın katılımcıların ise tehdit olarak görme, reddetme ve yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği toplam ortalamaları daha yüksektir.

Güzel (2021) yaptığı çalışma sonucunda Kahramanmaraş'taki yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumunda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ifade etmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalarda Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Adana ve Hatay (Yılmaz, 2017) şehirlerinde yaşayan kadınların erkeklere kıyasla; Düzce (Ankaralı vd., 2017) ve Aydın (Saçan vd., 2017) şehirlerinde yaşayan erkeklerin de kadınlara kıyasla Suriyelilere yönelik daha yüksek seviyede olumsuz bir algıya ve tutuma sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Saçan vd., (2017); Ankaralı vd., (2017); Yılmaz, (2017) yaptıkları çalışma sonuçlarında Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde gerçekleştirilen araştırmalarda katılımcıların cinsiyeti ile Suriyelilere yönelik algı ve tutum seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunduğunu tespit etmişlerdir.

Yapılan çalışmada katılımcıların kabul etmeye verdikleri cevapların dağılımı incelendiğinde “Suriyeli bir arkadaşım olmasını isterim.” maddesine çoğunluk kesinlikle katılmıyorum cevabını “Suriyelilerin uyumlu insanlar olduğuna inanırım.”, “Suriyelilere güvenirim.”, “Suriyelileri severim.”, “Suriyelileri yakından tanımak isterim.”, “Suriyelileri kendime yakın bulurum.”, “Suriyelilerin toplumumuza çeşitlilik kattığına inanırım.”, “Suriyeli biriyle tanışmaktan mutluluk duyarım.”, “Suriyelilere sempati duyarım.” ve “Suriyelileri fırsat buldukça ziyaret ederim.” maddelerine çoğunluğun katılmıyorum cevabını verdiği belirlenirken katılımcıların çoğunluğu “Suriyeliler ile zaman geçirmekten hoşlanırım.” maddesine ise hem kesinlikle katılmıyorum hem de katılmıyorum cevabını eşit sayıda vermiştir. Buradan hareketle katılımcıların kabul etmeye yönelik görüşlerinin olumsuz olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada katılımcıların tehdit olarak görmeye verdikleri cevapların dağılımı incelendiğinde “Suriyelileri tehdit olarak algıları.”, “Suriyelilerin ülke güvenliğini tehdit ettiğini düşünürüm.”, “Suriyelilerin Türkiye’de yaşamalarını istemem.”, “Suriyelilerin ülke ekonomisine zarar verdiğini düşünürüm.”, Suriyelilerin suç oranlarını artırdığını düşünürüm.”, “Suriyelilerin yoksulluğu artırdığını düşünürüm.”, Suriyelilerin Türkiye’yi yaşanmaz hale getirdiğini inanırım.”, “Suriyelilerin Türkiye’ye yük olduğuna inanırım.”, “Suriyelilerin varlığından tedirgin olurum.” ve “Suriyelilerin toplumsal sorunlara yol açtığını düşünürüm.” maddelerine yani tüm maddelere katılımcıların çoğunluğunun kesinlikle katılmıyorum cevabını verdiği tespit edilmiştir. Buradan hareketle katılımcıların tehdit olarak görmeye yönelik görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmada katılımcıların reddetmeye verdikleri cevapların dağılımı incelendiğinde

“Suriyelileri dışlarım.”, “Suriyelilerden nefret ederim.” ve “Suriyelilere selam vermem.” maddelerine katılımcıların çoğunluğunun katılmıyorum cevabını verdiği belirlenirken “Suriyeliler ile karşılaştığımda öfkelenirim.” ve “Suriyeliler ile aynı ortamda bulunmam.” maddelerine ise katılımcıların çoğunluğunun kesinlikle katılıyorum cevabını verdiği belirlenmiştir. Buradan hareketle katılımcıların reddetmeye yönelik görüşlerinin çoğunlukla olumsuz olduğu belirlenmiştir.

Ekici (2019) yaptığı çalışmada mültecilere ve sığınmacılara yönelik olumsuz algı ve tutumların temelde tehdit algısı ile alakalı olduğu ve gruplar arası çatışmaların bu tehdit algıları çerçevesinde biçimlendiğinin öne sürüldüğünü ifade etmiştir. Güzel (2021) yaptığı çalışma sonucunda Suriyelilere yönelik tehdit olarak görme skoru yüksek olan katılımcıların reddetme skorlarının da yüksek seviyede olduğunu ifade etmiştir. Erdoğan (2014) yaptığı çalışmada Türkiye’de Suriyelilere yönelik ortaya çıkan tehdit algılarının;

Suriyelilerin ucuz/yedek işgücü şeklinde istihdam piyasasında yer edinmesinden kaynaklandığını ifade ederken Polat ve Kaya (2017) yaptıkları çalışmada Suriyeliler için yapılan harcamalar ve ekonomik yardımlardan kaynaklandığını, Kahraman ve Nizam

(2016) yaptıkları çalışmada Suriyelilerin vatandaş olmamalarına rağmen Türkiye’nin kaynaklarından faydalaniyor oldukları görüşünden kaynaklandığını, Ekici (2019) yaptığı çalışmada öncelikle sağlık ve eğitim hizmetleri olmak üzere yerel halkın temel hizmetlere

erişimde yaşadığı zorluklar ve uzun süren misafirperverlik neticesinde ortaya çıkan belirsizlik vb. farklı sebeplerden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Oytun ve Gündoğar (2015) yaptıkları çalışma sonucunda tehdit algılarının artması ve Suriyelilerin yerel halk tarafından reddedilmesinde sosyal ve ulusal medyanın katkısını vurgulamışlardır. Güzel

(2021) yaptığı çalışma sonucunda Suriyelilere yönelik kabul etme skoru yüksek olan katılımcıların, Suriyelileri tehdit olarak görme ve reddetme skorlarının da düşük seviyede olduğunu bu noktada yerel halkta Suriyelilere yönelik oluşan kabul etme durumunun, olumlu tutumun gelişmesine ve bir arada yaşam hedefine varılmasında oldukça önemli

olduğunu ifade etmiştir. Yiğit Özüdoğru ve Kan (2020) yaptıkları çalışma sonucunda yerel halkın Suriyelileri kabul etme, tehdit olarak görme ve reddetme seviyeleriyle alakalı toplam skorlarının Suriyeliler ile karşılaşma sıklıkları, tanışık olma durumları, bireysel ve yakın çevrede sorun yaşama durumları ile yakından alakalı olduğunu ifade etmişlerdir.

İş gücü piyasasında kayıt dışı olarak istihdam kaynağı oluşturan Suriyelilerin kayıtlı olan iş gücü piyasalarına katılmasının sağlanması ve elde ettikleri gelirlerinin vergilendirilmesi ülke ekonomisi açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle kayıt dışı

yapılan istihdamın önüne geçilmesi, Suriyelilerin işgücü piyasalarına katılmasının sağlanması açısından ilk hedef olarak benimsenmelidir.

Kayıt dışı iş istihdamı sadece Suriyelilerin yaşadığı bir problem değildir. Özellikle emek/yoğun alanlarda bu problemle baş edebilmek için bütün herkese yönelik etkin ve kapsayıcı politikalar düzenlenmeli, mevcut sistemler güçlendirmelidir. Çalışma izni alabilme hususunda işverenlerin mali olan külfetlerinin düşürülmesi, kontrollerin çoğaltılması ve çok taraflı etkilerinin olması sebebiyle bütün devlet kuruluşlarının, üniversitelerin ve yerel yönetimlerin sahada aktif bir şekilde rol alması, istihdama erişme konusunda yaşanan problemlerin çözülmesinde etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aaker, D.A., Kumar, V. & Day, G.S., (2007). *Marketing Research*, 9. Edition, John Wiley & Sons, Danvers.
- Adaman, F., Keyder Ç., (2006). *Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*, Tübitak Projesi, http://www.ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf Erişim Tarihi 10.04.2023
- Adıgüzel, Y. (2018). *Göç Sosyolojisi*, Nobel Akademik Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.
- AFAD. (2017). Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması. <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>,
- Akçadağ, E. (2012). Yasa Dışı Göç Ve Türkiye. *Bilgesam Yayınları, Rapor, (42)*.
- Akıcı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç araştırmaları dergisi, (2)*, 58-83.
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç araştırmaları dergisi, (2)*, 58-83.
- Akpınar, T. (2009). *Türkiye’ye Yönelik Düzensiz Göçler ve Göçmenlerin İnşaat Sektöründe Enformel İstihdamı*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ankara Kalkınma Ajansı (2014), *Ankara Göç Analizi*, Araştırma Serisi 5, Kasım.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Künüroğlu, M., Çaça, M., Özislam, M. E. & Şahingöz, N. B. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(3)*, 122-132.
- Arango, J. (2000). Explaining migration: a critical view. *International social science journal, 52(165)*, 283-296.
- Aygül, H. H. (2018). Mülteci emeğinin Türkiye işgücü piyasalarındaki görünümü ve etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 9(20)*, 68-82.
- Bacaiian, L. E. (2011). *The Protection Of Refugees And Their Right To Seek Asylum In The European Union* (Doctoral Dissertation, University Of Geneva).
- Betts, A. (2017). *Zorunlu Göç Ve Küresel Politika*. Hece Yayınları Ve Dergileri.

- Boyras, Z. (2015). Türkiye'de göçmen sorununa örnek Suriyeli mülteciler. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(2), 35-58.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler Ve İnsan Hakları. *Moment Dergi*, 2(1), 60-80.
- Bulut, Y., Soner, A. & Karakaya, S. (2018). Türkiye'nin Mülteci Politikaları: Suriyeli Mültecilerin Durumuna İlişkin Bir İnceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 207-222.
- Büyüköztürk, S. (2013). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum.
- Canpolat, H. (2015). *Küresel Göç Ve Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi*. İdarecinin Sesi, 167, 34-46.
- Castles, S., Miller, M. J., Bal, B. U., & Akbulut, İ. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Clapham, A. (2007) *İnsan Hakları*, Dost Yayınevi, Ankara.
- Colic-Peisker, V., ve Tilbury F., (2007). *Refugees And Employment: The effect of visible difference on discrimination*, Centre for Social and Community Research Murdoch University January, Final Report.
- Crisp, J. (1999). Policy challenges of the new diasporas: migrant networks and their impact on asylum flows and regimes. Policy Research Unit, UNHCR.
- Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. *Toros Üniversitesi İisbf Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 26-49.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Çakı F. (2011). Arap Baharı: İslam Üzerine Söylemsel Dönüşümün Habercisi Mi?. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 123-138.
- Çalık, T. (2015). Sığınma Hakkının Korunması. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23(1), 117-146.
- Çelik, M. Y., Şen, A. T., Usta H. & Usta, S. E. (2018). Avrupa Birliğinin Göç/Mülteci Politikası Ve Sığınmacıların Ekonomik, Sosyal Ve Kamusal İletişim Sorunları: Kastamonu Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 296-315.
- Çiçeksoğüt, A. (2017). Uluslararası Göç Hukuku Perspektifinde Yerinden Edilmiş Suriyeliler'in Türkiye'deki Statüsü. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 1-20.

- Çiftçi, M. (2011). Bölgeler arası eşitsizlik perspektifiyle iç göç-sosyoekonomik gelişmişlik ilişkisi ve Türkiye örneği.
- Daver, B. (1953). İnsan Hakları Ve Mülteciler Meselesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 8(01), DOI: 10.1501/SBFder_00000000063
- Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır-Giyim Sanayinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 66(01), 27-48.
- Demir, M. (2016). Türkiye’de Yabancıların Sosyal Güvenliği, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 6(1), 70-93.
- Demir, O. Ö., & Erdal, H. (2010) Yasadışı Göç İle İlgili Kavramların Doğru Anlaşılabilmesi Sorunu Ve Yazılı Basında Çıkan Haberler Üzerine Bir İnceleme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12 (1)
- Deniz, O. (2009). *Uluslararası göçler ve Türkiye’ye yansıması*. Çantay Yayınları, İstanbul.
- Diker, E. (2018). Bibliographies on Syrian Refugees in Turkey: Health. *MİReKoc Report*, 1-22.
- Dokuyucu, E. (2019). *Zorunlu göçe maruz kalan Suriyelilerin Türkiye’de yaşadıkları barınma sorunları: Kilis örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ede Ö. (2017). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş Ve Hayat*, 2(4), 183-215.
- Eker, K. (2008). *Türkiye’de Yasa Dışı Göç Sorunu* (Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü).
- Ekici, H. (2019). Türk Toplumunda Suriyelilere Yönelik Algılanan Tehditler ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), 695-730.
- Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (1), 9-22.
- Elma, F. (2016). Suriyeli Sığınmacı Krizi ve Türk Kamu Yönetimine Etkisi: Göç Yönetiminde Yeniden Yapılanma. In *Turkish Migration Conference, University of Vienna* (12).
- Erdoğan M. ve Ünver C. (2015). Türk iş dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler konusundaki görüş, beklenti ve öneriler”, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın no: 353, 2015

- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Erdoğan, M. (2018). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli mülteciler*. Konrad Adenauer Stiftung, 1-25.
- Faist B. (2003) *Thomas, Uluslararası Göç Ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Gallino, L., (2007). *Küreselleşme ve Eşitsizlik*, (Çev. Durdu Kundakçı), Ankara: Dost Kitabevi.
- Gençler, A. (2020, June). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik yaşama etkileri: Fayda maliyet ekseninde bir bakış. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 78, pp. 111-145). Istanbul University.
- George, D., & Mallery, P. (2010). SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference (10. Baskı). *GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc, 10*, 152-165.
- Gigm (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü), <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamizaltindaki-suriyeliler> 15 Ekim 2019. Erişim Tarihi 10.04.2023
- Göç Terimleri Sözlüğü (2013) Eds. Richard Perruchoud, Jillyanne Redpath Cross, Uluslararası Göç Örgütü (Iom),
- Göker, G. (2013). *Göç, Kimlik, Aidiyet: Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler/Immigration, Identity, Belonging: Swedish Turks In Terms Of Intercultural Communications*.
- Güler, A. (2016). Mülteci Sorunu ve 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme: *Siyasi Gerçeklik Ve Normatif Düzen İkilemi*. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 13(51), 41-61.
- Güllüpinar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*, 271.
- Güreşçi, E. (2010). Köyden Kente Göçün Köydeki Ve Kentteki Yansımaları: Akpınar Köyü Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(2), 47-55.

- Güven, H. S. (1977). *Dış Göç Ve" İşçi Yatırım Ortaklıkları"* (No. 168). Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Güvendi, M. F. & Alpaydın, Y. (2022). Suriyeli Mültecilerin Yükseköğretimden İstihdama Geçiş Deneyimlerinin İncelenmesi . Marmara Üniversitesi *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* , 55 (55) , 365-388 . DOI: 10.15285/maruaebd.1033153
- Güzel, B. (2021). Yerel halkın Türkiye’de bulunan Suriyelilere yönelik tutumunun araştırılması: Kahramanmaraş örneği. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 81, pp. 151-183).
- Hicran Hamza Çelikyay, ‘‘6458 Sayılı Kanun Bağlamında Yeni Göç Yönetimi: İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü Örneği’’, Göç ve Kamu Yönetimi içinde Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, Elazığ, 2017
<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 13.04.2023
- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. (2009). *Türkiye Nin Uluslararası Göç Politikaları 1923 2023 Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Dönüşümlere*. MireKoç, İstanbul.
- İklim Haber (2017) Göç Rakamları Küresel Isınma ile 3’e Katlanabilir! , , Aralık 25, 2017, Erişim: <https://www.iklimhaber.org/goc-rakamlari-kuresel-isinma-ile-3e-katlanacak/> Erişim Tarihi 06.04.2023
- Kahraman, F. ve Nizam, Ö. K. (2016). Mültecilik hallerini mekân üzerinden okumak: Gaziantep örneğinde Türkiyelilerin gözünden Suriyeli kent mültecileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44), 808-825.
- Kalaycı, H. (2016) Kasabalaşmış Bir Köy Monografisi: Sarayköy. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (11), 49-69.
- Kaplan, N. (2019). *Suriyeli Sığınmacı İstihdamının Şanlıurfa’daki Toplumsal Algısı*, (Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi).
- Kaya, İ., & Eren, E. Y. (2015). Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumu: Arada kalanların hakları ve yükümlülükleri. SETA.
- Keser, İ. (2011). *Göç Ve Zor: Diyarbakır Örneğinde Göç Ve Zorunlu Göç. Ütopya*. Kılıç, T, (2010) “*Bir İnsan Hakları Olarak İltica*”, Erişim: <https://Docplayer.Biz.Tr/3859838-Bir-İnsan-Hakki-Olarak-İltica-Av-Taner-Kilic-Ktaner-Gmxnet.Html> , Erişim Tarihi 10.04.2023

- Kızılay. (2019). *Ankara 'da Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik İşgücü Piyasası Araştırması*, Mart 2019, (Araştırma Ekibi: Recep Varçın, İlkay Savcı, Bülent Gülçubuk, Metin Pişkin). Ankara.
- Koç, İ., Görücü, İ., & Akbıyık, N. Suriyeli Sığınmacılar Ve İstihdam Problemleri. *Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 63-94.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Koçak, M. C., & Küçük, O. (2020). Suriyeli sığınmacıların toplumsal yaşamda konumlandırılışı: Trabzon örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(1), 130-142.
- Korkmaz, M. (2018). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri Ve Değerlendirmeler. *Sosyal Güvence*, (13), 57-83.
- Kurekova, L. (2011, April). Theories of migration: Conceptual review and empirical testing in the context of the EU East-West flows. In *interdisciplinary conference on migration. Economic change, social challenge* (4), 6-9.
- Lee, E. S., (1966) "A theory of migration", *Demography*, *Demography is Currently Published by Population Association of America*, 3(1), 47-57.
- Lordoğlu, K., & Aslan, M. (2016). En fazla Suriyeli göçmen alan beş kentin emek piyasalarında değişimi: 2011-2014. *Çalışma ve Toplum*, 2(49), 789-808.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review*, 431-466.
- Mehmet, Ö., ve Kılıç C., (2009). *Çalışma Ekonomisi Teorisi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Memiş, H. (2015). İç Savaş Nedeniyle Kilis'te Yaşayan Suriyelilerin Oluşturduğu Sosyo-Ekonomik Algılar Üzerine Bir Araştırma. *Electronic Journal Of Social Sciences*, 14(52).
- Mincer, J. (1978). Family migration decisions. *Journal of political Economy*, 86(5), 749-773.
- Narlı, N. (2003). Illegal migrant labour force in Turkey. *Turkish Review of Middle East Studies*, 14, 27-43.

- ORSAM (Ortadoğu Araştırmaları Merkezi) “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri”, Orsam Yayınları, Rapor No:195, Ankara, 28, 2015
- Oytun O. ve Sabiha S.G., Gündoğar S. (2015) “Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye etkileri”, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi İle Türkiye Ekonomik Sosyal Etüdler Vakfı, Rapor No: 195, 1- 40.
- Özdemir, A. A. (2015). *Sosyal ağ özellikleri bakış açısıyla sosyal sermaye ve bilgi yaratma ilişkisi: Akademisyenler üzerinde yapılan bir alan araştırması* (Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi).
- Özüdoğru, H. Y., Kan, A., Yaman, E., & Uslu, L. (2018). Yerel halkın Suriyelilere yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18, 115-140.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç: Kuram Ve Bölgesel Bir Uygulama*. Nobel.
- Paksoy, S., & Karadeniz, M. (2016). Kilis'te Çalışan Suriyeli Sığınmacıların Sosyoekonomik Yapısı Üzerine Bir Araştırma. *Electronic Journal of Social Sciences*, 15(58).
- Pandır, M., Efe, İ., & Paksoy, A. F. (2015). Türk basınında Suriyeli sığınmacı temsili üzerine bir içerik analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, (24), 1-26
- Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American sociological review*, 23(3), 256-266.
- Piore, M. J. (1986). The shifting grounds for immigration. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 485(1), 23-33.
- Polat, F. ve Kaya, E. (2017). Bir ötekileştirme Pratiği: Türkiye’de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergi*, 1(1), 38-48.
- Putnam, R. (2001). Social capital: Measurement and consequences. *Canadian journal of policy research*, 2(1), 41-51.
- Ravenstein, E. G. (1885). *The laws of migration*. Royal Statistical Society.
- Resmi Gazete, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın Ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına Ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, Kanun No. 4804, Kabul Tarihi :30.1.2003.
- Robinson, R. (2005). *Beyond the state-bounded immigrant incorporation regime*. North-South Institute.

- Saçan, S., Cizdan, G., & Tabak, H.D. (2017). Aydın Halkının Suriyeli Göçmenlere Yönelik Bakış Açısının İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 28-38.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu Ve Kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (Hütad)*, (5), 33-44.
- Sarp, Ç, M, İbrahim (2018) “Immigration To Turkey And Developing Legal Status Of Immigrantsın The Light Of Socio-Political Situation” Editörler: Ender Eyüoğlu, Sami Baskın, Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Sempozyumu Tam Metinler Kitabı, Saybilder Yayıncılık, s.1213 -1222.
- Savaşan, Z. (2009). AB’de sığınma hakkı: ortak sığınma sistemi oluşturma amacı ve devam eden kısıtlamalar. *İnsan Hakları Yıllığı*, 27, 13-34.
- Sezik, M., & Ağır, O. (2015). Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. *Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 95-124.
- Stouffer, S. A. (1940). Intervening opportunities: a theory relating mobility and distance. *American sociological review*, 5(6), 845-867.
- Şenel, A. (1982). *İlkel topluluktan uygar topluma geçiş aşamasında ekonomik toplumsal düşünsel yapıların etkileşimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları.
- Şenses, F., (2009). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şimşek, R. (2018). *Göç Sosyolojisi-Farklı Boyutlarıyla Göç*. Akademisyen Kitabevi.
- Taş, D. (2019). *Ekonomi k, Sosyo-kültürel ve Mekânsal Boyutlarıyla Suri yeli Mülteciler: Elazığ Örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi).
- Taşçı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç. *Kamu-İş Dergisi*, 10(4), 177-204.
- Tavşancıl, E. (2002). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. *Ankara: Nobel Yayıncılık*.
- TKD, 2023. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Erişim: <https://sozluk.gov.tr> Erişim Tarihi 06.04.2023
- Topal, A. H. (2015). Geçici koruma yönetmeliği ve Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsü. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 5-22.
- Ulutaş, Ç. Ü., & Kamber, A. (2016). İç Göç Ve Mekânsal Dışlanma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 1-14.

- UNHRC, 2017. “Mültecileri Korumak”, Bmmyk Kıbrıs Ofisi, Aralık,
- UNHRC, 2019. <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> , 25 Mayıs.
- United Nations, Department Of Economic And Social Affairs, Population Division, 2019, Erişim: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org/development/desa/pd/files/files/documents/2020/feb/un_2019_internationalmigration_wallchart.pdf, 22 Haziran 2019.
- Uyanık, Y. (2003). İşgücü Piyasalarında Esneklik ve Bölünme. *Kamu-İş Dergisi*, 7(2), 1-17.
- Ündücü, C., Erdogan, M., & Isık, Ö. (2009). Avrupa’da Uluslararası Emeklilik Göçü Ve Bütünleşme Kapsamında Yönetime Katılım Üzerine İnceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 159-188.
- Üstün, N. (2016). Suriyelilerin Türk İşgücü piyasasına enegrasyonu sorunlar-öneriler. *Konya Ticaret Odası Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü Araştırma Raporu*. <https://www.kto.org.tr/d/file/suriyelilerin-turk-iscucu-piyasasina-entegrasyonu,-sorunlar-oneriler---nazli-ustun.pdf>
- Wickramasinghe, A. A. I. N., & Wimalaratana, W. (2016). International migration and migration theories. *Social Affairs*, 1 (5), 13-32.
- Yalçın, C., (2004). *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara
- Yaman, A. (2016). Suriyeli sosyal sermayenin inşası ve yeniden üretim sürecinin sivil toplum ve ekonomik hayat alanlarında incelenmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (3), 94-127.
- Yeltin, H. (2018). Türkiye’nin Suriye Krizine Karşı Güvenlik Arayışlarına Bir Örnek: Fırat Kalkanı Harekâtı. *Econder International Academic Journal*, 2(2), 200-214.
- Yıldırım, S., & Cemal, İ. (2017). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 107-126.
- Yılmaz, L. Y. (2017). *Yerel Halkın Türkiye’deki Suriyelilere Bakışı: Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana Örnekleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, N. Ö. (2007). 5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 68, 241-264.

- Yiğit Özüdoğru, H. & Kan, A. (2020). Halkın Suriyelilere Yönelik Tutumunun İletişim ve İlişki Düzeyine Göre İncelenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education*, (42), 244-262.
- Yiğit Özüdoğru, H. & Kan, A. (2021). Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutumunu Etkileyen Demografik Değişkenlerin İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21 (50), 162-194.
- Yurdadoğ, V., & Albayrak, M. (2016). Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Ekonomisi ve İşgücü Piyasasına Etkileri: Adana Örneği. 4. Sosyal Bilimler Araştırmaları Konferansı (SOSBİLKO-2016).

EKLER

EK-1.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kabul Etme	Suriyeli bir arkadaşım olmasını isterim.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli lerin uyumlu insanlar olduğuna inanırım.	☐	☐		☐	☐
	Suriye lilere güvenirim.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli leri severim.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli leri yakından tanımak isterim.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli leri kendime yakın bulurum.	☐	☐		☐	☐

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Suriyeli lerin toplumumuza çeşitlilik kattığına inanırım.	☐	☐		☐	☐
	Suriye liler ile zaman geçirmekten hoşlanırım.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli biriyle tanışmaktan mutluluk duyarım.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli lere sempati duyarım.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli leri fırsat buldukça ziyaret ederim.	☐	☐		☐	☐
Tehdit	Suriye lileri tehdit olarak algırlarım.	☐	☐		☐	☐

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Suriyeli lerin ülke güvenliğini tehdit ettiğini düşünürüm.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli lerin Türkiye’de yaşamalarını istemem.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli lerin ülke ekonomisine zarar verdiğini düşünürüm.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli uç oranlarını düşünürüm.	☐	☐		☐	☐
	S uriyelileri n yoksulluğ u artırdığın ı düşünürü m.	☐	☐		☐	☐

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Suriyeli lerin Türkiye'yi yaşanmaz hale getirdiğini inanırım.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli lerin Türkiye'ye yük olduğuna inanırım.	☐	☐		☐	☐
	Suriye lilerin varlığından tedirgin olurum.	☐	☐		☐	☐
	Suriyeli lerin toplumsal sorunlara yol açtığını	☐	☐		☐	☐
Redd etme	düşünürüm. Suriye lileri	☐	☐		☐	☐
	dışlarım. Suriyeli lerden nefret	☐	☐		☐	☐
	ederim. Suriyeli	☐	☐		☐	☐
	ler ile	☐	☐		☐	☐

karşılaştığımda öfkelenirim.	Suriye İller ile aynı ortamda bulunmam.	Suriye İllere selam vermem.	
	☐	☐	Kesinlikle Katılmıyorum
	☐	☐	Katılmıyorum
			Kararsızım
	☐	☐	Katılıyorum
	☐	☐	Kesinlikle Katılıyorum

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı : TALHA NURİ YILMAZ

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans : Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Anabilim Dalı, 2019-2021

Lisans : Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı,
2015-2019

T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI BENZERLİK RAPORU FORMU

FORM
TEZLİ YL-16

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı	Talha Nuri Yılmaz
Öğrenci Numarası	2021510105
Ana Bilim/ Ana Sanat Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bilim / Sanat Dalı	-
Danışman Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Selim Coşkun
Tez Başlığı (Türkçe)	Türkiye`de Suriyelilerin İşgüçüne Katılımlarının Yerel Halkın Sosyoekonomik Durumlarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Adana Küçük Saat Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin,/...../..... tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % ‘tür.

Filtreleme Tip 1 (maksimum %30) ☐

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça dâhil,
- 3- Alıntılar dâhil.

Filtreleme Tip 2 (maksimum %10) ☐

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç,
- 3- Alıntılar dâhil,
- 4- 5 Kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nı inceledim ve bu Uygulama Esasları’nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

11.08.2023
Talha Nuri Yılmaz

Danışman Onayı
UYGUNDUR

Prof.Dr. Selim COŞKUN
(İmzası)

Enstitü Onayı
UYGUNDUR

Arş. Gör. Yasin Çam
(İmzası)

AÇIKLAMALAR

- Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte Enstitüye teslim edilir.
- İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN’den alınan raporda “benzerlik oranı”nın, “alıntılar dahil” en fazla %10, “alıntılar dahil” % 30’u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).